

**T.C.
MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
ASKERİ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
ASKERİ SOSYOLOJİ PROGRAMI**

**GENÇLERİN TERCİH EDECEKLERİ
MESLEKTEN BEKLENTİLERİ VE SUBAYLIK
MESLEĞİNE BAKIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HASAN HÜSEYİN BALIK
1819108112**

TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ADEM BAŞPINAR

**İSTANBUL
Temmuz 2020**

**T.C.
MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
ASKERİ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
ASKERİ SOSYOLOJİ PROGRAMI**

**GENÇLERİN TERCİH EDECEKLERİ
MESLEKTEN BEKLENTİLERİ VE SUBAYLIK
MESLEĞİNE BAKIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HASAN HÜSEYİN BALIK
1819108112**

TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ADEM BAŞPINAR

**İSTANBUL
Temmuz 2020**

**T.C.
MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
ASKERİ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
ASKERİ SOSYOLOJİ PROGRAMI**

**GENÇLERİN TERCİH EDECEKLERİ
MESLEKTEN BEKLENTİLERİ VE SUBAYLIK
MESLEĞİNE BAKIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HASAN HÜSEYİN BALIK
1819108112**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 29 Temmuz 2020
Tezin Savunulduğu Tarih: 03 Temmuz 2020**

Tez oy birliği ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Adem BAŞPINAR	
Jüri Üyeleri	Doç. Dr. Murat ŞENTÜRK	
	Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk OCAKOĞLU	

**İSTANBUL
Temmuz 2020**

ÖZGÜNLÜK RAPORU

Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve ç) Tartışma ve Sonuç kısımlarından oluşan toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin, 29 Temmuz 2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %19'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Usul ve Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Hasan Hüseyin BALIK

29 Temmuz 2020

İmza

ETİK BEYAN

Milli Savunma Üniversitesi Enstitüleri Lisansüstü Tez Hazırlama Kılavuzu'nda yer alan kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Bu tezdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler bana aittir; Milli Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, Milli Savunma Üniversitesi ve Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

Hasan Hüseyin BALIK

29 Temmuz 2020

İmza

Sevgili eşime

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında gençlerin tercih edecekleri meslekten beklentileri ve subaylık mesleğine bakışları belirlenmeye çalışılmıştır. 15 Temmuz hain darbe girişiminden sonra askeri liseler kapatılmış ve Milli Savunma Üniversitesi kurulmuştur. Önceleri ana öğrenci kaynağı askeri liseler olan Harp Okulları bu tarihten sonra öğrencilerini diğer tüm yükseköğretim kurumları gibi lise mezunlarından almaya başlamıştır. Harp Okulları'nın akademik açıdan başarılı öğrenciler tarafından tercih edilmesi için gençlerin meslekten beklentilerinin ve subaylık mesleğine bakış açılarının bilinmesi önemlidir. Bu tez çalışmasının ana motivasyonu bu eğilimi ortaya çıkartmaktır.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Adem Başpınar'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Hava Harp Okulu Öğretim Görevlileri Sinan Okur'a, Aykut Can'a ve Erhan Çifci'ye verdikleri katkılardan dolayı müteşekkirim. Çalışma süresince tüm zorlukları benimle birlikte göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan hayat arkadaşım Prof. Dr. Dilek Balık'a, oğullarım Osman Alperen ve Ömer Alparslan'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, Temmuz 2020

Hasan Hüseyin BALIK

İÇİNDEKİLER

ÖZGÜNLÜK RAPORU	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	1
ÖZ	2
ABSTRACT.....	4
1. GİRİŞ	6
1.1. Meslek ve Meslek Seçimi.....	7
1.2. Türk Tarihinde Askerlik Mesleği ve Subaylık	12
1.3. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Subaylarında Alman (Prusya) ve Amerikan Etkisi.....	16
2. ALANYAZINDA MESLEK TERCİHİ İLE İLGİLİ KULLANILAN ÖLÇEKLER VE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	21
2.1. Ölçekler	21
2.1.1. Kariyer Kararı Ölçeği.....	21
2.1.2. Algılanan Kariyer Ölçeği	22
2.1.3. Kariyer Hedef Tutarsızlık Ölçeği.....	23
2.1.4. Kariyer Uyumluluğu Ölçeği.....	23
2.1.5. Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği	24
2.1.6. Kariyer Arzusu Ölçeği	24
2.1.7. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği.....	25
2.1.8. Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği.....	25
2.1.9. Kariyer Uyumu ve İyimserliği Ölçeği.....	26
2.1.10. Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği.....	27
2.1.11. Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği	27
2.1.12. Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği	28
2.1.13. Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği.....	29
2.1.14. Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği	29
2.2. Yapılan Çalışmalar	29
2.2.1. Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Çalışmalar	29
2.2.2. Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Çalışmalar	34
2.2.3. Üniversite Mezunları Üzerinde Yapılan Çalışmalar	38

2.2.4. Askeri Öğrenciler Üzerinde Yapılan Çalışmalar	39
3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Evren ve Örneklem.....	42
3.3. Veri Toplama Araçları.....	42
3.3.1. Üniversite Tercih Nedenleri Anketi	43
3.3.1.1. Yapı Gerçekliği	44
3.3.1.2. Benzer Ölçek Gerçekliği	47
3.3.1.3. Güvenirlik	48
3.3.2. Kariyer Kararı Ölçeği.....	49
3.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği	49
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu	49
3.4. Verilerin Toplanması.....	50
3.5. Verilerin Analizi.....	50
4. BULGULAR.....	52
4.1 Betimsel İstatistik Bulguları.....	52
4.2. Güvenirlik Bulguları (Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları).....	57
4.3. <i>t</i> -Test Bulguları.....	58
4.4. Korelasyon Bulguları	59
4.5. Regresyon Bulguları.....	60
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	611
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	81
ÖZGEÇMİŞ	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Subay temini ve Subay eğitimi	13
Tablo 2. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin madde faktör yükleri	45
Tablo 3. Model uygunluğu değerlendirme kriterleri	45
Tablo 4. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan uyum değerleri.....	46
Tablo 5. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin madde tahmin değerleri	47
Tablo 6. Benzer ölçek geçerliğine ilişkin korelasyon katsayıları, ortalama ve standart sapma puanları	48
Tablo 7. Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin ve alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları	48
Tablo 8. Katılımcıların demografik bilgileri	52
Tablo 9. Katılımcıların nüfusa kayıtlı oldukları yer.....	55
Tablo 10. Katılımcıların doğdukları yer.....	56
Tablo 11. Katılımcıların okula geldikleri yer.....	56
Tablo 12. Katılımcıların anne meslekleri	57
Tablo 13. Katılımcıların baba meslekleri	57
Tablo 14. Hava Harp Okulunda Harbiyelilerin ilk yıl zorlandıkları durum.....	57
Tablo 15. Araştırmadaki ölçek ve alt boyutların Cronbach alfa değerleri	58
Tablo 16. Değişkenlerin cinsiyete göre betimsel istatistikleri ve t-test bulguları	58
Tablo 17. Araştırmadaki değişkenlerin ortalama, standart sapma ve ilişkisi.....	59
Tablo 18. Kariyer Kararı Ölçeği toplam puanının kariyer imkanı alt boyutunu yordaması	60
Tablo 19. Kariyer Kararı Ölçeği toplam puanının kariyer imkanı alt boyutunu yordaması	60

ÖZ

Gençlerin Tercih Edecekleri Meslekten Beklentileri ve Subaylık Mesleğine Bakışları

Hasan Hüseyin BALIK

Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

İstanbul, Temmuz 2020

Her birey hayatında sürekli olarak çalışabileceği ve bu çalışmaya karşılık doyum alabileceği bir mesleği seçmek istemektedir. Birçok farklı meslek tanımlanırken, Türk toplumunda askerlik kutsal ve saygın bir meslek olarak görülmektedir. Bu mesleğin seçilmesinde birçok farklı faktör rol oynamakta, öğrenciler askerî okulu farklı sebeplerden seçmektedirler. Bu çalışmada, Milli Savunma Üniversitesi bünyesinde saygın bir yere sahip olan Hava Harp Okulunu öğrencilerin tercih etme sebepleri incelenmiştir. Bu amaçla yapılan çalışmada öğrencilerin askerlik mesleğinden beklentileri ve subaylık mesleğine nasıl baktıkları araştırılmıştır. Ayrıca bu kapsamda Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin Hava Harp Okulu örnekleminde psikometrik özellikleri değerlendirilmiş, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırma, Hava Harp Okulunda eğitim görmekte olan 740 Harbiyeli ile gerçekleştirilmiştir. Anket ile ayrıca öğrencilerden Kariyer Kararı Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak da veriler toplanmıştır. Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin 39 maddesi ve sekiz alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak test edilmiştir. Elde edilen uyum indekslerinin model ile veri arasında yeterli uyumu gösterdiği belirlenmiştir. Benzer ölçek geçerliği için daha önceden geçerlik ve güvenirliği kanıtlanmış olan Kariyer Kararı Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile ilişkisine bakılmış, her iki ölçekle de anlamlı ilişki içinde olduğu raporlanmıştır. Ölçeğin güvenirliği ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Elde edilen bulgularda, ölçeğin iç tutarlığının .79 olduğu ve alt boyutlarının da .62 ile .91 arasında değer aldığı saptanmıştır. Tüm bu bulgular, Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin Hava Harp Okulu örnekleminde hem geçerli hem de güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bunun dışında, araştırma kapsamında elde edilen demografik bilgiler ile birlikte *t*-test analizi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki analizler için korelasyon ve

regresyon analizleri gerçekleştirilmiş ve anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Tüm elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite tercihi, Meslek seçimi, Askerlik mesleği, Meslek beklentisi, Subaylık.

Bilim Kodu : 113804

Sayfa Sayısı : 96

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Adem Başpınar

ABSTRACT

Young People's Expectations from the Profession They Prefer and Their Views on the Officer Profession

Hasan Hüseyin BALIK

National Defense University, Atatürk Institute of Strategic Studies

İstanbul, June, 2020

Everyone wants to choose a profession where they can work throughout their life and get satisfaction in return for this work. While many different professions are defined, military service is seen as a sacred and respected profession in Turkish society. Many different factors play a role in selecting this profession, with students choosing military school for various reasons. This study examines the reasons why students prefer the Air Force Academy, which has a respected place within the National Defense University. The study investigates the students' expectations from and views on the military profession. In this context, the psychometric properties of the University Preference Reasons Questionnaire have been evaluated over the Air Force Academy sample with the aim of performing the validity and reliability study of the scale. The research was carried out with 740 cadets studying at the Air Force Academy. In addition, data have been collected from students using the Career Decision Scale and Life Satisfaction Scale. The University Preference Reasons Questionnaire has 39 items and eight sub-dimensions. The validity of the scale has been tested using exploratory and confirmatory factor analyses. The obtained fit indices have been determined to show sufficient fit between the model and data. For similar scale validity, the relationship between the Career Decision and Life Satisfaction Scales, whose validity and reliability have been proven, have been examined, and a significant relationship is reported to exist between both scales. The reliability of the scale has been examined by calculating the Cronbach alpha of internal consistency. The obtained findings show the internal consistency of the overall scale to be .79 and its sub-dimensions to range between .62 and .91. All these findings show the University Preference Reasons Questionnaire to be both a valid and reliable measurement tool for the Air Force Academy sample. Apart from this, the t-test analysis was carried out alongside the demographic information obtained in

the research. Correlation and regression analyses have been performed among the variables, with significant relationships being determined. All the findings are discussed in the light of the literature.

Keywords: University preference, Preferred profession, Military profession, Profession prospect, Officers.

Science Code : 113804

Pages : 96

Supervisor : Asst. Prof. Adem Başpınar, PhD

1. GİRİŞ

Bu araştırmada üniversiteye başlayan genç bireylerin seçtikleri meslekten beklentilerinin ne olduğuna, subaylık mesleğine ve askerliğe yönelik bakış aıllarının nasıl olduğuna bakılmıştır. Gençlerin ömür boyu sürdürecekleri meslekleri seçerken nelere dikkat ettikleri, aile ve çevreden ne düzeyde etkilendikleri ve en önemlisi demografik yapıya göre gençlerin meslek seçimlerini etkileyen faktörlerin neler olduğu incelenmiştir.

15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında ölkemizde askeri liseler kapatılmış ve ölkenin güvenliğini sağlayacak personeli yetiştirmek için Milli Savunma Üniversitesi kurulmuştur. Kurulan bu üniversite bünyesinde subay ve astsubay yetiştirmek için öğrenci alımına başlanmıştır. Daha öncesinde askeri liseden direkt olarak Harp Okullarına geçiş olurken, yeni kurulan üniversite ile birlikte diğer tüm yükseköğretim kurumlarında olduğu gibi lise mezunlarından alım yapılmaya başlanmıştır. Ölkenin güvenliğini sağlamak maksadıyla yetiştirilen askeri öğrencilerin mesleği seçerken hangi faktörlerden etkilendikleri, meslekten neler bekledikleri ve subaylık mesleğine nasıl baktıkları merak edilmiştir. Bu merak doğrultusunda, belirli bir akademik başarısı olduğu varsayılan öğrencilerden veriler toplanmıştır. Çalışmadaki ana motivasyon kaynağı, öğrencilerin subaylığı seçerken etkisi olduğu düşünölen faktörleri ortaya koymaktır. Askerlik mesleği, doğası gereği zor bir meslek olmakla birlikte öğrencilerin bu mesleği tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi, sonrasında bu faktörler üzerinden okula akademik açıdan başarılı öğrencilerin seçilmesi için tanıtımlar yapılması adına da önem arz etmektedir. Diğer bir deyişle, lise eğitiminde başarı göstermiş öğrencilerin Hava Harp Okuluna gelmesi için nelerin cazip olduğunun gösterilmesi adına bu araştırmada ulaşılan bulguların önemli olduğu düşünölmektedir.

Ölkemizde birçok farklı meslek olmasına rağmen öğrencilerin belirli zorlukları göze alarak askerlik mesleğini seçmelerinde ve subay olmak istemelerinde etkili olan bazı durumlar olduğu düşünölmektedir. Bu durumların daha çok neler olduğu ile aile ve çevre etkisinin ne düzeyde olduğu da merak edilmektedir. Araştırmaya başlarken ilk akıldaki soru, “Hava Harp Okulunu öğrenciler neden tercih ediyor?” şeklindeydi. Bu sorunun altında birçok soru cevap aramaktaydı. Bu araştırmada birçok farklı demografik bilginin öğrencilerden alınmasının ve bu

bilgiler doğrultusunda hangi kesimden ve nasıl ailelerden öğrencilerin Hava Harp Okulunu tercih ettiklerinin belirlenmesinin temel amacı bu sorulara yanıt aramaktır. Bu soruların yanıtları bu çalışmada detaylı şekilde verilmiş ve sonrasında bu bulgular yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmada hem Osmanlı döneminde hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kurulduğu zamanlarda subay alımının nasıl gerçekleştiğine yönelik bilgiler de sunulmuştur.

Bu araştırmayı gerçekleştirirken bazı zorluklarla da karşılaşmıştır. Öncelikle veri toplama süreci öğrencilerin belirli bir plan ve program çerçevesinde askeri ve akademik eğitim almalarından dolayı uzun sürede tamamlanmıştır. Hem askeri hem de akademik eğitimi aksatmamak amacıyla öğrencilerin programlarındaki boşluklar değerlendirilmiş ve her öğrenciyle görüşülmeye gayret edilmiştir. Okulda yer alan birçok öğrenci ile bireysel olarak görüşülmesi araştırmanın güçlü bir yönünü ortaya koymuştur. Bunun dışında, Kovid-19 pandemi süreci araştırmanın sekteye uğramasına neden olmuştur. Tüm zorluklara rağmen bir bütün içerisinde tamamlanan bu araştırmanın alanyazına katkı sağlaması temenni edilmektedir.

1.1. Meslek ve Meslek Seçimi

Bireyler, yaşamlarını kazanmak ve sürdürebilmek için bazı eğitimler alarak meslek sahibi olmakta ve belli görev tanımları çerçevesinde çalışmaktadırlar. Seçilen mesleğin bireylerin tüm yaşamını etkileyebileceği düşünüldüğünde, doğru mesleği seçmenin insan hayatında önemli bir karar aşaması olduğu söylenebilir. Alanyazında bireyin seçtiği meslek ile yaşam stilini de belirlediği ifade edilmektedir.¹ Bu doğrultuda bireylerin kişilik özelliklerine, ilgilerine ve yeteneklerine uygun mesleği seçmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Dışsal faktörlerin etkisiyle istemediği mesleği seçen bireyin işinden ve yaşamından doyum alamayacağı belirtilmektedir.² Bu nedenle lise yıllarından itibaren bireyin ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak kişilik özelliklerine uygun mesleğin seçilmesi gerekmektedir.

Meslek seçimi, bireyin yaşamında devamlı çalışabileceğini düşündüğü ve bundan doyum alacağına inandığı bir mesleği belirlemek olarak tanımlanmaktadır.³

¹ S. Türkan ve K. Leyla, "Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 7, S. 2 (2009): 393-423.

² G. Hatice ve T. Soner, "Meslek Seçimi ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *International Social Sciences Studies Journal*, C. 5, S. 29 (2019): 13-26.

Bu konuda Sigmund Freud, “sevebilen ve çalışabilen insan sağlıklıdır” diyerek bireyin yaşamında mesleğin önemini ortaya koymuştur.⁴ Pekkaya ve Çolak⁵ da, bireyin doğru mesleği seçerken mutlu ve başarılı olacağını düşündüğü alana yönelmesi gerektiğini ifade etmiştir. Meslek seçimi bireyin yaşamında doyum almasını etkilediği gibi topluma faydalı olunması açısından da önemli görülmektedir. Meslek seçiminin hem birey hem de topluma yönelik yararları Blau, Gustad, Jessor, Parnes ve Wilcock tarafından 1956’da geliştirilen modelde açıklanmıştır.⁶ Bu model, alanyazında meslek seçimini etkileyen faktörlerin neler olduğunu geniş kapsamda ele almaktadır. Modelde, doğru mesleği seçen ve faydalı işler yapan bir bireyin toplumun ve ülkenin yararına olan etkinliklerde bulunacağını belirtmektedir.

Türkiye’de yaklaşık 600’e yakın meslekten söz edilmektedir. Bu mesleklerin her birinin farklı eğitimleri, çalışma sahaları ve görev tanımları bulunmaktadır. Belirtilen bu mesleklerden birisi de bu çalışmada ele alınan askerlik mesleğidir. Askerliğin ilk olarak ne zaman meslek olarak kabul edildiği tam olarak bilinmese de, yerleşik yaşama geçildiğinden bu yana insanoglunun kendisini, ailesini, toplumu ve yaşadığı yeri koruma içgüdüğü bulunmaktadır. Güvenlik ihtiyacından yola çıkarak ortaya çıkan askerlik mesleğinin eski bir tarihi olduğu söylenebilir. Askerlik mesleğinin devletlerin kurulmasıyla ortaya çıktığı ve bireylerin kendi toplumlarını korumak adına askerlik mesleğini yaptıkları tahmin edilmektedir. Bröckling⁷, askerliğin kahramanlık ve vatanseverlik ile birleştirilen bir kavram olduğunu belirtmektedir. Türk toplumunda da askerlik mesleği kutsal görüldüğü gibi kültürel bir geçmişe de sahiptir. Bu yüzden, Türkiye’de askerlik mesleği seçilirken bireylerin birçok farklı faktörden etkilendiği düşünülmektedir. Başka meslek alanlarıyla karşılaştırıldığında bireylerin askerlik mesleğini seçmesinde ortak noktalar olduğu gibi farklı noktalar da bulunmaktadır.

Bireyin meslek seçimini etkileyen birçok farklı etmen bulunmaktadır. Öncelikle bir mesleğin seçiminde bireyin kendisini tanıması, meslekler hakkında bilgi sahibi olması ve seçmeyi düşündüğü mesleğin kendisine uygun olup olmadığını

³ Yıldız Kuzgun, "Meslek Danışmanlığı" (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2009), s.14.

⁴ Binnur Yeşilyaprak, "Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya" (Ankara: Pegem Akademi, 2019), s.25.

⁵ P. Mehmet ve Ç. Nurdan, “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. 6, S. 2 (2013): 787-818.

⁶ Peter M. Blau et al., "Occupational Choice" (SAGE Publications), s. 531-543.

⁷ Ulrich Bröckling, "Disiplin Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi", çev. Veysel Atayman (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2002), s.9.

belirlenmesi gerekmektedir.⁸ Bu kriterlerin temeli, Frank Parsons tarafından 1908 yılında ortaya atılmıştır.⁹ Ortaya atılan bu kriterler, mesleki rehberliğin de temelini oluşturmaktadır. Shoffner¹⁰, mesleki rehberliğin bireyin tüm yaşamını etkilemesinden dolayı önem arz ettiğini belirtmektedir. Bunun dışında bireyin ilgisi, yeteneği, cinsiyeti, zekâ düzeyi, yaşı, inancı, değer yargısı, bilgisi, bireysel özelliği ile hem aile hem de çevrenin etkisi meslek tercihine etki eden başka faktörlerdir.¹¹ Yapılan başka çalışmalarda, bireylerin meslek seçiminde bireysel, sosyal, ekonomik ve psikolojik özelliklerin etkili olduğu belirtilmektedir.¹² Meslek seçimi ile ilgili alanyazında birçok kuram temelde iki noktaya odaklanmaktadır. Bunlar: (1) ilgi, değer, yetenek ve inanç olarak tanımlanan kişilik özellikleri ile (2) aile, arkadaş ve öğretmen olarak tanımlanan çevre etkisidir.¹³ Farklı araştırmalarda ele alınan tüm bu faktörler, meslek seçiminin aslında kapsamlı bir değerlendirme gerektirdiğini göstermektedir.

Meslek tercihinde saygınlık¹⁴, coğrafi konum¹⁵, ekonomik şartlar¹⁶, mesleki imkânlar¹⁷, aile ve çevre etkisi¹⁸ ve birçok farklı demografik özelliğin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında bireylerin sosyal statüsü, ekonomik gelir ve kariyer

⁸ Serpil Aytaç, "Çalışma Yaşamında Kariyer" (İstanbul: Ezgi Kitabevi Yayıncılık, 2006), s.27-30.

⁹ B. K. Ayşenur, "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Hizmetleri ve Mesleklerini Değiştirmek İsteme Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 21 (2005): 111-122.; Zytowski, "Frank Parsons and the Progressive Movement.", s. 34.

¹⁰ M. F. Shoffner, "Career Counseling, Theoretical Perspectives", s.40-68.

¹¹ Duane Brown, "The Role of Work and Cultural Values in Occupational Choice, Satisfaction, and Success" s.14.; Ç. Nermin ve Ü. Umut, "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi" *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, C. 2, S.1 (2014): 94-105.; W. P. Frady, "A Study of High School Student's Career Interest Inventories and Their Relationships to Students Completion of Occupational Programs" s.36.; David M. Tokar, Ann R. Fischer, and Linda Mezydlo Subich, "Personality and Vocational Behavior: A Selective Review of the Literature, 1993-1997" s.2.; Vernon G. Zunker, *Career Counseling a Holistic Approach*, s. 48-56.

¹² Brown and Crace, "Values in Life Role Choices and Outcomes" s.1.; K. Abdurrahman, Y. Mehmet Nuri ve E. İsmail Ertan, "Uşak Üniversitesi Banaz Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İç Mekân Tasarımı Programını Tercih Etme Nedenleri" *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 8, S. 1 (2018): 156-172.; Diane Lindsey Reeves and Gail Karlitz, "Career Ideas for Teens in Education & Training" s. 7-9.; Yu, "Chinese Knowledge Employees' Career Values, Perceived Organizational Support and Career Success." s. 211-223.

¹³ A. Abdullah ve G. Sertan Hamza, "Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihleri ve Bu Tercihlerine Etki Eden Faktörler" *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, C. 2, S. 1 (2019): 32-53.; Spencer G. Niles and JoAnn E Harris-Bowlsbey, "Career Development Interventions in the 21st Century" s. 11; Richard S. Sharf, "Applying Career Development Theory to Counseling" s.2-7.

¹⁴ Sally Baker and B. Brown, "Images of Excellence"; Mourad, "Role of Brand Related Factors in Influencing Students' Choice in Higher Education (HE) Market". s.14-15.

¹⁵ Joseph Sia Kee Ming, "Institutional Factors Influencing Students' College Choice Decision in Malaysia" s.9-11.

¹⁶ Briggs and Wilson, "Which University?" s.11

¹⁷ A. Nalan Gülten ve A. Mühibe, "Fen Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Bulanık TOPSIS Yöntemi ile Analizi", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 1 (2018): 77-97.

¹⁸ H. Zeynep ve H. Mehmet Kürşat, "Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları ile İlişkisi", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6 S.10 (2005): 55-69.

hedefi de meslek tercihinde belirleyici rol oynamaktadır.¹⁹ Hem yurt içi hem de yurt dışı alanyazında gençlerin meslek seçimi ve tercihi ile ilgili birçok araştırma yapıldığı belirlenmiştir.²⁰ Tüm bu çalışmalarda genç bireylerin meslek tercihlerini etkileyen farklı sebepler olduğu ve her kültürün kendisine özgü özelliklerinden yola çıkarak meslek seçiminde çeşitlilik yaşandığı saptanmıştır. Ayrıca Yazıcı²¹ tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada, günümüzde Z kuşağının X ve Y kuşaklarından meslek tercih açısından da farklı olduğundan bahsedilmiştir. Türkiye alanyazında doktorluk mesleğinin²², öğretmenlik mesleğinin²³, akademisyenlik mesleğinin²⁴, hemşirelik mesleğinin²⁵ ve turizm rehberliği mesleğinin²⁶ tercih edilmesinin nedenlerinin incelendiği araştırmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalar dışında askerlik mesleğinin tercih edilmesinin nedenlerinin incelendiği çalışmaların ise az sayıda olduğu belirlenmiştir. Literatürde Köksal²⁷ tarafından 2016 yılında yapılan çalışmada Kara Harp Okulu'nda okuyan öğrencilerin askerlik mesleğini seçme nedenleri incelenmiştir. Bunun dışında Kırmızıgül ve Kolukırık²⁸ tarafından 2005 yılında yapılan çalışmada GATA Sağlık Astsubay Okulu'nda eğitim gören öğrencilerin askerlik mesleğini tercih etme nedenleri araştırılmıştır. Bu iki araştırma dışında yurt içi alanyazında askerlik mesleğini seçme sebebini inceleyen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

¹⁹ D. Engin, "Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 16, S. 2 (2008): 90-106.

²⁰ Cernicova and Palea, "Measuring the Students' Perception Chosen Profession. Case Study" s.24.; Enes Ceylan et al., "Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Tercihinde Etkili Olan Faktörler", *Journal of Medical Education and Informatics*, S. 3 (2017): 2-12.; S. B. Erdiç ve S. Karaman, "Turizm Mesleğini Seçme Nedenlerinin İncelenmesi" VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, (2012): 229-237.; K. O. Fidan et al., "Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri" *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 3 (2012): 135-151.; Iva Šverko and Toni Babarović, "Integrating Personality and Career Adaptability into Vocational Interest Space", s.19.

²¹ Y. Serap, "Z Kuşağının İş Yaşamına İlişkin Beklentileri, İş ve Meslek Tercihlerine İlişkin Algılamalarıyla X ve Y Kuşağına Mensup İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Z Kuşağına İlişkin Beklenti ve Algılamaları Üzerine Sağlık Sektöründe Görgül Bir Araştırma." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 101.

²² G. Gülten, K. Alim ve G. Metin, "İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 13 (2007): 49-63.

²³ T. Haluk ve K. Berna, "Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 54 (2015): 1-18.

²⁴ K. U. Nermin, "Araştırma Görevlilerinin Meslek Tercih Nedenlerinin İkili Karşılaştırma Yöntemi ile Ölçeklenmesi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C. 7, S. 1 (2017): 24-27.

²⁵ B. Nurgül, "Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Etkileyen Faktörler", *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, C. 1, S. 1 (2018): 10-17.

²⁶ Ş. Seda ve A. Aysen, "Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, C. 15, S. 2 (2016): 563-580.

²⁷ K. Kemal, "Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, C. 26, S. 2 (2016): 39-69.

²⁸ K. Pınar ve K. Suat, "Askeri Okul Öğrencilerinin Meslek Tercihi ve Algısı", *Savunma Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 2 (2005): 1.

Yurt dışında ise, askerlik mesleğini ele alan çalışmaların ülkemize nazaran daha fazla yapıldığı belirlenmiştir. Gore, Fray, Wallington, Holmes ve Smith²⁹ tarafından yapılan çalışmada birçok farklı demografik değişkenin askeri kariyeri seçmede etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışma dışında Avustralya’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Savunma Bakanlığı’na askerlik mesleğinin tercih edilmesinde rol oynayan faktörlerin neler olduğu rapor olarak sunulmuştur.³⁰ Demografik değişkenler dışında gençlerin askerlik mesleğini tercih etme nedenleri³¹, askerlik mesleğinin halkın gözündeki önemi³², çocukların ve ergenlerin askerlik mesleğine bakış açıları³³, askerlik mesleğini seçenlerin eğilimleri³⁴, bireylerin askerliği tercih etmeme sebepleri³⁵, askerlik mesleğine duyulan ilginin nedeni³⁶ ve askerlik mesleğini seçen bireylerin hem kişilik hem de genetik özelliklerinin³⁷ nasıl olduğu incelenmiştir. Tüm bu araştırmalardan yola çıkarak yurt dışında yapılan birçok araştırma olmasına rağmen, Türkiye’de askeri psikoloji alanında çok az sayıda araştırma yapıldığı göze çarpmaktadır. Ülkemizde öğrencilerin Harp Okulları’nı tercih etme sebeplerini ya da askerlik mesleğini seçme nedenlerini ortaya koyan tek bir araştırma olması, bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı gençlerin tercih edecekleri meslekten beklentilerini araştırmak ve subaylık mesleğine bakışlarını irdelemektir. Ayrıca gençlerin tercih ettikleri askerlik mesleğinden beklentilerinin ne olduğunun belirlenmesi, ilerleyen yıllarda akademik olarak başarılı olan öğrencilerin okulu tercih etmesi için gerekli tanıtımların yapılmasını sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacına hizmet etmek hedefi ile ayrıca Köksal³⁸ tarafından Kara Harp Okulu’nda geliştirilen Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin Hava Harp Okulu’nda eğitim görmekte olan öğrencilere uyarlanmıştır. Ek olarak, öğrencilerin demografik bilgileri incelenerek askerlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olabilecek faktörler de belirlenmiştir.

²⁹ Jennifer Gore et al., “*Australian School Student Aspirations for Military Careers*”, s.9.

³⁰ Robert M. Bailey et al., “*Youth Attitudes towards the Military: Poll One*”, s.14.; Kevin O’Brien and Zakir Rahmani, “*Career Aspirations of Young Australians in Relation to the Defence Force*”, s.14-20.; Paul Sackett and Anne Mavor, “*Attitudes, Aptitudes, and Aspirations of American Youth*”, s.21; Matthew R. Miles and Donald P. Haider-Markel, “*Personality and Genetic Associations With Military Service*” s. 18.

³¹ Bachman et al., “*Who Chooses Military Service?*”, s.3-4.

³² Asifa Hussain and Mohammed Ishaq, “*Public Attitudes towards a Career in the British Armed Forces*”, s.15.

³³ Mary McMahon and Kylie Rixon, “*The Career Development of Rural Queensland Children*”, s. 34.

³⁴ David R. Segal et al., “*Propensity to Serve in the U.S. Military*”, s. 22-24.

³⁵ V. V. Shevtsov, “*School and College Students’ Attitudes Toward Military Service*”, s.15.

³⁶ Ben Wadham, Grace Skrzypiec, and Phillip Slee, “*Young Australians’ Attitudes to the Military and Military Services*”, s. 6-9.

³⁷ Matthew R. Miles and Donald P. Haider-Markel, “*Personality and Genetic Associations With Military Service*” s. 13.

³⁸ K. Kemal, “Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması”, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, C. 26, S. 2 (2016): 39-69.

1.2. Türk Tarihinde Askerlik Mesleği ve Subaylık

İnsanlığın geçirdiği evreler, yeni ihtiyaçları doğurmuştur. Avcı-toplayıcı bir hayat düzeninde insanın güvenlik ihtiyacı bireyseldi ve en fazla kendisini ve ailesini korumakla yükümlüydü. Karşısındaki tehdit unsuru ise çetin doğa şartları ve yırtıcılardı. Ancak tarıma dayalı ekonomik düzenin getirisi olarak insanlar, artık kalıcı olarak yaşadığı bir toprağın sahibi ve toplu yaşama geçiş yapmış bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık, elindeki toprakları korumak ve çeşitli istila yahut kuraklık vb. ihtimallere karşı yeni topraklar elde etmek zorundaydılar. İşte bu noktada insanlık asker ihtiyacının ve askerlik kavramının temelini atmıştır.

Türkler yukarıda bahsedilen asker ihtiyacının oluşum sürecinin farklı bir noktasında idiler. Zira yaşamlarını sürdürebilmek için göçebe kültüründen kaynaklanan yüksek hareketli hayatlarını güvence altına almak zorundaydılar. Ayrıca Çin'in siyasi ve askeri baskısı ile ülkelerindeki kuraklık onları yeni yerlere gidip hayvanlarına yeni otlaklar bulmaya zorluyordu. Ancak gidilecek yerlerde karşılarna çıkacak topluluklar direniş göstermeden topraklarını açmayacakları için Türkler bu sebeple askerleşmişlerdir. Ayrıca Türkler diğer toplumlar gibi müstahkem kale, şehir vb. içerisinde hayatlar yaşamadıkları için toplumdaki herkes bu güvenlik ihtiyacını karşılamakla yükümlü olmuştur.

Türk ordusunun teşekkülü için Mete Han'ın tahta çıkması tam anlamıyla bir dönüm noktasıdır. Türk Kara Kuvvetleri'nin kuruluşu nisbî olarak m.ö 209'a, yani Mete Han'ın Büyük Hun İmparatorluğu tahtına çıkış tarihine dayandırılır. Zira Türk ordusunun temelini teşkil eden onluk sistemin ve bunun yanında Türk ordusu ile binlerce yıldır özdeşleşen "ricat, sahte ricat, sahte geri çekilme, turan, hilal" gibi isimlerle anılan taktiğın fikir babası Mete Han olduğundan, Türk ordusunun tarihteki teşekkülü de Mete Han ile başlamış kabul edilir. Mete Han bu savaşta uyguladığı taktikler, ordusunun düzeni, icad ettiği ıslık okları vb. askeri teknolojileri itibarı ile Türk ordusunun kurucusu kabul edilmektedir.³⁹ Osmanlı ordusu ve askeri yapısı Türkler'in binlerce yıllık askerlik tecrübesinin tezahürüdür. Bu yapının oluşmasında kadim Türk tarihinin tecrübelerinden istifade edildiğı gibi, bir cihan devleti olmanın gereğince, Osmanlılar, Selçuklu ve Bizans başta olmak üzere kendilerinden önceki devletlerin gerek devlet teşkilatı gerekse de askeri kurumlarındaki tüm mirasından

³⁹ Atalay, "Asya Hun Devletinde Mao-Tun (Metehan) Dönemi.", s.109.

istifade etmişlerdir. Bu da Türk ordu geleneğinin tepe noktalarından olan Osmanlı ordusunu teşkil etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi, idari, askeri, mali ve sosyal alanlarda sistematik bir ıslahat çalışması neticesinde II. Mahmud döneminde 1826 senesinde Yeniçeri Ocağı kaldırılarak 3 Kasım 1839'da okuduğu Tanzimat Fermanı ile birlikte Tanzimat Dönemi olarak adlandırılan, devletin her alanında modernleşme sürecini yaşadığı bir döneme girilmiştir.⁴⁰ Bu süreci gayrimüslimlere askerlik yükümlülüğü getirilen 18 Şubat 1856 tarihli Islahat Fermanı'nın ilan edildiği süreç takip etmiştir. Modern anlamda bir ordunun ve yine modern anlamdaki subaylık mesleğinin oluşumu, subay temin ve eğitim/öğretim faaliyetleri de artık bu yeni döneme isabet etmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu klasik çağında subay muadili görevliler zabıtlardır. Zabıtın sözlük anlamı “tutan, zapturapt altına alan, yöneten kimse”dir. Zabıtlar çeşitli birlik ve bölükleri yöneten kıdemlilerdir. Bunlara örnek olarak yeniçeri ağası ve onun dışındaki bölük yöneten bölük zabıtları, kapıkulu zabıtları gibi tüm askeri taifede mevcut olan zabıtlar gösterilebilir.⁴¹ Bu yeni askerlik teşkilatlanmasındaki zabıtların rütbeleri, Kadir Türker Geçer'in hazırladığı, 1826 tarihinden itibaren kullanılan rütbelere, bu rütbelerin genel tasnifi ve bugünkü rütbe karşılıkları aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmiştir.⁴²

Tablo 1. Subay temini ve Subay eğitimi

Tasnif	Rütbe İsmi	Günümüzdeki Rütbe Karşılığı	Açıklama
Erkân (Generaller)	Müşir	Orgeneral/Mareşal	Ordu ya da Ordular Grup Kumandanı
	Birinci Ferik	Korgeneral	Kolordu Kumandanı. (18 Ocak 1904 Erkân yılında kolorduların kurulmasıyla bu rütbe ihdas edilmiştir.)
	Ferik	Tümgeneral	Fırka Kumandanı

⁴⁰ Ali Akyıldız, “Tanzimat.”, s.1-10.

⁴¹ Abdulkadir Özcan, “Zabıt.”, s.254.

⁴² Kadir Türker Geçer, “Tarihten Günümüze Türk Ordusunda Kullanılan Rütbe Sembolleri.”, s.69

	Mirliva	Tuğgeneral	Liva Kumandanı
Ümera (Üstsubaylar)	Miralay	Albay	Alay Kumandanı
	Kaymakam	Yarbay	Alay Kumandan Yardımcısı
	Binbaşı	Binbaşı	Tabur Kumandanı
Zabitan (Subaylar)	Kolağası	-	Dört Bölükten Oluşan Kol Kumandanı (25 Haziran 1910 tarihinde kaldırılmıştır)
	Yüzbaşı	Yüzbaşı	Bölük Kumandanı
	Mülazımievvel	Üsteğmen	Bölük Kumandan Yardımcısı
	Mülazımısani	Teğmen	Takım Kumandanı

Milli Mücadele döneminde ise ordunun ihtiyaç duyduğu subayların acil olarak yetiştirilmesi Ankara Cebeci’de, Abidin Paşa köşkü civarında kurulan “Sınıf-ı Muhtelif Zabıt Namzetleri Talimğâhı”nın açılmasıyla giderilmiştir. Kuva-yı Milliye’nin düzenli bir ordu haline getirilmesine karar verilmesinden sonra, teşkil edilen ordunun subay ihtiyacı bu talimğâhtan mezun edilen genç subaylar ile sağlanmıştır. 1 Temmuz 1920 tarihinde açılan Abidinpaşa Talimğâhı, müdavimlerine üç ayrı evreye ayrılan bir yıllık bir eğitim vermekteydi. Talimğâhın öğrenci kaynağını ise ihtiyat zabitleri (yedek subaylar) ile askerî liselerin ve Harbiye Mektebi’nin muhtelif sınıflarında okurken Anadolu’ya kaçarak Milli Mücadele’ye katılmak isteyen gençlerdi.⁴³ Talimğâh ilk mezunlarını Ekim 1920’de vermiştir. Talimğâhtan çıkan öğrenciler, bir an evvel cepheye gönderilecekleri için, her ne kadar eksik bir eğitim alsalar da, özellikle Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taarruz’da kazanılan başarılarında önemli rol oynamışlardır.

⁴³ Tahsin Ünal, "Harp Okulu Tarihi", s.116.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ise Türk ordusu açısından bir kırılma noktası oluşturdu. Zira 1930'ların ikinci yarısından itibaren dünya genelinde başlayan silahlanma yarışı büyük bir savaşı kaçınılmaz hale getirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda yenilerek tahkir edilen Almanya ile yine bu savaşta beklediğini alamayan İtalya gözlerini Doğu Akdeniz ve Balkanlar üzerine dikince Türkiye çareyi İngiltere ve Fransa ile bir ittifak yapmakta bulmuştur. Mayıs 1939'da mutabık kalınan ve Ekim 1939'da da imzalanan anlaşma ile Türkiye bir anda kendisini Müttefik ülkelerin (İngiltere-Fransa) yanında bulmuştur. Bu süreçte hem İngiltere ve Fransa'ya askerî heyetler gönderildi hem de bu ülkelerden Türkiye'ye askerî heyetler gelmiştir.⁴⁴

1947 yılı Mart ayında yaşanan bir olay ise askerî sistemimizi günümüze kadar etkileyecek köklü dönüşümün yolunu açmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan ciddi biçimde yıpranarak çıkan İngiltere, nüfuz alanı olarak gördüğü Orta Doğu'dan çekilmeye karar vermiştir. Bu karar uyarınca ABD'ye başvurarak Yunanistan ve Türkiye'ye yaptığı askerî yardımları keseceğini, bu ülkelerin Sovyet etkisine girmemesi için ise ABD'den bu ülkelere askerî ve iktisadi yardım yapmasını talep etmiştir. Henüz Soğuk Savaş döneminin başında Türkiye ve Yunanistan gibi jeopolitik açıdan büyük önemi haiz iki ülkenin Sovyet denetimine girmesini istemeyen ABD, Başkan Truman'ın adıyla anılacak ünlü Truman Doktrini'ni Mart 1947'de açıklayarak Türkiye ve Yunanistan'a askerî yardım yapacağını dünyaya ilan etmiştir.⁴⁵ NATO'nun kuruluşu ile beraber Batı ittifakı ile daha sıkı bağlar kurmayı hedefleyen Türkiye askerî kurumlarını tamamen Amerikan sistemine entegre etmeye yönelmiştir.⁴⁶ Bu bağlamda yine Amerikalıların telkiniyle astsubaylığın özendirilmesi için astsubaylıktan subaylığa geçiş hakkı sağlanmış, astsubayların önce yüzbaşı, sonrasında da albay rütbesine kadar yükselebilmelerinin önü açılmıştır. Yine ordunun subay ihtiyacını dış kaynaktan, sözleşmeli olarak sağlama konusunda adımlar da atılmıştır.⁴⁷

Türk subayının modern ordulardaki muadilleri gibi lisans seviyesindeki bir eğitim almasının önü ise Harp Okullarında 1974-1975 ders yılı itibarıyla açılmıştır. Bu kapsamda eğitim-öğretim süresi dört yıla çıkarılmıştır. Yeni sistemde Kara Harp

⁴⁴ Erdoğan Karakuş, *İngiliz Belgelerinde İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk-İngiliz İlişkileri (1938-1939)*, s.181 ve 198.

⁴⁵ Fahir Armaoğlu, *"Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri"*, s. 152-164.

⁴⁶ Hikmet Bayar, *"Askerî Okulların Tarihçeleri"*, s.117-119 ve s.130-132.

⁴⁷ Adnan Çelikoğlu, *"Bir Darbeci Subayın Anılar"*, s. 70.

Okulu'nda okuyan subay namzetleri birinci sınıfın sonunda bilimsel dallara, üçüncü sınıfın sonunda ise askerî sınıflara ayrılmaya başlamıştır.⁴⁸

Bu yapı 31 Temmuz 2016 tarihine kadar küçük değişikliklerle devam edecek ve bu tarihte "Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" vasıtasıyla Milli Savunma Üniversitesi (MSÜ) kurulacaktır. Aynı KHK ile Harp Akademileri Kanunu yürürlükten kaldırılmış; Harp Akademiler, Askeri Liseler ve Astsubay Hazırlama Okulları kapatılmıştır.

1.3. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Subaylarında Alman (Prusya) ve Amerikan Etkisi

18. yüzyıl sonlarından itibaren gerek Avrupa'daki siyasi ve askerî gelişmeler gerekse Avusturya ve Rusya'ya karşı artmaya başlayan tehdit algıları Osmanlıları Prusya ile yakınlaşmaya itmiştir. Halil Hamid Paşa'nın sadaret döneminde (1782-1785) Kaptan-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa'nın girişimleriyle yürütülen askerî hazırlıklar kapsamında Prusya ordusu model olarak görülmüş ve Prusya'dan topçu ve mühendis subaylar istenmiştir.⁴⁹ 1790 yılında ise iki ülke arasında 5 maddelik ilk askerî ittifak antlaşması yapılmıştır.⁵⁰ Askerî ittifak antlaşması kapsamında Osmanlıların öncelik verdiği husus, ordunun ıslahı çalışmalarıydı. Bu kapsamda bilhassa Prusya ordu teşkilatı örnek alınmak istenmiş, talim-terbiye ve savaş metotlarında Prusya askerî ekolünün ilk etkileri görülmeye başlanmıştır.⁵¹

Prusyalıların Fransızları ağır bir hezimete uğrattıkları 1870-1871 Savaşı'ndan sonra Prusya/Alman ordusunun dünya genelinde bir anda paradigma ordu haline gelmesi Osmanlıların dikkatini de çekmişti. Özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda (93 Harbi) ağır bir yenilgiye uğrayan Osmanlılar askerî yapıda köklü bir revizyon yapmanın elzem olduğunu anladılar. Dolayısıyla vakit geçirmeden Almanya'dan yardım istediler. Yapılan bir dizi görüşmenin ardından Almanlar, 1882

⁴⁸ Cemalettin Taşkıran, "Yüzyıllardır Harbiye", s.111-112.

⁴⁹ Kemal Beydilli, "Büyük Friedrich ve Osmanlılar" s.58.

⁵⁰ Yavuz Özgüldür, "Türk Alman İlişkileri (1923-1938)", s.1.

⁵¹ Veli Yılmaz, "I'nci Dünya Harbi'nde Türk-Alman İttifakı ve Askerî Yardımlar", s.106-111.

yılında Kur.Alb. Kaehler riyatesindeki dört kişilik askerî heyeti İstanbul'a gönderdiler.⁵²

“Kaehler Heyeti” adıyla anılan heyetin (ki bu heyette Kaehler ile beraber Piyade, Topçu ve Süvari sınıflarını ıslah edecek üç subay da bulunuyordu) göreve başlamasından bir yıl sonra bu kez Kur.Bnb. von der Goltz Osmanlı askerî eğitim kurumlarının ıslah edilmesi için İstanbul'a geldi. Goltz'ün göreve başlaması Osmanlı/Türk ordusu açısından devrim niteliğindeki uygulamaların yürürlüğe girmesini beraberinde getirecekti. Zira von der Goltz (Goltz Paşa) Osmanlılarda modern bir subay profilinin oluşturulması çalışmalarını büyük bir disiplin ile yürütmüştür. Alman askerî talimnamelerinin tercüme edilmesi, ders kitaplarının değiştirilmesi, Harp Okulu ve Harp Akademisi ders müfredatının revize edilmesi, askerî bilgi ve görgülerini arttırmaları için Almanya'ya askerî öğrenci/subay gönderilmesi Goltz Paşa'nın ilk icraatlarıydı. Goltz Paşa'nın idaresinde yetişen genç subaylar, Balkan Savaşı'nda yaşanan hezimetin ardından alaylı ve ehliyetsiz subayların tasfiye edilmesiyle Birinci Dünya Savaşı'nda ve Milli Mücadele döneminde binbaşı rütbesinde alay, yarbay rütbesinde tümen yönetecek beceriyi gösterebilmişlerdir.⁵³

Alman/Prusya askerî sisteminin bir subayda aradığı/önem verdiği ana hususlar şunlardır: Talim, terbiye, katı disiplin, vazife ve sorumluluk bilinci, hiyerarşide üst makamların bilgi ve birikimine itimat, teorik bilgiden ziyade uygulamaya değer verilmesi, silah arkadaşlığı ve inisiyatif ...⁵⁴

Görüldüğü üzere Prusya ekolünde eğitim ve katı disiplin anlayışı ziyadesiyle ön plana çıkmaktadır. Öyle ki, eğitimlerde ve tatbikatta en ufak bir hataya tahammül yoktur. Hata görülen yerlerde üst makamlar astlarını şiddetli biçimde tenkit edebilmektedir. Keza Prusya askerî sisteminin temelinde yatan şövalye ruhu, subayın askerliği bir meslekten ziyade yaşam tarzı gibi görmesini beraberinde getirmektedir. Hiç şüphesiz ki bunda Prusyalı subayların çoğunlukla soylu-aristokrat sınıftan gelmelerinin de etkisi vardır.⁵⁵ Özellikle Süvari ve Piyade sınıflarında bu etki açıkça görülmektedir. Prusya ekolünde subaylar her konuda bilgi sahibi olacak şekilde

⁵²Jehuda L.Wallach, Bir Askeri Yardımın Anatomisi, Türkiye'de Prusya-Alman Askeri Heyetleri:1835-1919, Çev. Fahri ÇELİKER, ATASE Yayınları, Gnkur Basımevi, Ankara, 1985, s.39-40.

⁵³ Muharrem Mazlum İşkora, Harp Akademileri Tarihçesi 1846-1965, Cilt 1, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1966, s.20-21, s.37.

⁵⁴ Kazım Karabekir, "Tarihte Almanlar ve Alman Ordusu", s.218.

⁵⁵ William F. Saler, "The Grand Illusion", s.7.

kendilerini geliştirmeye ve aslarına örnek olmaya yönlendirilmektedir. Ayrıca kurmay sınıfının diğer sınıflar üzerinde tahakkümü olduğu da söylenebilir.

Bunun dışında, Prusya askerî sistemini diğer askerî yapılardan ayıran belki de en önemli husus inisiyatife verdiği önemdir. Bu sistemde subaylar resmî (talimnameler ve talimatnameler) ve gayriresmî yollarla inisiyatif kullanmaya teşvik edilmektedir.⁵⁶ Talimnameler buna uygun şekilde, genel hatlarıyla yazılmakta, böylelikle beklenmedik koşullarda subayların zaman ve fırsat kaybı yaşamadan sorunlara çözüm getirebilmeleri amaçlanmaktadır.

Öte yandan, Prusya modelinde personel sınıfları arasındaki geçiş çok zordur. Alman ordusunda astsubayların subay olabilmeleri ya da önemli görevlerin başına getirilmeleri istisnaidir. Subay yapıları dahi çoğunlukla pasif görevlere verilmekteydiler.⁵⁷

Türk ordusunda Alman askerî sistemi resmî olarak İkinci Dünya Savaşı başlangıcına kadar etkisini sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde İngiltere ve Fransa ile imzalanan askerî ittifak antlaşmasının etkisiyle Türk askerî okullarında görev yapan Alman subayların görevine son verilince, Alman askerî sistemi resmî olarak tatbikattan kaldırılmış oldu. Fakat Osmanlı Devleti'nin son döneminde başlayan ve Cumhuriyet döneminin başında da benimsenen bu ekolün etkisini bir anda yitirmesi pek tabii ki düşünülemezdi. 1947 yılı itibarıyla Amerikan askerî sistemi benimsense de, Alman askerî sisteminin Türk subayları üzerindeki etkisi 1990'lı yıllara değin sürecektir. Günümüzde dahi "Prusya Tipi Subay" ifadesi kullanılmakta, katı disipline ve şekilciliğe önem veren subaylar bu şekilde tanımlanmaktadır.⁵⁸

1947 yılı Mart ayı itibarıyla Truman Doktrini'nin ilan edilmesi Türkiye açısından da yeni bir süreci başlatmıştır. Truman Doktrini ile ABD, muhtemel bir Sovyet/Komünist tehdidinde Türkiye ve Yunanistan'ın kendilerini dış tehlikelerden koruyabilecek ya da en azından Batı ülkeleri yardıma gelene kadar mukavemet gösterebilecek bir orduya sahip olmalarını amaçlıyordu. Bu kapsamda bir askerî

⁵⁶ Kazım Karabekir, "Tarihte Almanlar ve Alman Ordusu" s.225.

⁵⁷ Steven E. Clemente, "For King and Kaiser: The Making of the Prussian Army Officer", s. 56.

⁵⁸ Gencer Özcan, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Ordusunda Prusya Etkisi", Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti, Ed. Evren Balta Paker, İsmet Akça, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 216-221; Serhat Güvenç, "ABD Askerî Yardımı ve Türk Ordusunun Dönüşümü: 1942-1969", Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti, Ed. Evren Balta Paker, İsmet Akça, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 256-257.

yardım heyeti görevlendirilerek, askerî müşavirler aracılığı ile Türk ordusu reorganize edilmeye başlanmıştır.

Amerikalıların ilk intibası, Türk askerî teşkilatlanmasının oldukça hantal olduğuydu. Bu nedenle 1949 yılında kuvvet komutanlıkları kuruldu, Genelkurmay Başkanlığı Milli Savunma Bakanlığına bağlandı. Böylelikle teşkilat, teçhizat ve doktrinde öngörülen değişikliklerin süratle yapılması düşünüldü. Fakat ilk dönemde Amerikalıların Türk muhataplarının mukavemet gösterdiğinden şikâyetçi oldukları görülüyor. Özellikle astsubayların subaylığa geçişleri ve kurmay eğitiminin yapılandırılması gibi konularda gösterilen direnç şaşkınlık verici düzeydedir.

Amerikan askerî sistemi, Alman askerî sisteminden farklı olarak, subaylardan her konuda malumat sahibi olmasını değil, belirli konularda uzmanlık kazanmalarını beklemektedir. Bunda İkinci Dünya Savaşı ile beraber savaş teknolojisinin gelişmesi, kullanılan savaş araç ve gereçlerinin daha karmaşık bir hale gelmesinin etkisi vardır. Dolayısıyla, Amerikan düşüncesine göre, her subay bu teknolojik gelişime uygun olarak mikro konularda uzmanlaşmalı, kendilerine ihtiyaç duyduklarında en kısa sürede ortadaki sorunu çözmeleri istenmekteydi. İkinci olarak Amerikan ekolünde, Alman ekolünün aksine, talimnameler yoruma gerek bırakmayacak derecede ayrıntılı yazılmaktadır. Gerçekleşebilecek her türlü ihtimal üzerinde düşünülür ve yapılması gerekenler en ince ayrıntısına kadar izah edilir. Yani inisiyatif minimum yer bırakılmıştır. Ayrıca lojistik-ikmal açıdan sahip olunan üstünlük harp doktrininden personel davranışlarına kadar pek çok alanda tesirini göstermektedir. Alman ekolünde yetişen subaylar daha az güçle ve manevra yetisi ile hasmı etkisiz hale getirmeyi esas alırken, Amerikan ekolünde yetişen subaylar düşmanı en zayıf olduğu yerde, yoğun bir silah gücüyle ezmeyi esas alan bir eğitim-öğretim sürecinden geçmektedirler. Yine Amerikan askerî sisteminde görev alanı dışında kalan yerlerde hiyerarşik yapı nispeten rahatken, Alman askerî sisteminde böyle bir ayrımın neredeyse söz konusu olmadığını görmekteyiz. Ancak Amerikan subaylarının görev söz konusu olduğunda son derece disiplinli ve tavizsiz olduğu söylenebilir. Keza kıt'a görevleri söz konusu olduğunda Amerikan ekolünün Alman ekolüne göre daha

esnek bir anlayışı benimsediği de gözlemlenmektedir. Zira Alman sistemi kıt'ayı "subayın pişeceği asli yer" olarak konumlandırmaktadır.⁵⁹

Bu noktada üzerinde durulması gereken son bir husus ise Alman ekolü ve Amerikan ekolünde komutanın askerî yapı içerisinde durduğu yer ile ilgilidir. Alman askerî sisteminde komutanın karar alırken sadece gerekli gördüğü durumlarda kurmaylarına/astlarına danıştığı görülmektedir. Yani komutan gerek gördüğü takdirde astlarının düşünce ve tekliflerine başvurmakta fakat son tahlilde yine uygun gördüğü kararı kendisi vermektedir. Buna karşılık Amerikan askerî sisteminde teamül komutanın aldığı görevi ya da genel kanaatini karargâhtaki astlarına bildirmesidir. Karargâhtaki subaylar kurmay başkanı nezaretinde, kendilerini ilgilendiren konularda durum tartışması yapar ve akabinde kurmay başkanının da görüşünü paylaşmasından sonra ortak bir karara varılarak bu karar komutana iletilir. Komutan ise bu kararı olduğu gibi kabul edebilir veya bazı değişikliklerin yapılmasını isteyerek uygulamaya sokabilir. Böylelikle karar vermeden önce komutana hem çok boyutlu bir karar önerisi sunulur hem de düşünmesi için gerekli zaman verilmiş olur.⁶⁰

Osmanlı/Türk askeri teşkilatı genel olarak 1882-1947 sürecinde Alman, Soğuk Savaş döneminde (1947-1991) ise Amerikan-NATO askerî konseptine uygun bir yapılanmayı benimsemişken, günümüzde her iki ekolden de etkilenmiş hibrit bir yapının var olduğu söylenebilir. 2000'li yılların başından itibaren sivilleşme sürecine verilen önem ve yapılan bazı kanuni düzenlemeler bu hibrit yapıyı daha belirgin hale getirmiştir. Bu bağlamda özellikle askerî hiyerarşide Prusya ekolünün etkisi giderek azalmaktadır. Ayrıca iç güvenlik harekâtı kapsamında edinilen tecrübeler doktrine de yansımakta ve yabancı menşeli askerî öğretiler Milli bünyeye uygun biçimde revize edilebilmektedir. Bunun en güzel örneği ise meskûn mahal muharebelerinde kazanılan çok değerli tecrübelerin talimnamelere yansıtılmasıdır.

⁵⁹ Amerikan ve Alman askerî sistemlerinin karakteristik özellikleri ve aralarındaki farklar için bkz., Serhat Güvenç, agm., ss. 256-257.

⁶⁰ Turgut Yurdabak, "Harp Akademilerinin Tarihsel Zaman Dizini (1848-1978)", s. 22.

2. ALANYAZINDA MESLEK TERCİHİ İLE İLGİLİ KULLANILAN ÖLÇEKLER VE YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Ölçekler

2.1.1. Kariyer Kararı Ölçeği

Yusupu'nun⁶¹ geliştirdiği ölçeğin amacı, üniversite eğitimi alan öğrencilerin kariyer kararı verirken etkilendikleri faktörleri tespit etmektir. 30 maddeden oluşan ölçeğin “bilinçli kariyer kararı”, “bilinçsiz kariyer kararı” ve “çevresel etkenler” olarak isimlendirilen üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek, 1=“Bana hiç uygun değil”, 2=“Bana pek uygun değil”, 3=“Bana biraz uygun”, 4=“Bana çoğunlukla uygun” ve 5=“Bana tamamen uygun” şeklinde 5’li derecelendirme olarak puanlanmaktadır. Ölçekte “bilinçli kariyer kararı” alt boyutunda yer alan tüm maddeler (1, 5, 6, 8, 9, 11, 14, 16, 18, 20, 24, 27, 29) ters maddedir. Ölçekten en az 30, en fazla 150 puan alınabilmekte olup yüksek puanlar kararsızlığa ve düşük puanlar kararlılığa işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenirlik analizinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak rapor edilmiştir. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık değerleri ise “bilinçli kariyer kararı” alt boyutunda .89, “bilinçsiz kariyer kararı” alt boyutunda .85 ve “çevresel etkenler” alt boyutunda .76 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu iç tutarlık değerlerinin yeterli seviyede olduğu söylenebilir.

Bu ölçek Duru vd⁶² ve Özkan⁶³ tarafından öğretmen adaylarına yönelik olarak yapılan araştırmada kullanılmıştır. Ayrıca aynı ölçek bir doktora tezinde Dönmezoğulları⁶⁴ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik bir çalışmada kullanılmıştır. Literatürde ölçeğin son yıllarda daha sık kullanıldığı, psikometrik özelliklerinden dolayı da üniversite öğrencilerine daha uygun olduğu söylenebilir.

⁶¹ Reziwanguli Yusupu, “Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Kararları İle Mükemmeliyetçilik, Öğrenme Motivasyonu ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler.” (Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015), 74.

⁶² D. Hazel, B. Mustafa ve G. Filiz, “Öğretmen Adaylarının Kariyer Kararlarının Algılanan Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Açısından İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 28, S. 2 (2020): 613-629.

⁶³ Mustafa Özkan, “Öğretmen Adaylarının Psikolojik Sağlık, Duyusal Zekâ Özellikleri ve Kariyer Geleceği Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017), 78.

⁶⁴ Cem Dönmezoğulları, “Kariyer Yapılandırma Kuramına Dayalı Psikoeğitim Programının Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararı Ve Güçlü Yönler Öz Yeterlilik Düzeylerine Etkisi.” (Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020), 165.

Yapılan çalışmalarda genellikle eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının tercih edildiği gözlemlenmiştir.

2.1.2. Algılanan Kariyer Ölçeği

Sürücü⁶⁵ tarafından kullanılan ve üniversite eğitimini sürdürenlerin algıladıkları kariyer engellerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Ölçekte toplam 33 madde yer almaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği analizi sonucunda 8 alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir. Bu alt boyutlar; 1="Cinsiyet ayrımcılığı (CA)", 2="Mesleğin geleceği ve iş piyasası kısıtlamaları (MGİPK)", 3="Hem mesleğin hem eğitimin hem de çalışma şartlarının zorluğu (MEÇK)", 4="Yetenek ve ilgi azlığı (YİA)", 5="Motivasyon eksikliği ve yetersiz hazırlanma (MEYH)", 6="Taşınma (T)", 7="Kişisel Problemler (KP)" ve 8="Aile ve çevre etkisi (AÇ)" olarak adlandırılmıştır. Ölçek, 5'li dereceleme ile puanlanmakta ve en düşük 33 ve en yüksek 165 puan alınabilmektedir. Elde edilen puanların yüksek olması katılımcıların algıladıkları kariyer engellerinin yoğun olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri ve test tekrar test puanları hesaplanmıştır. Bu katsayılar AKEÖ'nün tümü için $\alpha=.92$, $r=.75$, CA için $\alpha=.91$ $r=.67$, MGİPK için $\alpha=.89$ $r=.45$, MEÇK için $\alpha=.79$ $r=.50$, YİA için $\alpha=.75$ $r=.62$, MEYH için $\alpha=.72$ $r=.47$, T için $\alpha=.72$ $r=.75$, KP için $\alpha=.65$ $r=.73$ ve AÇ için $\alpha=.53$ $r=.46$ olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin araştırmalarda kullanılmasına bakıldığında; Ulaş ve Kızıldağ⁶⁶ tarafından başka bir ölçek uyarlama çalışması için benzer ölçek olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Kızıldağ'ın çalışmasında üniversite öğrencilerine yönelik olarak ölçekten faydalanılmıştır. Ulaş⁶⁷ doktora tezinde de bu ölçeği üniversite son sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Bunun dışında yine üniversite öğrencilerine yönelik olarak Güldü ve Ersoy-Kart⁶⁸, Ulaş ve Özdemir⁶⁹ ve Sarsıkoğlu ve Bacanlı⁷⁰ bu ölçeği araştırmalarında kullanmıştır. Yapılan tüm bu araştırmaların üniversite öğrencilerine yönelik yapılmasında ölçeğin üniversite

⁶⁵ S. Mustafa, "Mesleki Seçim Hedeflerinin Kariyer Engelleri ve Sosyal Bilişsel Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Bir Model Sınaması." (Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011), 121.

⁶⁶ U. Özlem ve K. Seval, "Kariyer Engelleri Ölçeği'nin (KEÖ) Geliştirilmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 34, S. 1 (2019): 182-196.

⁶⁷ Özlem Ulaş, "Kariyer Kararı Verme Öz-Yetkinliği: Bir Model Testi." (Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016), 105.

⁶⁸ G. Özgür ve E. K. Müge, "Kariyer Planlama Sürecinde Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Algılarının Rolü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 72, S. 2 (2017): 377-400.

⁶⁹ U. Özlem ve Ö. Serap, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Kariyer Engellerinin Yordayıcıları", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 33, S. 3 (2018): 672-688."

⁷⁰ S. Ayşe Fikriye ve B. Feride, "Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ile Kariyer Uyumlulukları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi", *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 2019, S. 13 (2019): 95-113."

öğrencilerine uygun olması yer almaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması üniversite öğrencilerine yönelik yapıldığından kültürümüzde bu şekilde kullanılmaktadır.

2.1.3. Kariyer Hedef Tutarsızlık Ölçeği

Creed ve Hood⁷¹ tarafından geliştirilen bu ölçek, Yam, Alkın ve Barut⁷² tarafından Türkçeye uyarlanmış ve 207 üniversite öğrencisi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçek 12 maddeden oluşmakta ve 7’li derecelendirme olarak puanlanmaktadır. Ölçekte herhangi bir ters maddeye yer verilmemiştir. Ölçekten en düşük 12 ve en yüksek 84 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, bireylerin kariyer hedef tutarsızlığı yaşadığı anlamına gelmektedir. Verilerin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir ve veri ile uyum arasında yeterli düzeyde uyum olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik testi kapsamında Cronbach alfa iç tutarlık değeri hesaplanmış .92 olarak bulunmuştur. Özetle, ölçek Türk üniversite öğrencilerine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Bu ölçeğin öğrencilerinin kariyer hedeflerinin tutarsız olup olmadığını, yönelecekleri alanın ilgilerine uygun olup olmadığını belirlemek adına ölçeğin kullanışlı olduğu düşünülmektedir.

2.1.4. Kariyer Uyumluluğu Ölçeği

Bireylerin kariyer uyumluluk seviyelerini saptamak için Eryılmaz ve Kara⁷³ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilen ve 10 maddelik 5’li likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar uyumlu kariyere sahip olduğunu göstermektedir. “Kariyer keşfi” ve “kariyer planı” olmak üzere iki boyuta sahiptir. Ölçeğin “kariyer keşfi” alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı .84 ve “kariyer planı” alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı .71’dir. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı ise .85 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test sonucunda güvenirlik katsayıları “kariyer keşfi” için .82 ve “kariyer planı” .87 olarak bulunmuştur. Kariyer Uyumluluğu Ölçeği genellikle üniversite öğrencilerine yönelik araştırmalarda

⁷¹ Anna Praskova, Peter A. Creed, and Michelle Hood, “The Development and Initial Validation of a Career Calling Scale for Emerging Adults.”

⁷² Y. Faruk Caner, A. Serdar ve B. Yaşar, “Kariyer Hedef Tutarsızlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması”, *İş ve İnsan Dergisi*, C. 7, S. 1 (2020): 23-32.

⁷³ E. Ali ve K. Ahmet, “Öğretmen Adayları İçin Bir Kariyer Uyumluluk Modeli”, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 2 (2018): 352-365.

kullanılmaktadır. Alanyazında Demir ve Ayaz⁷⁴, Eryılmaz ve Kara tarafından çalışmalarında bu ölçeği kullanmıştır. Yapılan çalışmalarda genellikle üniversite öğrencilerinin kariyer uyum seviyelerine bakılarak farklı değişkenlerle ilişkileri incelenmiştir.

2.1.5. Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği

Bireylerin kariyer uyum yeteneklerini saptamak amacıyla Savickas ve Porfeli⁷⁵ tarafından geliştirilen ve Türkçeye Kanten⁷⁶ tarafından uyarlanan ölçekte toplamda 19 madde ve dört alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla ilgi, kontrol, merak ve güvendir. Ölçek 5'li likert olarak puanlanmakta ve her alt boyutun yüksek puana sahip olması o alanda yetenek algısının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları 0,61 ile 0,81 arasında değişmektedir. Ölçek Aktaş ve Şahin⁷⁷, Sevinç ve Siyez⁷⁸ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak kullanılmıştır. Bunun dışında ölçeğin lise öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen bir çalışmada kullanıldığı⁷⁹ görülmüştür. Ölçeğin farklı örneklem gruplarında uygulanması bireylerin kariyer uyum yeteneklerinin tespit edilmesi açısından önemli görülmektedir. Özellikle lise öğrencileriyle yapılan çalışmaların katılımcılarla ilgili önemli bilgiler sunacağından kariyer uyum yetenekleri ile ilgili sağlıklı bilgiler vermesi kolaylaşacaktır.

2.1.6. Kariyer Arzusu Ölçeği

Yetişkinlerin kariyerlerindeki hedef ve arzuları saptamak için Praskova, Creed ve Hood⁸⁰ tarafından geliştirilen ölçek Türk kültürüne ve Türkçeye Seymenler, Küçü ve Siyez⁸¹ tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 15 maddeden oluşmaktadır ve 6'lı dereceleme olarak puanlanmaktadır. Ölçekten en düşük 15 ve en yüksek 90 puan

⁷⁴ D. Özgür Osman ve A. Ahmet, "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü Mezunlarının Çalışma Durumlarında Kariyer Uyumluluğunun Rolü", *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 10, S. 1 (2019): 28-36.

⁷⁵ Mark L. Savickas and Erik J. Porfeli, "*Career Adapt-Abilities Scale*", s.5-6.

⁷⁶ K. Selahattin, "Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 16 (2012): 191-205.

⁷⁷ A. Emirhan ve Ş. Cengiz, "Üniversitesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Kariyer Uyum Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 85-95.

⁷⁸ S. Abdullah ve S. Diğdem Müge, "Öğrenci Kariyer Yapılandırma Envanteri'nin Türkçe Uyarlaması", *İş ve İnsan Dergisi*, C. 5, S. 2 (2018): 157-168.

⁷⁹ A. Mehmet Şirin, K. Ozan ve A. Ahmet, "Gelecek Vizyonları Ölçeği Türkçe Formu Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, C. 1, S. 1 (2018): 1-21.

⁸⁰ Anna Praskova, Peter A. Creed, and Michelle Hood, "*The Development and Initial Validation of a Career Calling Scale for Emerging Adults*", s. 17-21.

⁸¹ S. Seçil, K. Elif ve S. Diğdem Müge, "Beliren Yetişkinler İçin Kariyer Arzusu Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları", 13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.

alınmaktadır. Ölçeğin “diğerlerine yönelik anlam”, “kişisel anlam” ve “aktif yönelik” olmak üzere üç alt boyutu vardır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık değerleri .80 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçeğin alanyazında Kırpık⁸² tarafından yetişkinlere yönelik bir çalışmada, Öner, Onay ve Deveci-Kocakoç⁸³ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik bir çalışmada kullanıldığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda genellikle öğrencilerin kariyer planlarına yönelik hedeflerinin saptanması üzerinde durulmuştur.

2.1.7. Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği

Bu ölçek Ulaş ve Yıldırım⁸⁴ tarafından üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme konusunda yetkinliklerini saptamak amacıyla 5’li dereceleme olarak geliştirilmiştir. Ölçek “İş/Meslek Bilgisi”, “Kendini Tanıma”, “Kariyer Tercihi”, “Kariyer Planı Oluşturma Yolları” ve “Mesleki Konuları Takip Etme” olmak üzere toplam 5 faktörden ve 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten yüksek puanlar alınması üniversite öğrencilerinin kariyer kararı vermede yetkinliklerini göstermektedir. Ölçeğin genelinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .97 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen bu bulgu, güvenilirlik açısından ölçeğin herhangi bir sorunu olmadığını göstermektedir. Ölçekle ilgili alanyazında yer alan araştırmalara bakıldığında, Akbaş-Tuna⁸⁵ ile Özgün, Doğan ve Demir⁸⁶ üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalar yapmışlardır. Yapılan bu araştırmalarda genellikle üniversite okuyan gençlerin kariyer kararı verme konusunda ne kadar yetkin oldukları, yetkin olmalarının önünde ne gibi engeller ya da düşünceler olduğu incelenmiştir. Ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda katılımcıların kariyer kararı verirken yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

2.1.8. Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği

⁸² K. Gülsen, “Z Kuşağının Girişimcilik, Profesyonellik ve Liderlik Niyeti Üzerine Bir Araştırma: Kahta Örneği”, 2. Uluslararası GAP İşletme Bilimleri ve Ekonomi Kongresi, 36-55.

⁸³ Ö. Metin, O. Meltem ve D. K. İpek, “Öğrencilerin Kariyer Planlamalarında Girişimcilik, Profesyonellik ve Liderlik Arzularının Ölçülmesi”, *Yönetim ve Ekonomi*, C. 23, S. 3 (2016): 623-638.

⁸⁴ U. Özlem ve Y. İbrahim, “The Development of Career Decision-Making Self-Efficacy Scale”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C. 6, S. 45 (2016): 77-90.

⁸⁵ A. T. Ayşen, “Kariyer Seçim Faktörleri ve Sektörün Bu Faktörleri Öğrencilere Sunma Düzeyine İlişkin Bir Araştırma”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, C. 9, S. 3 (2017): 424-442.

⁸⁶ Ö. Onur Hasan, D. Rıza ve D. Altan, “Kariyer Belirlemeye İlişkin Özyeterliliğin Lise ve Üniversite Öğrencileri Açısından İncelenmesi”, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi*, C. 8, S. 32 (2015): 413-426.

Fouad vd⁸⁷ Kariyer Seçiminde Aile Etkisini Ölçeğini geliştirmiş ve bu ölçek ile birlikte katılımcıların kariyer kararında ailede yer alan bireylerin etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. 12 ile 53 yaş arasında olan bireyler üzerinde geliştirilen ölçeğin madde sayısı 22'dir ve bu maddeler arasından 2 madde ters puan almaktadır. Ölçeğin alt boyutları sırasıyla “bilgi desteği”, “aile beklentisi”, “parasal destek” ve “değerler/inançlar” olarak sıralanmıştır. Dört alt boyutu olan bu ölçek 5'li likert tipindedir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Özünü ve Bacanlı⁸⁸ tarafından 506 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik açısından test tekrar test güvenirlilik katsayısı da .83 olarak bildirilmiştir.

Uyarlanan ölçeğin alanyazında birçok araştırmada kullanıldığı görülmüştür. Öncelikle Kılıç'ın tezde⁸⁹ kullanıldığı, ayrıca aynı yılda Özgeldi ve Kılıç⁹⁰ tarafından bir araştırmada bu ölçekten faydalandığı saptanmıştır. Ölçeğin lise öğrencilerine ya da ergenlere yönelik geliştirilmesi bu kapsamda yapılan çalışmaların daha sık kullanılmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda ergen ebeveyn ilişkisinin araştırıldığı bir araştırmada Bacanlı, Yıldız-Akyol, Kaynak ve Özhan⁹¹ tarafından bu ölçekten faydalanılmıştır. Bunun dışında Güneş⁹² de yüksek lisans tez çalışmasında ölçeği kullanmıştır. Birçok çalışmada ergenlere ya da lise öğrencilerine uygulanan ölçeğin alanyazında popüler olduğu ve özellikle ailelerin kariyer seçimlerinde ne kadar etkili olduklarını göstermede rol oynadığı söylenebilir. Ölçeğin birçok araştırmada kullanılması ve güvenilir sonuçlar vermesi önemlidir.

2.1.9. Kariyer Uyumu ve İyimserliği Ölçeği

Bu ölçek, Savickas⁹³ tarafından kariyer uyumu ile Scheier ve Carver'ın⁹⁴ iyimserlik eğilimi kavramları seçilerek Rottinghaus vd⁹⁵ tarafından geliştirilen “Kariyer Geleceği Envanteri-R”dan esinlenerek Erdoğan-Zorver⁹⁶ tarafından

⁸⁷ Nadya A. Fouad et al., “Development and Validation of the Family Influence Scale”, s. 14-17.

⁸⁸ Ö. Mehmet Berkay ve B. Feride, “Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin lise öğrencileri için Türkçeye uyarlanması”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 13, S. 1 (2015): 13-32.

⁸⁹ Elçin Kılıç, “Meslek Seçiminde Ailenin Etkisine Yönelik Bir Araştırma.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 49.

⁹⁰ Ö. Mürşide ve K. Elçin, “Meslek seçiminde ailenin etkisi” Proceedings of the International Congress on Business and Marketing, 453-466.

⁹¹ B. Feride et al., “Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması”, *Ege Eğitim Dergisi*, C. 19, S. 2 (2018):389-407.

⁹² Aysun Güneş, “Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması.”

⁹³ Mark L. Savickas, “The Transition From School to Work”, s.14.

⁹⁴ Michael E. Scheier and Charles S. Carver, “Dispositional Optimism and Physical Well-Being”, s.22-28.

⁹⁵ Patrick J. Rottinghaus et al., “The Career Futures Inventory-Revised”, s.1-9.

⁹⁶ E. Z. Cennet ve K. O. Fidan, “Kariyer Uyumu ve İyimserliği Ölçeği'nin Geliştirilmesi”, *International Journal of Human Sciences*, C. 11, S. 2 (2014): 314-331.

geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 577 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin 18 maddeden oluştuğunu ve tek boyutlu olduğunu göstermiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 ve test-tekrar test güvenirliği .85 olarak bulunmuştur. Ölçekten 18 puan ile 90 puan arasında bir değer alınabilmekte ve alınan puanın yüksekliği yüksek düzeyde bir kariyer uyumu ve iyimserliğine sahip olunduğuna işaret etmektedir.

Erus ve Zeren⁹⁷ tarafından öğretmen adaylarına yönelik, Gül, Maksüdünov, Yamaltdinova ve Abdildaev⁹⁸ ile Uçkun, Üzüm ve Uçkun⁹⁹ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik, Karadaş, Duran ve Kaynak¹⁰⁰ tarafından hemşirelik öğrencilerine yönelik yapılan araştırmalarda ölçekten faydalanılmıştır.

2.1.10. Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği

Orijinalinde 34 maddeden oluşan, 3 boyutlu olan ve 9'lu dereceleme olarak puanlanan ölçeğin Türkçeye uyarlamasında 5'li dereceleme olarak puanlanmaktadır. Yapı geçerliği sonucunda tek boyutlu olan ölçeğin güvenirlik değeri de .81 olarak bulunmuştur.¹⁰¹ Ölçeği başka çalışmalarda da Kesici, Hamarta ve Arslan¹⁰² kullanmıştır. Bunun dışında Karaca¹⁰³ tarafından ölçek İzmir'de yapılan bir araştırmada kullanılmıştır. Ayrıca Fidan'ın bir tez çalışmasında¹⁰⁴ ölçeği kullandığı görülmüştür. Genellikle ölçek üniversite öğrencilerine yönelik olarak kullanılmaktadır. Ölçeğin kullanıldığı araştırmalara literatürde çok fazla rastlanmamıştır. Sadece birkaç araştırmada ölçeğin ele alındığı tespit edilmiştir.

2.1.11. Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği

⁹⁷ E. Seher Merve ve Z. Şerife Gonca, "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kariyer Uyumları", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C. 7, S. 3 (2017): 657-668.

⁹⁸ G. Hasan et al., "Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Kariyer Uyumluluğu ve İyimserliği ile İlişkisi", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C. 21, S. 36 (2019): 34-46.

⁹⁹ U. Ceylan Gazi, Ü. Burcu ve U. Seher, "Narsist Kişiliğin Makyavelist Davranışlara Etkisi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 20, S. 2 (2018): 139-154.

¹⁰⁰ K. Ayşe, D. Songül ve K. Serap, "Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 1 (2017): 1-8.

¹⁰¹ K. Şahin, H. Erdal ve A. Coşkun, "Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 24 (2007): 329-342.

¹⁰² K. Şahin, H. Erdal ve A. Coşkun, "İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması", *İlköğretim Online*, S. 18 (2007): 329-339.

¹⁰³ Ozan Karaca, "Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Zorluklarının Farklı Değişkenlerce İncelenmesi: Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri Örneği." (Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013), 33.

¹⁰⁴ Volkan Fidan, "Meslek Seçiminde Kariyer Karar Verme Zorlukları: İzmir İlindeki Denizcilik Meslek Liseleri ile Diğer Liselerdeki Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 59.

Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği Brehaut ve diğerleri¹⁰⁵ tarafından Karar Pişmanlığı Ölçeği ismiyle geliştirilmiş, Erdurcan ve Kırdök¹⁰⁶ tarafından bir mesleğe yönelik haliyle Türk kültürüne ve Türkçeye uyarlaması yapılmıştır. Ölçeğin 5 maddeden oluştuğu raporlanmıştır. 5'li Likert tipinde olan ölçekte 1., 3. ve 5. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık değeri .91 olarak rapor edilmiştir. Bu sonuçlar ölçeğin yeterince geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin kısa maddelerden oluşması ve kolayca kullanılabilir şekilde olması, bir diğer ifadeyle ekonomik oluşu fazlaca kullanılmasını sağlamıştır. Alanyazında bu ölçek kullanılarak Güleç ve Kırdök¹⁰⁷ tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak, Polat¹⁰⁸ tarafından da öğretmen adaylarına yönelik olarak kullanılmıştır. Yam, Alkın ve Barut¹⁰⁹, uyarladıkları ölçek çalışması kapsamında bu ölçekten faydalanmıştır. Köse¹¹⁰ de kendi çalışmasında ölçeği kullanmıştır. Ölçeğin üniversite öğrencilerine yönelik olması da birçok araştırmada kullanılmasını sağlayan bir diğer faktördür.

2.1.12. Mesleki Sonuç Beklentisi Ölçeği

Bu ölçek sonuç beklentilerini ölçmeye yönelik geliştirilmiş ve Işık¹¹¹ tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 12 maddelik bir ölçektir. Ölçek 4'lü dereceleme olarak puanlanmaktadır (1=Hiç katılmıyorum, 4=Tamamen katılıyorum). Ölçeğin dokuz hafta arayla uygulanan test tekrar test güvenilirlik katsayısı .59 ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .83 bulunmuştur. Bu çerçevede, güvenilirlik çalışmaları sonucu yedi hafta arayla uygulanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .79 ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .87 bulunmuştur. Elde edilen puanın yüksek olması, mesleki sonuç beklentisinin yüksek olduğunu göstermektedir.

¹⁰⁵ Jamie C. Brehaut et al., "Validation of a Decision Regret Scale", s. 15.

¹⁰⁶ E. Suat ve K. Oğuzhan, "Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği: Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 3 (2017): 1140-1150.

¹⁰⁷ G. Sezen ve K. Oğuzhan, "Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Karar Pişmanlıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.

¹⁰⁸ P. Murat, "Öğretmen Adaylarında Mesleki Karar Pişmanlığı, Okula Bağlanma ve Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkilerin PLS-SEM Yaklaşımıyla İncelenmesi", *Uluslararası Eğitimde ve Sosyal Bilimlerde Yenilikler*, 882-891.

¹⁰⁹ Y. Faruk Caner, A. Serdar ve B. Yaşar, "Kariyer Hedef Tutarsızlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması", *İş ve İnsan Dergisi*, C. 7, S. 1 (2020): 23-32.

¹¹⁰ K. Akif, "Career Decision Regret as a Predictor", *World Journal of Education*, C. 9, S. 1 (2019): 38-55.

¹¹¹ Erkan Işık, "Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi Temelli Bir Grup Müdahalesinin Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararı Yetkinlik ve Mesleki Sonuç Beklenti Düzeylerine Etkisi." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 61.

Ölçek alanyazında Sarı, Kabadayı ve Şahin¹¹² tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada temel olarak üniversite öğrencilerinin mesleki sonuç beklentileri incelenmiştir. Başka değişkenlerle de bu mesleki sonuç beklentisi araştırılmıştır. Uzunbacak, Mesci ve Uzunbacak¹¹³ tarafından da Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki sonuç beklentileri incelenmiştir. Saydam¹¹⁴ yüksek lisans tez çalışmasında Özden ve Sertel-Berk¹¹⁵ ise başka bir ölçeği Türkçeye uyarlarlarken bu faydalanmış ve alanyazına katkı sunmuştur.

2.1.13. Kariyere İlişkin Ebeveyn Desteği Ölçeği

Ölçekle ilgili bilgilere Kılıç¹¹⁶ tarafından yapılan çalışmada yer verilmiştir. Bu ölçeğin çok fazla araştırmada kullanılmadığı, genellikle benzeri olan Kariyer Uyum ve İyimserlik Ölçeğinin kullanıldığı saptanmıştır.

2.1.14. Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği

11 maddeden oluşan ve 5'li likert tip olarak puanlanan ölçekte en düşük 11 ve en yüksek 55 puan alınmaktadır. Ölçekte yüksek puanlar meslek seçiminde bireyin yeterliliği olduğunu göstermektedir¹¹⁷. Alanyazında ölçeğin kullanıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bölüm 0'de benzeri açıklanan Kariyer Kararı Verme Yetkinliği Ölçeği daha fazla kullanılmaktadır.

2.2. Yapılan Çalışmalar

2.2.1. Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Çatinkaya'nın 1995 tarihli çalışması lise son sınıfta eğitim görmekte olan öğrencilerin mesleki ilgi ve yeteneğe göre tercihlerin nedenlerinin incelenmesi

¹¹² S. Serkan Volkan, K. Fedai ve Ş. Mustafa, "Mesleki Sonuç Beklentisinin Açıklanması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C. 7, S. 48 (2017): 145-159.

¹¹³ U. Hasan Hüseyin, M. Hatice ve D. U. Selcen, "Adalet Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mesleki Eğitimden Sonuç Beklentileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C. 8, S. 18 (2017): 41-55.

¹¹⁴ Selma Saydam, "Yükseköğretimde Örgütsel İmaj ve Aidiyetin, Mesleki Sonuç Beklentisi ve Öğrenci Sadakatini Yordaması." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 41.

¹¹⁵ Ö. Kadir ve S. B. Özlem, "Kariyer Stresi Ölçeği'nin (KSÖ) Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin Sınanması", *Psikoloji Çalışmaları*, C. 37, S. 1 (2017): 35-51.

¹¹⁶ Elçin Kılıç, "Meslek Seçiminde Ailenin Etkisine Yönelik Bir Araştırma." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 32.

¹¹⁷ Fuat Vurucu, "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 92.

üzerinedir. Yapılan bu çalışma alanyazında mesleki ilgi ve yeteneklerin incelendiği ilk çalışmalardan olduğu için önem arz etmektedir. ¹¹⁸

Rixon ve McMahon tarafından 2007 yılında kırsal bölgede okuyan 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin mesleki beklentilerini ve kariyer gelişimlerini incelemek amacıyla bir 259 öğrenci üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Öğrencilere büyüdüklerinde ne iş yapmak istedikleri sorulmuştur. Çocukların kariyer seçimlerinin farkında oldukları ve yaşanan çevrenin meslek için etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ¹¹⁹

Çelik¹²⁰ tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada meslek seçimi yapan Anadolu lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yaparken meslek tercihlerine hangi faktörlerin etki ettiğinin belirlenmesi ve belirlenen mesleğin bireye temel aldığı şartları sağlayıp sağlayamayacağına ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu çalışmada ayrıca, öğrencilerin meslek seçiminde göz önünde bulundukları kriterlerin cinsiyet ve bölüm ayrımında değişkenlik göstermediği de istatistiksel olarak ortaya konmuştur. İstanbul İli Anadolu yakası Kartal, Ümraniye ve Kadıköy İlçesi Anadolu lisesi son sınıf öğrencileri evreni oluşturmaktadır. Bu evrenden Amaçlı Örneklemeye Metodu ile seçilen Burak Bora Anadolu Lisesi (Kartal) ve Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi (Ümraniye), Kenan Evren Anadolu Lisesi ve Burak Bora Anadolu Lisesi (Kadıköy) son sınıf öğrencileri üzerinde çağımız gençlerinin meslek seçimlerine etki eden faktörlerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Analiz sonuçları göstermiştir ki, öğrenciler büyük bir çoğunlukla meslek seçimi konusunda rehberlik hizmeti almakta, mesleki becerilerin belirlenmesine yönelik bilimsel testlere katılmakta, aile ve çevre de, meslek tercihi konusunda öğrencileri yönlendirmemektedir. Öğrenciler için meslek seçimini etkileyen faktörler ise, gelişme fırsatları, iş güvencesi, yeteneklerini kullanabileceği bir iş, yükselebileme fırsatı ve iyi bir maaş olarak sıralanmaktadır.

2009 yılında yapılan başka bir çalışmada lisenin son sınıfında yer alan öğrencilerin değer tercihleri ile meslek tercihleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin, cinsiyet, eğitim gördükleri lise türü, öğrenim

¹¹⁸ Bünyamin Çetinkaya, "Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yetenek ve İlgi Alanlarına Uygun Mesleki Tercihleri Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkinliğinin İncelenmesi." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), 86.

¹¹⁹ M. Mary ve R. Kylie, "The Career Development of Rural Queensland Children", *Australian Journal of Career Development*, C. 16, S. 2 (2007): 1-17.

¹²⁰ Hakan Çelik, "Anadolu Liselerinde Son Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Meslek Tercihlerine Etki Eden Faktörler." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 65.

gördükleri alan, ailelerinin gelirini algılama düzeyi, annelerinin eğitim durumu ve babalarının eğitim durumu değişkenlerine göre öğrencilerin değer tercihlerinin farklılaşmaları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda 274 öğrenciye ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda lise son öğrencilerin meslek tercihleri ile değer tercihleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Öğrencilerin meslek tercihlerine göre farklılaşan değer tercihleri dini yaşantı, gerçek aşk, mutluluk, aydın, azimli, bağımsız, hayal gücü kuvvetli, mantıklı, yetenekli değerleridir. Lise son sınıf öğrencilerin değer tercihlerinin cinsiyet, eğitim gördükleri lise türü, öğrenim gördükleri alan, ailelerinin gelirini algılama düzeyi, annelerinin eğitim durumu ve babalarının eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Tandiverdi vd¹²¹ tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada Anadolu Öğretmen Lisesinde eğitim gören öğrencilerin öğretmenliğe yönelik olan davranışlarını ve meslek seçerken nelerin etkilediğini görmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Anadolu Öğretmen Lisesinde okuyan öğrencilerden veri toplanmıştır. Araştırmada ilişkiyi incelemek için korelasyon ve regresyon analizlerinden faydalanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin eğitim, güvenlik ve güç ile ilgili meslek seçimini etkileyen faktörlerin öğretmenlik mesleğine yönelik olan davranışı pozitif yönde artırdığı ve başarıya ile ilgili meslek seçimini etkileyen boyutların öğretmenlik mesleğine yönelik olan davranışı negatif etkilediği görülmüştür. Meslek seçimi ve meslek seçimini etkileyen faktörleri öğretmenlik mesleği üzerinden aktaran bu çalışmada genel olarak öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde hangi faktörlerin etkili olduğundan söz edilmiştir.

Boyacı vd¹²² 2016 yılında lisenin son sınıfında eğitim gören öğrencilerinin üniversite ve mesleki program tercihlerine etki eden etmenleri belirlemek amacı bir bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada hem nitel hem de nicel veri toplama teknikleri kullanılarak karma yöntem çalışılmıştır. Çalışmanın nitel aşamasında, 22 lise son sınıf öğrencisiyle görüşme yapılırken, nicel kısmında ise elde edilen verilere dikkat edilerek araştırmacıların geliştirdiği anket 254 katılımcıya uygulanmıştır. Sonuçlar, öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneklerinden ziyade iş bulma fırsatlarını, sınavdan alınan puanlarını, ekonomik olanaklarını ve üniversitenin bulunduğu şehrin

¹²¹ T. Haluk ve K. Berna, "Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 14, S. 54 (2015): 1-18.

¹²² B. Adnan, K. Mehmet Fatih ve B. Kıvanç, "Meslek Yönelimini ve Yükseköğretim Kurumlarının Seçimini Etkileyen Faktörler", *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, C. 5, S. 3 (2016): 67-77.

olanaklarının etkili olduğunu göstermiştir. Seçilen bölümlerde okutulan dersleri ve bu dersleri veren öğretim elemanlarını tanımayan öğrenciler için aile, arkadaş ve öğretmenler öğrenci seçiminde en aşağıda yer almıştır. Bölümü tamamladıktan sonra elde edilecek mesleğin saygınlığı öğrencinin seçiminde önemli bir rol oynamıştır. Öğrencilerin yarış atı gibi değerlendirildiği, sınav temelli yükseköğretime geçiş sistemi yerine genel değerlendirmenin olduğu, bireylerin ilgi ve yeteneklerin öne çıktığı, rehberlik etkinliklerinin ve faaliyetlerinin aktif bir şekilde yürütüldüğü, ilgi duyulan bölümlerin, derslerin ve öğretim elemanlarının tanıtıldığı, ailelerin çocuklarını olumlu yönde desteklemeyi öğrendiği aktif bir model önerilmiştir. Lise öğrencilerinin hangi bölümü seçeceklerine yönelik yapılan bu çalışmada önemli bulgulara rastlanmıştır. Ekonomik kaygılar, sınav puanı, kişisel yetenek, saygınlık vb. genellikle etkili olmaktadır.

Çalbayram ve Göneç¹²³ tarafından yapılan 2017 tarihli çalışmada lise son sınıf erkek öğrencilerinin meslek tercihlerinde ebelik mesleğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Ankara ilinin bir ilçesinde bulunan on bir lisede eğitimini devam ettiren lise son sınıf erkek öğrencileri bu çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçilmesine odaklanılmadan çalışmaya katılma konusunda gönüllü olan ve eğitimini sürdüren lise dördüncü sınıf erkek öğrencileri ile çalışılmıştır. Toplamda 539 katılımcı ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin %85,9'unun mesleklerini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durumda öğrencilerin neleri seçtiklerine odaklanılmış ve %36,7'si mühendis, %11,7'si polis, %10,4'ü doktor, %9,9'u avukat olmak istediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %72,4'ü erkeklerin de ebe olabileceğini düşündüklerini belirtmesine karşın %83,7'si ebe olmak istemediğini rapor etmiştir. Erkeklerden ebe olunmayacağını düşünenlerin nedenleri incelendiğinde “erkek adamdan ebe olmaz çünkü kadın mesleği (%47,6)”, “dinimize ve kültürümüze uygun değil, günah (%24,8)”, “doğum yapacak kadın ve eşi için sıkıntı oluşturur (%19)”, “dalga geçerler (%1,9)” gibi cevaplar alınmıştır. Bu cevaplar kültürel sebeplerden kaynaklı algıların etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmanın genelinde ulaşılan sonuçlar; katılımcıların çoğunun erkeklerin ebe olabileceğini düşünmesine karşın, toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle ebeliği seçebilecekleri bir meslek olarak algılamadıklarını göstermiştir.

¹²³ Ç. Ç. Nazan ve G. İlknur M., “Meslek Tercihini Yapacak Erkek Öğrencilerin Ebelik Hakkındaki Görüşleri”, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, C. 26, S. 1 (2017): 32-37.

Akyıldız tarafında yapılan 2017 tarihli çalışmada, Yozgat- Merkez’de bulunan fen lisesi son sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler ve meslek tercihleri BTOPSİS yöntemi ile değerlendirilmiştir.¹²⁴ Faktörlerin belirlenmesinde kaynaklar titizlikle incelenerek güncel bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. En çok tercih edilen mesleklerin belirlenmesinde ÖSYM’ye ait veriler ile Yozgat-Merkez’de bulunan fen liselerinin 2015-2016 eğitim öğretim yılına ait LYS sınav sonuçları dikkate alınmıştır. İl merkezinde bulunan fen lisesi son sınıf öğrencileri için meslek seçimini etkileyen faktörleri ve meslekleri içeren bir anket formu hazırlanmıştır. Gerekli izinler alınarak Şehitler Fen Lisesi, Erdoğan Akdağ Fen Lisesi, Çözüm Koleji Fen Lisesi son sınıf öğrencilerine 2016-2017 eğitim-öğretim yılında anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulaması 109 öğrencinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Öğrencilerin meslek tercihlerini nelerin etkilediğini gösteren faktörler ve önem sırası BTOPSİS yöntemi ile saptanmıştır. Yöntemde bulanık üçgen sayılar kullanılmış ve doğrusal normalizasyon işlemi yapılarak alternatifler ve kriterler yakınlık katsayılarına göre sıralanmıştır.

Aran¹²⁵ tarafından yapılan 2019 tarihli çalışmada, lise öğrencilerinin psiko-sosyal ve demografik özellikleri ile seçtikleri meslekler ve onların duygusal zekâ düzeyleri arasındaki bağlantılar incelenmiştir. Seçilen mesleğin, bireyin ömründe uzun zaman alacağı düşünülünce, önemli bir karar olduğuna inanılmaktadır. İlgi ve yetenek gibi özellikler dikkate alınmadığında tercih ettikleri mesleğe değil daha çok rastlantıyla mesleklerini seçme durumunda kalmaktadır. Meslek seçimi bireylerin geleceğine yön veren çok önemli bir unsurdur. Zekâ üzerine yapılan araştırmalarda, kişinin özel yaşamı ve çalışma yaşamındaki başarısının sadece IQ ile ilgili olmadığını diğer kişisel faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma 2016-2017 eğitim öğretim yılında İzmir Menemen’de meslek liselerinde öğrenim gören yaklaşık 1250 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Duygusal Zekâ Ölçeği, Mesleki İlgi Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi, sıklık ve yüzdeler ile regresyon analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans ve regresyon analizleri sonucunda meslek lisesi öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ortalaması ve meslek tercihleri ortalaması ile yaş faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

¹²⁴ Mühibe Akyıldız, “Fen Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin ve Meslek Tercihlerinin Bulanık TOPSİS Yöntemi İle İncelenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 73.

¹²⁵ Tolga Nasuh Aran, “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ve Meslek Tercihlerinin Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), 39.

Kılıç¹²⁶'ın gerçekleştirdiği araştırmada aile etkisinin meslek tercihi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Bu amaçla, psikoloji lisans eğitimi alan ve sonucunda psikolog olan 434 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Katılımcılara “Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği” uygulanmıştır. Verilerin analizinde psikolog olan bireylerin aile etkisi, yaşı ve cinsiyeti, anne-babalarının eğitim durumu, iş durumu, gelir durumu ve aileleriyle ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla t-testi ve Anova testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu, meslek seçiminde aile etkisinin kısmen de olsa bulunduğunu göstermiştir. Bu bulgu, birçok araştırma ile de tutarlılık göstermektedir.

2.2.2. Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Erdil¹²⁷ tarafından 2006 yılında 71 erkek ve 77 kız olmak üzere 148 kişiyle bir çalışma yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerinin, sınava giriş sayılarının, anne ve baba eğitim durumunun, ailenin aylık gelirinin ve mezun olunan lise türünün meslek tercihinde etkili olduğu saptanmıştır.

Genç vd¹²⁸ tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim gören öğrencilerinin meslek seçiminde rol oynayabileceği düşünülen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Toplamda Tıp Fakültesinde okuyan 364 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Öğrencilerin 248'i (%68.1) erkek, 116'sı (31.9) kızdır. Öğrencilerin %77.3'ünün ilk tercihi tıp fakültesi iken, %55.8'i ilk sınavda tıp fakültesini kazanmışlardır. Neden tıp alanını tercih ettiklerine bakıldığında sırasıyla “hastalara yardım isteği”, “okulda başarılı öğrenci olma”, “tıbba ilgi duyma”, “hekimliğin saygın meslek olduğunu düşünme” ve “tıbba yeteneği olduğunu düşünme” cevaplarına öncelikli olarak ulaşılmıştır. Özellikle öğrenciler tarafından yanıtlanan bu beş faktörün gençlerin doktorluk mesleğini seçmelerinde etkili olduğu araştırma ile kanıtlanmıştır.

¹²⁶ Elçin Kılıç, “Meslek Seçiminde Ailenin Etkisine Yönelik Bir Araştırma.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 41.

¹²⁷ Zeynep Erdil, “Hacettepe Üniversitesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Mesleki İlgi ve Yetenek Alanları İle Meslek Tercihlerini Etkileyen Bazı Faktörlerin Belirlenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006), 21.

¹²⁸ G. Gülten, K. Alim ve G. Metin, “İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkiyen Faktörler”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 13 (2007): 49-63.

2015 tarihinde Yılmaz ve Doğan¹²⁹ tarafından gerçekleştirilen çalışmada İlköğretim Matematik Öğretmenliği eğitimi alan katılımcıların neden öğretmenlik mesleğine yöneldikleri incelenmiştir. Ayrıca seçilen mesleğin tercih edilmesinde sınıf düzeyine göre herhangi bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bu doğrultuda, 2013-2014 yılında 144 İlköğretim Matematik Öğretmeni adayı ile araştırma yapılmış, araştırmanın verileri araştırmacıların geliştirdiği ölçek ile toplanmış ve analiz edilmiştir. Bulgular, İlköğretim Matematik Öğretmen adaylarının matematik öğretmenliğini seçmelerinde en etkili olan faktörün “kişiliğime uygun olması”, en az etkili olan faktörün “geleneksel öğretmenlerin yerini alma isteği” olduğunu göstermiştir. Bu tercihlerin sınıf düzeyine göre farklılaşma durumları incelendiğinde ilk ve son tercihlerin değişmediği aradaki tercihlerde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu farklılıkların istatistiksel olarak önemli olup olmadığına dair analizlerde anlamlı bir fark oluşmamıştır. Övet¹³⁰, yaptığı çalışmada bu etmenleri bilinç, güvence, ideal ve etkilenme başlıkları altında incelemiştir. Bilinç kategorisinde eğitime katkıda bulunma, mesleğin gerektirdiği nitelikler, toplumsal ilerleme, çocukları çok sevme bileşenlerini içerdiği; güvence kategorisinin iş güvencesi olması, mezun olunca işin hemen hazır olması, sosyal güvencesinin olması bileşenlerini içerdiği, ideal kategorisinin üniversite sınavında başka bölümlere puanın yetmemesi, idealindeki meslek olması bileşenlerini içerdiği etkilenme kategorisinin ise aileden veya yakın çevreden birinin öğretmen olması gibi bileşenleri kapsadığı ifade edilmiştir. Boz ve Boz¹³¹ öğretmenliği seçme nedenlerini özveri, içsel ve dışsal etkenler olarak üç ana kategoride toplamıştır. Özveriden kaynaklanan etkenleri öğretmenlik mesleğinin toplum için gerekli ve önemli olması, topluma faydalı olması, içsel etkenleri öğretmenlik mesleğinin yaptıkları, öğretmekten alınan haz ve çocukları sevme, dışsal etkenleri ise mesleğin olanakları, yaz tatili, iş bulma imkânı şeklinde sıralamıştır.

Ceylan vd. tarafından 2017 tarihinde yapılan çalışmada tıp fakültesini tercih eden öğrencilerin bu tercihi yapmasında nelerin etkili olduğunu saptamak amaçlanmıştır. Araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların geliştirdiği anket formu tıp fakültesinde eğitim

¹²⁹ Y. Nadide ve D. Nuri, “Factors Of Affecting Pre-Service Middle School Mathematics Teachers’ Choice Of Profession”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1 (2015): 405-421.

¹³⁰ Onur Övet, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), 25.

¹³¹ B. Yezdan ve B. Nihat, “Kimya ve Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olma Nedenleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 16, S. 1 (2008): 137-144.

gören 1., 2. ve 3. sınıflara uygulanmıştır. Araştırmaya toplam 225 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin bu mesleği kendilerinin tercih ettiği görülmüştür. En az etkili olan durumun ise öğretmen, okul ve dersane katkısı olduğu olarak belirtilmiştir. Tıp fakültesi tercihinde "insanlara yardımcı olma isteği" de belirgin olarak göze çarpmaktadır. "Hekimliğin saygın bir meslek olarak görülmesi", "prestijli bir meslek sahibi olmak" ve "tıp eğitiminin kariyer olanakları" gibi sebepler de öğrencilerin bu mesleğe yönelmelerinde önemli rol oynamıştır.¹³² Yapılan çalışmalarda aile etkisi az veya yok gibi görünse de bu çalışmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ekonomik gerekçelerin tıp fakültesini tercih etmede önemli bir faktör olduğu ve üniversite eğitiminde ekonomik gerekçelerin önemli bir belirleyici olduğuna yönelik algı, bu çalışmada da desteklenmektedir.

Bölükbaş tarafında yapılan 2018 tarihli araştırma 231 hemşirelik öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeğinden faydalanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin çoğu bu mesleği kendi istekleriyle tercih etmektedir. Bunun dışında "işsiz kalmama" ve "aile isteği" de hemşirelik mesleğinin seçilmesinde rol oynamıştır.¹³³

Gülücü ve Taslak¹³⁴ tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin mesleki tercihleri ve kişilikleri arasındaki uyum Holland'ın mesleki kişilik kuramı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin kariyer tercihlerini belirlemek ve bu tercihler ile kişilik tipleri arasında uyum olup olmadığını araştırmaktır. Holland'ın mesleki kişilik kuramına dayanarak, anket tekniği ile toplanan veriler analiz edilmiş ve yapılan analiz sonucunda genel itibarıyla, öğrencilerin kişilik tipleri ile meslek tercihleri arasında bir uyumsuzluk olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada alanyazında az rastlanan bir örneklem grubu üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. İİBF'de eğitim gören öğrencilerin meslek seçimleri ile ilgili çalışmaların çok fazla olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda bu öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerinin incelenerek mesleki seçimlerinin

¹³² Enes Ceylan et al., "Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Tercihinde Etkili Olan Faktörler", *Journal of Medical Education and Informatics*, S. 3 (2017): 2-12

¹³³ B. Nurgül, "Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Etkileyen Faktörler", *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, C. 1, S. 1 (2018): 10-17.

¹³⁴ G. Hatice ve T. Soner, "Meslek Seçimi ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *International Social Sciences Studies Journal*, C. 5, S. 29 (2019): 13-26.

incelenmesinin kıymetli olduğu düşünölmektedir. Kuzgun¹³⁵'a göre meslek seçimi, bireyin, farklı meslekler içinden kendisinin en iyi yapabileceğini düşündüğü ve fazlaca doyum sağlayacağına inandığı mesleği ayırıp, o mesleğe girmek için çaba sarf etmesidir. Meslek seçimi, meslek tercihinden daha dar kapsamlıdır. Çünkü seçim, beğenilen, istenilen ya da tercih edilen meslekler arasından, birisine yönelmedir. Yani seçilen meslek, meslek tercihlerinden sadece biridir. Bireyin, kariyer sürecinin başlangıcı olan ve hayatının dönüm noktası olan meslek seçimi, en kritik aşamalardan biridir. Çünkü bireyler, seçtikleri meslek ile bir anlamda yaşam biçimlerini de seçmektedirler. Bu nedenle hayatında mutlu ve başarılı olmak isteyen kişi, doğru ve gerçekçi bir seçim yapmalıdır. ¹³⁶ Doğru seçimler yapabilme konusunda en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Eğitim, kişileri mesleğe hazırlayan bir araçtır. Fakat ülkemizde verilen orta eğitimin öğrenciği, mesleğe hazırlamadığı sadece üniversite sınavına hazırladığı bilinen bir gerçektir. Böylece tek amacı üniversite sınavını kazanmak olan gençler, ilgi duyduğu, yeteneği olduğu mesleklere yönelmek yerine gerçekçi olmayan seçimler yapabilmektedirler. ¹³⁷ İnsan, iş hayatına girmesiyle beraber, bazı ihtiyaçlarını karşılamak için gelecekle ilgili planlar yaparak işinde gelişmek ve başarılı olmak ister. Bu düşünceler, duygular ve tutumlar kişinin mesleğe ilişkin davranışlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle, kariyer, bireyin davranışsal yönünden soyutlanamaz niteliktedir. ¹³⁸

Sarsıkoğlu ve Bacanlı'nın çalışmasında¹³⁹ amaç, üniversite okuyan öğrencilerin öznel olarak algıladıkları kariyer engellerini ve cinsiyet ile birlikte kariyer uyumluluklarını nasıl yordadığını belirlemektir. Bu araştırma, öğrencilerin kariyer uyumluluklarının kariyer karar verme durumlarına göre incelenmesi de amaçlanmıştır. Çalışma grubu 190'ı (%53,4) kadın ve 166'sı (%46,6) erkek olmak üzere toplam 356 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği¹⁴⁰, Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği¹⁴¹ ve

¹³⁵ Yıldız Kuzgun, "Meslek Danışmanlığı" (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2009), s.57.

¹³⁶ P. Mehmet ve Ç. Nurdan, "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi", *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. 6, S. 2 (2013): 787-818.; Ç. Nermin ve Ü. Umut, "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi" *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, C. 2, S.1 (2014): 94-105.

¹³⁷ Serpil Aytaç, "Çalışma Yaşamında Kariyer" (İstanbul: Ezgi Kitabevi Yayıncılık, 2006), s.59.

¹³⁸ A. K. Meryem, "Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 10 (1999): 53-66.

¹³⁹ S. Ayşe Fikriye ve B. Feride, "Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ile Kariyer Uyumlulukları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi", *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 2019, S. 13 (2019): 95-113.

¹⁴⁰ Mustafa Sürücü, "Mesleki Seçim Hedeflerinin Kariyer Engelleri ve Sosyal Bilişsel Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Bir Model Sınaması."

Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın bulguları üniversite öğrencilerinin algıladıkları kariyer engellerinin ve cinsiyetin birlikte kariyer uyumluluğu toplam puanını (% 12) ve alt ölçeklerini sırasıyla ilgi %19, güven, %14,6, merak %11,4 ve kontrol; %5,9 düzeyinde yordamıştır. Sonuçlar, literatüre dayanılarak tartışılmış ve gelecekte kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği alanında yapılacak teorik ve uygulamalı araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

2.2.3. Üniversite Mezunları Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Kıbrıslıoğlu'nun 2017 yılında yaptığı araştırmada¹⁴², araştırma görevlilerinin öncelikli meslek tercih sebeplerinin ikili karşılaştırma yöntemi ile ölçeklenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, 50 farklı üniversite görev yapmakta olan 166 araştırma görevlisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, araştırma görevlilerinin meslek tercihlerindeki en önemli etkenin “dinamik ve gelişime açık bir meslek olması” olduğunu göstermektedir. Bu nedeni sırasıyla “özgür çalışma ortamı”, “bilimsel çalışma yapma isteği” ve “saygınlık” takip etmektedir. Araştırma görevlilerinin meslek tercihlerinde en az etkili olan nedenler ise “aile yönlendirmesi” ve “akademisyenlerin aldığı maaş” olarak bulunmuştur.

Duru ve diğerleri tarafından 2020 tarihinde yapılan araştırmada¹⁴³, eğitim fakültelerinde öğrenci olan öğretmen adaylarının kariyer kararları algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği bakımından incelenmiştir. Araştırma verileri 499 katılımcıdan toplanmıştır. Yapılan t testi sonuçları, Kariyer Kararı Ölçeğinin bilinçsiz kariyer kararı ve çevresel etmenler alt boyutlarında, Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve Kariyer Geleceği Ölçeğinin bilgi alt boyutunda erkeklerin lehine, iyimserlik alt boyutunda ise kadınların lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğunu göstermiştir. Kariyer kararı alt ölçek puanları ile algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği ölçeklerinin alt ölçek puanları arasında anlamlı ilişkilene olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında çoklu regresyon analizine göre, Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeğinde cinsiyet ayrımcılığı, yetenek ve ilgi azlığı gibi faktörler, güdülenme zayıflığı ve hazırlıkların yeterince iyi olmaması, hem

¹⁴¹ B. K. Ayşenur, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Hizmetleri ve Mesleklerini Değiştirmek İsteme Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 21 (2005): 111-122.

¹⁴² K. U. Nermin, “Araştırma Görevlilerinin Meslek Tercih Nedenlerinin İkili Karşılaştırma Yöntemi ile Ölçeklenmesi”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C. 7, S. 1 (2017): 24-27.

¹⁴³ D. Hazel, B. Mustafa ve G. Filiz, “Öğretmen Adaylarının Kariyer Kararlarının Algılanan Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Açısından İncelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 28, S. 2 (2020): 613-629.

ailenin hem de çevrenin etkisinin alt ölçek puanları ile kariyer engelleri ölçeğinin kariyer uyumluluğu alt ölçek puanları kariyer kararındaki toplam varyansın %65'ini yordamaktadır.

2.2.4. Askeri Öğrenciler Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Segal ve arkadaşlarının 1999 tarihinde yaptığı çalışma, dış kaynak subay alımlarının incelenmesini amaçlamaktadır. Elde edilen sonuçlar, erkeklerin daha fazla asker olma isteği olduğunu göstermiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik düzey açısından gruplar arasında ciddi eğilim farkı olduğu, Afrika kökenlilerin eğilimlerinin beyazlara göre daha fazla olduğu, üniversite okuyamayacakların eğiliminin daha fazla olduğu ve eğilimin askeri başarılarından doğrudan etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴⁴

Bachman vd¹⁴⁵ 2000 yılında gençlerin askerlik mesleğini tercih edip etmemelerine neden olan faktörler incelenmiş ve iki sonuca varılmıştır. Birincisi, liseden mezun olduktan sonra birkaç yıl içerisinde askerlik hizmetine başvuranların lise son sınıfta bu işe karar verdikleridir ve bu daha önceki çalışmalar ile uyusmaktadır. İkinci grup ise, üniversiteyi bitiremeyecek olan ve askeri disiplini yadırgamayanlar olarak belirlenmiştir.

2005 tarihli Hussain ve Ishaq tarafından yapılan çalışmada askerlik mesleğini tercih edenlerdeki düşüş ve asker olduktan sonra meslekte kalma sürelerindeki düşüş incelenmiştir. Açık uçlu sorular sorularak nitel bir araştırma yapılmıştır. Örneklem 18 yaşından büyük bireylerden oluşmuştur. Halkın gözünden askerlik mesleği ele alınmıştır.¹⁴⁶

Kırmızıgül ve Kolukırık¹⁴⁷ tarafından yapılan 2005 tarihli çalışmada, sağlık astsubay adayı olan öğrencilerin meslek seçimi ve mesleğe yönelik algısının ne olduğuna bakılmıştır. Bu çerçevede hem mesleki hem de askerî eğitim alan Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Astsubay Okulları öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleğe yönelik algıları psikolojik ve sosyal faktörler ele alınarak araştırılmıştır. Bu kapsamda öğrencilere bazı sorular sorulmuştur. Bu sorular şu şekilde alıntılanmıştır:

¹⁴⁴ David R. Segal et al., "Propensity to Serve in the U.S. Military."

¹⁴⁵ Bachman et al., "Who Chooses Military Service?"

¹⁴⁶ Asifa Hussain and Mohammed Ishaq, "Public Attitudes towards a Career in the British Armed Forces."

¹⁴⁷ K. Pınar ve K. Suat, "Askerî Okul Öğrencilerinin Meslek Tercih ve Algısı", *Savunma Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 2 (2005): 1.

“1.Mesleki tercih ve algıda rol oynayan psikolojik ve sosyal etkenlerin eğitim sürecindeki etkileri nelerdir?

2. Meslek tercihi ve algısı nasıl kurgulanmaktadır?

3.Farklı eğitim dönemlerinde meslek tercihi ve algısı kendisini nasıl ifade etmektedir?”

Bu sorular araştırmanın temel sorularıdır. Araştırmada Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Astsubay Hazırlama Okulunda eğitim göre 1., 2. ve 3. sınıflar ile Sağlık Astsubay Meslek Yüksekokulunda eğitim gören 1. ve 2. sınıflar örneklemini oluşturmuştur. Bu öğrencilerin demografik özelliklerini saptamak için anket kullanılırken, meslek algısının belirlenmesinde Çağrışım Tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırma ile ilgili bulgulara tam metin olmadığından ulaşılamamıştır. Araştırmanın tamamlanmamış olma ihtimali ya da eski bir kaynak olduğundan bulunmama ihtimali vardır. Fakat genel çerçevede meslek algısını askeri ortamda araştırması anlamlıdır ve bu çalışma ile benzerlikler taşımaktadır.

Rusya’da askerlikten kaçan insanların sayısındaki artış nedeniyle askeriyeeye karşı tutumu incelemek amacıyla Shevtsov tarafından 2007 yılında bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmada son yirmi yılda lise ve üniversite öğrencileri arasında askerlik mesleğine karşı olumsuz tutumların arttığı, askerlik mesleğinde taciz ile bedensel, sinirsel ve duygusal stres gibi zorluklar bulunduğu, güvenlik tehdidinin olmadığı kitle iletişim araçlarıyla gösterildiği görülmüştür. Araştırmada öneri olarak, okullardaki rehberlik servislerinin öğrencileri askeriyeeye yönlendirmesi gerektiğinden söz edilmiştir.¹⁴⁸

Avustralya’nın Afganistan’da operasyon yaptığı dönemde gençlerin askerlik mesleğine bakışlarını incelemek için 17-22 yaş arasında 322 üniversite öğrencisiyle Wadham vd tarafından 2014 yılında bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada ordunun topluma fayda sağladığı ve ordunun saldırganlığı desteklemediği inancı gençlerin askerlik mesleğine karşı tutumunu olumlu etkilemektedir. Gençlerin öğrenim fırsatı, çalışma koşulları, harici teşvikleri, vatanseverliği, macera arayışı ve fırsat eşitliği gibi nedenlerle askerlik mesleğine ilgi duydukları saptanmıştır.¹⁴⁹

¹⁴⁸ V. V. Shevtsov, “School and College Students’ Attitudes Toward Military Service.”

¹⁴⁹ Ben Wadham, Grace Skrzypiec, and Phillip Slec, “Young Australians’ Attitudes to the Military and Military Service.”

Gore vd¹⁵⁰ tarafından 2016 yılında elde edilen bulgularda cinsiyetin, SED'in, okul konumunun, kişisel kökenin, aile mesleğinin, kültürel sermayenin, öğrenci başarısının ve özel ders alıp almadığının askeri kariyeri seçmede etkili olduğu görülmüştür.

2017 tarihli çalışma, cinsiyet farklılığının yıllar süren askeri görevlerde nasıl etkili ve ilişkili olduğunu belirlemek amacıyla Smith vd tarafından yapılmıştır. Ayrıca kadın askeri görevlilerin durumunu incelemek için yapılmıştır. Yapılan çalışmada askeri hizmetin ilk yıllarında amaçlanan hizmet yılları bakımından kadın ve erkek cinsiyeti arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.¹⁵¹

2018 tarihli Miles vd'nin yaptığı çalışmada askerlik mesleğinin seçiminde kişiliğin ve genetiğin etkisi araştırılmıştır. Çalışma paralel iki araştırma şeklinde gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada askerlik mesleği içinde olanlar ile siviller arasında farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. İkinci olarak ise, kişilik özelliklerinin askerde hizmet etme kararının ardındaki motive edici bir güç olduğunu ortaya koymak için genlerin askerlik hizmeti eğilimine etkisi incelenmiştir. Bu amaçla 1290 kişi ile çalışılmıştır. Dine bağlılık, yaş, siyasi görüş, eğitim, gelir düzeyi, politikaya olan ilgi, yaşanan bölge ve etnik köken araştırılmıştır. İki sonuç elde edilmiştir. Birincisi, duygusal istikrar ile askerlik arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır. İkincisi ise, siyasi çıkar askerlikle ters ilişkilidir. Genetik yönden bakıldığında genetik etkinin olduğu, sosyal öğrenmenin az olduğu bulunmuştur.¹⁵²

¹⁵⁰ Jennifer Gore et al., "Australian School Student Aspirations for Military Careers", s.11.

¹⁵¹ Matthew R. Miles and Donald P. Haider-Markel, "Personality and Genetic Associations With Military Service", s.44.

¹⁵² Matthew R. Miles and Donald P. Haider-Markel.

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı çerçevesinde bu bölümde yapılan tüm işlemlerden bahsedilmiştir. Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve veri analizinden söz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modeline dayalı olan betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, önceden ortaya konmuş olan veya şu an ortada olan durumun açıklanması için kullanılmaktadır.¹⁵³ Tarama modelleri içerisinde yer alan ilişkisel tarama modeli ise, iki ya da daha fazla değişkenin birbirleri ile arasındaki değişimi belirlemek amacıyla kullanılmaktadır.¹⁵⁴ İlişkisel tarama modelinde temel amaç, değişkenler arasındaki ilişkiyi kestirmektir. Diğer bir deyişle, değişkenler arasında ilişkinin nasıl olduğu bu model ile tespit edilmeye çalışılmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Milli Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulunda 2019-2020 eğitim öğretim senesinde eğitim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrenciler hazırlık sınıfı, 1., 2. ve 3. sınıfta eğitim görmektedirler. Yatay geçiş ile üniversiteye gelen 4. sınıflar bu araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma evreninden yola çıkarak örneklem belirlenmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle tüm öğrencilerin bilgilerinin yer aldığı listeye ulaşılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden birisi olan uygun ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi zaman ve hız açısından ekonomiklik sağlayan en konforlu uygulama yöntemidir.¹⁵⁵

Bu çalışmada evrenin tamamına mümkün olduğunca ulaşılmaya çalışılmış fakat askeri ve akademik program doğrultusunda daha az sayıda öğrenciye ulaşılmıştır. Toplamda 740 öğrenci ile gerçekleştirilen bu çalışma için tüm izinler alınmış ve toplanan veriler SPSS istatistik paket programına aktarılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

¹⁵³ Karasar, N. (2009). "*Bilimsel araştırma yöntemi (19. Baskı)*" (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık), s.88.

¹⁵⁴ Sinan Okur, "Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları ile Problemler İnternet Kullanımları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracılık Rolü." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 95.

¹⁵⁵ Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri (19. Baskı)*" (Ankara: Pegem Akademi), s.74.

Araştırmanın verilerini toplamak için “Üniversite Tercih Nedenleri Anketi”, “Kariyer Kararı Ölçeği”, “Yaşam Doyumu Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Üniversite Tercih Nedenleri Anketi

Köksal'ın¹⁵⁶ Kara Harp Okulu'nda geliştirdiği ölçeğin amacı, ülkenin güvenliğini sağlamak amacıyla personel yetiştiren okulun neden tercih edildiğini belirlemektir. Bu kapsamda geliştirilen ölçekte başlangıçta 45 madde bulursa da açımlayıcı faktör analizi sonucunda birkaç farklı alt boyutta yer alan 6 madde ölçekten çıkarılmış ve toplamda 39 maddelik son hali oluşturulmuştur. Ölçekte “kültürel”, “maddi”, “yetenek”, “statü”, “kariyer imkânları”, “aile etkisi”, “çevre etkisi” ve “imkânlar” olmak üzere sekiz alt boyut bulunmaktadır. Üniversite Tercih Nedenleri Anketi, 1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kısmen katılmıyorum, 4=Katılıyorum ve 5=Tamamen katılıyorum şeklinde 5'li derecelendirme olarak puanlanmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten toplam puan alınabildiği gibi alt boyutların kendi içinde de toplam puanı elde edilebilmektedir. Ölçeğin 8 alt boyuttan oluşan yapısı, toplam varyansın %62,74'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirlik analizlerinde ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,85 olarak rapor edilmiştir. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık değerleri ise .67 ile .91 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada ise Hava Harp Okulu'nda Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .79 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık değerlerinin ise .62 ile .91 arasında olduğu saptanmıştır.

Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin Hava Harp Okulu Örnekleminde psikometrik değerlendirmesinin yapılması amacıyla öncelikle ölçeği geliştiren araştırmacıdan gerekli izinler alınmıştır. Orijinal ölçeğin Türkçe olması sebebiyle herhangi bir çeviri işlemi gerçekleştirilmese de 20 kişilik küçük bir grupta ölçeğin pilot çalışması gerçekleştirilerek her bir maddeyi en iyi temsil eden ifadeler belirlenmiştir. Böylece Hava Harp Okulu örnekleminde uygulamak amacıyla nihai form oluşturulmuştur. Şeker ve Gençdoğan¹⁵⁷, bazı kelimelerin birbirlerine yakın anlamı olduğundan ayırt etmeyi güçleştirdiğini düşünerek ölçeklerde daha net ve anlaşılır seçeneklere yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Özgün formu 5'li

¹⁵⁶ K. Kemal, “Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması”, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, C. 26, S. 2 (2016): 39-69.

¹⁵⁷ Ş. Hasan ve G. Başaran, "*Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme (2. Baskı)*", (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık), s.13-21.

dereceleme olan ölçeğin anlaşılabilirlik açısından uygun olduğu düşünülerek herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Veriyi toplamadan önce öğrencilere araştırmacılar tanıtılmış, araştırmanın amacı anlatılmış ve gizlilik ile gönüllülüğten söz edilmiştir. Sonrasında araştırma verileri gönüllülük esasına dayalı olarak öğrencilerden toplanmıştır. Yüz yüze ve kâğıt ile kalem kullanılarak yapılan veri toplama süreci ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Ölçek uyarlamak amacıyla yapılan çalışmalarda, ölçeğin kuramsal temeli olsa da geçerlik ve güvenilirlik analizinin yapılması gerekmektedir.¹⁵⁸ Bu doğrultuda öğrencilerden veriler toplandıktan sonra SPSS istatistik paket programına aktarılan verilerin analizleri gerçekleştirilmiştir. İlk olarak madde analizi yapılmış ve sonrasında ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının toplam puanları alınarak normallik varsayımına bakılmış ve normal dağıldığı saptanmıştır (Kolmogorov Smirnov $p \geq .05$). Yakınsak ölçek geçerliği için Kariyer Kararı Ölçeği¹⁵⁹ ve Yaşam Doyumu Ölçeği¹⁶⁰ ile ilişkisi Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi yapılarak incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizleri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır.

3.3.1.1. Yapı Gerçekliği

Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin yapı geçerliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik Testi değerlerine bakılarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı incelenmiştir. KMO değeri .89 ve Barlett's Test of Sphericity ki kare değeri 14412,09 olarak bulunmuştur ($p \leq .000$). KMO katsayısının .60'dan büyük olması ve Barlett Küresellik Testi değerinin .05 düzeyinde anlamlı çıkması gerektiği alanyazında belirtilmiştir¹⁶¹. Bu doğrultuda, elde edilen bulguların faktör analizi için uygunluk gösterdiği söylenebilir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %62,40'ını açıklayan sekiz alt boyutlu bir yapıya ulaşılmıştır. Bu alt boyutlar orijinal ölçekte olduğu gibi isimlendirilmiş ve ölçek maddelerinin faktör

¹⁵⁸ Robert F. DeVellis, "Scale Development - Theory and Applications", çev. Tarık Totan, (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık), s.36-61.

¹⁵⁹ Reziwanguli Yusupu, "Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Kararları İle Mükemmeliyetçilik, Öğrenme Motivasyonu ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler." (Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015), 37-40.

¹⁶⁰ Süreyya Köker, "Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması." (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991), 74.

¹⁶¹ B. Şener, "Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı", (Ankara: Pegem Akademi, 2020), s.93.; Serra Y. Serra, Ç. Murat ve D. Beril, "Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi", (İstanbul: Beta Yayınları, 2018), s.71.

yükleri .30'un üzerinde olduğundan herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçek alt boyutlarında yer alan maddelerin faktör yüklerine Tablo 2'de yer verilmiştir:

Tablo 2. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin madde faktör yükleri

Ölçek Alt Boyutları	Faktör Yük Aralığı
Kültürel	.41 - .59
Maddi	.56 - .67
Yetenek	.46 - .65
Statü	.66 - .71
Aile Etkisi	.47 - .67
Çevre Etkisi	.77 - .87
Kariyer İmkânı	.79 - .84
İmkânlar	.61 - .75

Kara Harp Okulu'nda geliştirilen Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin sekiz faktörlü yapısını Hava Harp Okulu örneğine uyarlamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde veri ile model arasında uyumun yeterli düzeyde olup olmadığını incelemek amacıyla birçok uyum indeksine bakılmaktadır. Bu uyum indekslerinin kabul edilebilir ya da mükemmel uyum göstermesi gerekmektedir. Tablo 3'de uyum indeks değerlerinin değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir¹⁶²:

Tablo 3. Model uygunluğu değerlendirme kriterleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 3$	$2 \leq \chi^2 / sd \leq 5$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI \leq .97$
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$

¹⁶² Siu Loon Hoe, "Issues and Procedures in Adopting Structural Equation Modelling Technique"; Li-tze Hu and Peter M. Bentler, "Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis"; Timothy Z. Keith, *Multiple Regression and Beyond*; Rex B. Kline, *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*; Herbert W. Marsh, Kit-Tai Hau, and Zhonglin Wen, "In Search of Golden Rules"; Lawrence S. Meyers, Glenn Gamst, and A.J. Guarino, *Applied Multivariate Research*; Ömer Faruk Şimşek, *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş - Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*; Jichuan Wang and Xiaoqian Wang, *Structural Equation Modeling*.

AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$
TLI	$.95 \leq TLI \leq 1.00$	$.90 \leq TLI \leq .95$

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, model ile veri arasındaki uyumun yeterli seviyede olmadığı ve bazı modifikasyonlar gerektirdiği görülmüştür. Bu doğrultuda önerilen modifikasyonlar dikkate alınarak madde hata kovaryansları ilişkilendirilmiştir. Ölçeğin kültürel alt boyutunda yer alan madde 1 ile madde 4 ve madde 13 ile madde 14, maddi alt boyutunda yer alan madde 2 ile madde 12, yetenek alt boyutunda yer alan madde 5 ile madde 6 ve son olarak imkânlar alt boyutunda yer alan madde 15 ile madde 18 ilişkilendirilerek tekrardan doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Alanyazında modifikasyonların teker teker yapılmasından ve yapılan modifikasyonların teorik alt yapıya da uygun olması gerektiğinden söz edilmiştir.¹⁶³ Modifikasyonların modeli güçlendirmek amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir.¹⁶⁴ Literatürde modifikasyon sayısının kaç tane olması gerektiğiyle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Ölçekte bulunan toplam madde sayısı ile doğru orantılı şekilde modifikasyon sayısının artabileceği düşünülse de, toplamda beş modifikasyondan fazlasının yapılmaması Terzi¹⁶⁵ tarafından önerilmiştir. Bu araştırmada da toplamda beş modifikasyon yapılarak doğrulayıcı faktör analizi ikinci kez tekrarlanmış ve elde edilen sonuçların kabul edilebilir ya da mükemmel uyum değerlerinde olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, model ile veri arasında yeterli düzeyde uyum olduğu belirlenmiştir ($\chi^2= 1835,61, p= .000, sd= 667, \chi^2/sd= 2,75, GFI= 0,88, CFI= 0,92, TLI= 0,91, AGFI= 0,86, RMR= 0,06, RMSEA= 0,05$). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 4’de sunulmuştur:

Tablo 4. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan uyum değerleri

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	CFI	TLI	AGFI	RMR	RMSEA
1835,61	667	2,75	0,88	0,92	0,91	0,86	0,06	0,05

Elde edilen bulgular doğrultusunda, Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin her alt boyutunda bulunan maddelerin anlamlı parametre tahmin edicisi olduğu

¹⁶³ Ç. Ömer, Ş. Güçlü ve B. Şener, "Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları", (Ankara: Pegem Akademi, 2016), s.74.

¹⁶⁴ Ç. Cantürk, "Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, C. 17, S. 3 (2014): 196-205.

¹⁶⁵ Y. Terzi, "Anket, Güvenirlik-Geçerlik Analizi", s.36

söylenbilir ($p \leq .05$). Sonuçlar incelendiğinde, her bir alt boyutta yer alan maddelerin tahmin değerlerine Tablo 5’de yer verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelerin madde tahmin değerleri

Ölçek Alt Boyutları	Madde Tahmin Değer Aralığı
Kültürel	.48 - .72
Maddi	.50 - .79
Yetenek	.53 - .83
Statü	.67 - .75
Aile Etkisi	.54 - .70
Çevre Etkisi	.81 - .93
Kariyer İmkânı	.82 - .89
İmkânlar	.73 - .87

Bunun dışında madde hata kovaryansları ilişkilendirilen madde 1 ile madde 4 arasında ilişki katsayısı .23, madde 13 ile madde 14 arasında ilişki katsayısı .65, madde 2 ile madde 12 arasında ilişki katsayısı .39, madde 5 ile madde 6 arasında ilişki katsayısı .30 ve madde 15 ile madde 18 arasında ilişki katsayısı .47 olarak hesaplanmıştır.

3.3.1.2. Benzer Ölçek Gerçekliği

Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin benzer ölçek geçerliğini incelemek için önceden geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış olan Kariyer Kararı Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Bu doğrultuda ölçeklerin toplam puanları üzerinden ilişkisi incelenmiştir. Analizi gerçekleştirmeden önce ölçeklerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı çarpıklık ve basıklık puanlarına bakılarak kontrol edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri -1,96 ile +1,96 arasında olduğundan normal dağılım gösterdiği saptanmış¹⁶⁶, ölçekler arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi yapılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6’da sunulmuştur:

¹⁶⁶ Barbara G. Tabachnick and Linda S. Fidell, "Using Multivariate Statistics", s.109.

Tablo 6. Benzer ölçek geçerliğine ilişkin korelasyon katsayıları, ortalama ve standart sapma puanları

	(1)	(2)	Ort.	S.s.
Üniversite Tercih Nedenleri Anketi (1)			134,98	13,68
Kariyer Kararı Ölçeği (2)	-.38*		60,86	18,07
Yaşam Doyumu Ölçeği (3)	.26*	-.36*	13,98	4,58

* $p \leq .01$

Tablo 6'ya göre, Üniversite Tercih Nedenleri Anketi puanlarının Kariyer Kararı Ölçeği puanları ile arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .14$) ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .07$) belirlenmiştir ($p \leq .01$). Ayrıca Kariyer Kararı Ölçeği puanı ile Yaşam Doyumu Ölçeği puanı arasında da orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .13$) saptanmıştır ($p \leq .01$).

3.3.1.3. Güvenirlilik

Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin güvenirliliğini test etmek için ölçeğin ve alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin ve alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları

Ölçek ve Alt Boyutları	Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları
Üniversite Tercih Nedenleri Anketi	.79
Kültürel	.87
Maddi	.77
Yetenek	.81
Statü	.77
Aile Etkisi	.62
Çevre Etkisi	.91
Kariyer İmkânı	.89

3.3.3. Kariyer Kararı Ölçeği

Anket çalışmasında kullanılan Kariyer Kararı Ölçeği için ayrıntı Bölüm 2.1.1’de verilmiştir.

3.3.4. Yaşam Doyumu Ölçeği

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin’in¹⁶⁷ geliştirdiği, Köker’in¹⁶⁸ Türkçeye uyarlamasını yaptığı Yaşam Doyumu Ölçeği, katılımcıların yaşam doyumlarını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçekte temel amaç, araştırmaya katılım gösteren bireylerin öznel algılarını dikkate alarak yaşam doyumlarını ölçmektir. Bu doğrultuda geliştirilen ölçek tek boyutludur ve 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde yer almamakla birlikte 7’li derecelendirme olarak puanlanmaktadır. Ölçekten 5 ile 35 arasında puan alınırken, yüksek puanlar yaşam doyumunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında 150 katılımcıdan (75 erkek ve 75 kadın) yararlanılmış, üç hafta arayla test tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Test tekrar test sonucunda güvenirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık değeri ise .76 olarak bulunmuştur. Türkiye’de gerçekleştirilen farklı çalışmalarda Yaşam Doyumu Ölçeğinin iç tutarlık katsayısı .78¹⁶⁹ ve .82¹⁷⁰ olarak rapor edilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık değerinin .78 olduğu ve bu bulgunun diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

3.3.5. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın katılımcılarının demografik özelliklerini betimlemek amacıyla araştırmacıların geliştirdiği bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ile baba eğitim durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş olduğu, aylık geliri, algılanan sosyo-ekonomik düzey, yaşadığı bölge, yaşadığı yerleşim yeri, mezun olduğu lise

¹⁶⁷ Ed Diener et al., “*The Satisfaction With Life Scale*”, s.1-2.

¹⁶⁸ Süreyya Köker, “Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991), 74.

¹⁶⁹ T. Tarık and Ş. Rukiye, “The Stepwise Effect Of Emotional Selfefficacy Processes and Emotional Empathy on Young People’s Satisfaction with Life”, *European Scientific Journal*, C. 11, S. 4 (2015): 442-456.

¹⁷⁰ Sinan Okur, “Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları ile Problemlili İnternet Kullanımları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracılık Rolü.” (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 97.

türü, özel ders alma durumu, lise not ortalaması gibi sorular sorulmuştur. Bu formun kapsamlı şekilde hazırlanmasının en temel amacı, askeri okulda eğitim gören öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri hakkında detaylı bilgiye ulaşmaktır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılında Hava Harp Okulunda toplanmıştır. Araştırma kapsamında toplanacak veriler için Milli Savunma Üniversitesi Rektörlüğünden ve Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsünden gerekli izinler ve onaylar alınmıştır. İzinlerden sonra uygulama yapabilmek amacıyla filo komutanlarına gerekli bilgiler verilmiştir. Veri toplama sürecinde öğrencilerin askeri ve akademik olarak müsait oldukları zaman dilimleri dikkate alınmış ve öğrencilere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmada herhangi kişisel bir bilginin istenmediği, gönüllülük ilkesine dayalı olduğu ve gizliliğe önem verildiği açıklanmıştır. Bilimsel bir araştırma amacıyla yapılan çalışmada samimi cevaplara ihtiyaç duyulduğu katılımcılara hatırlatılmıştır. Uygulamalar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve süreç takip edilerek öğrencilerin tüm soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Toplamda 20 dakika süren araştırmada 740 öğrenciden veri toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS ve AMOS istatistik paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda hata payı genelde 0,05 olarak belirlendiği için bu değer dikkate alınmış ve araştırma %95 güven aralığında gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada ilk olarak Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin Hava Harp Okuluna uyarlanması kapsamında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonrasında katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla kullanılan Kişisel Bilgi Formundan elde edilen frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Bu analizden sonra da değişkenlerin betimsel istatistikleri belirlenmiştir.

Araştırmanın analizlerini gerçekleştirmeden önce değişkenlerin normal dağılım varsayımını sağlayıp sağlamadıkları kontrol edilmiştir. Değişkenlerin çarpıklık ile basıklık katsayılarına bakılarak değerlerin -1,96 ile +1,96 arasında olduğu ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda değişkenler arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanarak

belirlenmiştir. Araştırmada normallik dışında bazı varsayımlar da incelenerek verilerin ön hazırlığı yapılmıştır. Bu varsayımlardan birisi olan çoklu bağıntılık durumuna bakılarak verilerin çoklu bağıntı problemi olmadığı saptanmıştır.

Tamamlanan ön analizlerle birlikte korelasyon ve regresyon analizleri yapılmış, bazı demografik değişkenlerin araştırmadaki değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına *t* test analizi aracılığıyla bakılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada yapılan tüm analizlerin bulgularına yer verilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle katılımcıların betimsel bilgilerinden söz edilmiştir.

4.1 Betimsel İstatistik Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgilerine, frekanslara ve yüzdelerine yer verilmiştir. Sırasıyla katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim durumları, kardeş sayıları, kaçınıcı kardeş oldukları, aylık gelirleri, algılanan sosyoekonomik durumları, yaşadıkları bölge, yaşadıkları yerleşim yeri, mezun oldukları lise türü, özel ders alma durumları ve lise not ortalamaları incelenmiştir. Bu demografik değişkenlerle ilgili detaylı bilgilere Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların demografik bilgileri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	18	2,4
	Erkek	722	97,6
Yaş	0-18 yaş	95	12,8
	19-21 yaş	540	73
	21+ yaş	105	14,2
Sınıf Düzeyi	Hazırlık	179	24,2
	1. Sınıf	246	33,2
	2. Sınıf	162	21,9
	3. Sınıf	153	20,7
Anne Eğitim Durumu	Diploması yok	12	1,6
	İlkokul mezunu	217	29,3
	Ortaokul mezunu	126	17
	Lise mezunu	231	31,2
	Üniversite mezunu	141	19,1
	Lisansüstü mezunu	13	1,8

Baba Eğitim Durumu		
Diploması yok	3	0,5
İlkokul mezunu	95	12,8
Ortaokul mezunu	94	12,7
Lise mezunu	217	29,3
Üniversite mezunu	302	40,8
Lisansüstü mezunu	29	3,9
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	84	11,3
1 kardeş	299	40,4
2 kardeş	202	27,3
3 kardeş	113	15,3
4+ kardeş	42	5,7
Kaçıncı Kardeş		
Küçük	251	33,9
Ortanca	119	16,1
Büyük	370	50
Aylık Gelir		
0-1499 TL	20	2,7
1500-2499 TL	95	12,8
2500-3499 TL	146	19,7
3500-4499 TL	111	15
4500-5499 TL	108	14,6
5500-6499 TL	76	10,3
6500-7499 TL	70	9,5
7500+ TL	114	15,4
Algılanan Sosyoekonomik Düzey		
Düşük	29	3,9
Orta altı	108	14,6
Orta	472	63,8
Orta üstü	118	15,9
Yüksek	13	1,8
Yaşadığı Bölge		
Akdeniz Bölgesi	82	11,1

	Doğu Anadolu Bölgesi	35	4,7
	Ege Bölgesi	98	13,2
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	16	2,2
	İç Anadolu Bölgesi	188	25,4
	Marmara Bölgesi	252	34,1
	Karadeniz Bölgesi	69	9,3
Yaşadığı Yerleşim Yeri			
	İl merkezi	431	58,2
	İlçe merkezi	256	34,6
	Bucak/Köy	53	7,2
Mezun Olduğu Lise Türü			
	Anadolu Lisesi	441	59,6
	Sosyal Bilimler Lisesi	2	0,3
	Anadolu Öğretmen Lisesi	42	5,7
	Fen Lisesi	106	14,3
	Meslek Lisesi	8	1,1
	Anadolu Meslek Teknik Lisesi	25	3,4
	İmam Hatip Lisesi	13	1,8
	Temel Lise	80	10,8
	Diğer	23	3,1
Özel Ders Alma Durumu			
	Hiç almadım	200	27
	Okuldaki etütlere katıldım	115	15,5
	Dersaneye/Etüt merkezine gittim	258	34,9
	Özel ders aldım	87	11,8
	Hem dersaneye/etüt merkezine gittim hem de özel ders aldım	77	10,4
	Diğer	3	0,4
Lise Not Ortalaması			
	61-70	31	4,2
	71-80	175	23,6
	81-90	360	48,6
	91-100	174	23,5
TOPLAM		740	100

Tablo 8 incelediğinde katılımcıların 18'inin (%2,4) kadın ve 722'sinin (%97,6) erkek olduğu saptanmıştır. Askeri okul olduğu için erkek sayısının daha fazla olması olağan bir durumdur. Yaş açısından bakıldığında, 540 katılımcının (%73) 19-21 yaş aralığında olduğu, 105 katılımcının (%14,2) 21 yaşından büyük olduğu ve 95 katılımcının (%12,8) 0-18 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 179'u (%24,2) hazırlık sınıfı, 246'sı (%33,2) 1. sınıf, 162'si (%21,9) 2. sınıf ve 153'ü (%20,7) 3. sınıf öğrencisidir. Yukarıdaki tabloda daha birçok farklı demografik bilgiden detaylı şekilde söz edilmiştir. Bu bilgiler arasında dikkat çeken bir bulgu da katılımcıların yaşadıkları bölgeler olarak belirlenmiştir. Katılımcıların en çok Marmara Bölgesi (%34,1), İç Anadolu Bölgesi (%25,4) ve Ege Bölgesi'nden (%13,2) geldikleri belirlenmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından 2019 yılında yapılan araştırmada da genç nüfus yoğunluğunun en fazla Marmara Bölgesi'nde olduğu göze çarparken, bu bulgunun araştırmada ulaşılan bilgi ile tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Aynı zamanda genç nüfus oranının yüksek olduğu şehir olan İstanbul'dan Hava Harp Okuluna katılımın daha fazla olduğu görülmektedir.

Algılanan sosyoekonomik düzey bakımından da Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2019 yılında yapılan çalışmada üniversite eğitimi almakta olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendilerini orta düzey ekonomik düzeyde gördükleri belirlenmiştir. Bu bulgu da tıpkı katılımcıların kendilerini algıladıkları sosyoekonomik düzey ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 8'de belirtilen betimsel istatistiklerin yanı sıra katılımcılardan başka bilgiler de edinilmiştir. Bu bilgilerden birisi de katılımcıların nüfusa kayıtlı oldukları yerin tespit edilmesidir. Tablo 9'da öğrencilerin en fazla nüfusa kayıtlı oldukları yerler gösterilmiş olmakla birlikte ülkenin farklı bölgesinden gelen öğrencilerin birçok farklı ilin nüfusuna kayıtlı oldukları belirlenmiştir. Bu tabloda öğrencilerin nüfusa kayıtlı oldukları yer bakımından en önde sırasıyla Ankara (%8), İstanbul (%6,4) ve Kayseri (%3,5) gelmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların nüfusa kayıtlı oldukları yerler

İller	<i>n</i>	%
Ankara	59	8
İstanbul	47	6,4
Kayseri	26	3,5

Malatya	23	3,1
Samsun	20	2,7
Yozgat	20	2,7

Tablo 10’da ise, öğrencilerin doğdukları yer incelenmiş ve çoğunluğun sırası ile Ankara (%13,2), İstanbul (%12,8), Adana (%4,1) ve Kayseri (%3,8) illerinden olduğu görülmüştür. Nüfusa kayıtlı olunan ilde olduğu gibi öğrencilerin birçok farklı ilde doğdukları belirlenmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların doğdukları yerler

İller	<i>n</i>	%
Ankara	98	13,2
İstanbul	95	12,8
Adana	30	4,1
Kayseri	28	3,8

Tablo 11’de de öğrencilerin en çok ülkemizin en büyük iki şehiri olan İstanbul (%22,3) ve Ankara’da (%13,9) yaşadığı saptanmıştır. Bunun dışında İzmir (%5,4) ve Kocaeli’den (%3,1) de katılımın çok olduğu gözlemlenmiştir. Bu dört şehir dışında birçok farklı ilden öğrencilerin geldikleri belirlenmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların okula geldikleri yerler

İller	<i>n</i>	%
Ankara	103	13,9
İstanbul	165	22,3
İzmir	40	5,4
Kocaeli (İzmit)	23	3,1

Öğrencilerin nüfusa kayıtlı oldukları yer, doğdukları yer ve yaşadıkları yer dışında annelerinin mesleklerinin de genellikle ne olduğu öğrenilmiştir. Annelerin büyük çoğunluğunun ev hanımı (%59,6) olduğu saptanmıştır. Bunun dışında 111 annenin memur olduğu (%15) ve 61 annenin de işçi olduğu (%8,2) belirlenmiştir. Bu bilgilere Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların anne meslekleri

Meslek	<i>n</i>	%
Ücretsiz aile emekçisi/Ev hanımı	441	59,6
Memur, maaşlı-orta düzey memur	111	15
İşçi, düzenli işi olan	61	8,2

Öğrencilerin baba mesleklerine de tıpkı anne mesleklerinde olduğu gibi bakılmış ve bazı sonuçlar elde edilmiştir. Babaların çoğunluğunun memur (%36,2) ve işçi (%14,6) olduğu saptanmıştır. Sonrasında ise babaların en çok çiftçilik (%4,9) ile uğraştığı belirlenmiştir. Sonuçlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların baba meslekleri

Meslek	<i>n</i>	%
Memur, maaşlı-orta düzey memur	268	36,2
İşçi, düzenli işi olan	108	14,6
Çiftçi	36	4,9

Katılımcıların hemen hemen tüm demografik özellikleri ile ilgili bilgi edinilmiştir. Hava Harp Okulunda eğitim görmekte olan Hava Harbiyelilerin ilk yılda en çok zorlandıkları durumun ise aileden/evden uzak olmak (%30) olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında farklı sorunların da olduğu (%25,8) ve herhangi bir zorluk yaşamayanların da (%19,6) olduğu saptanmıştır. İlk yılda zorlanılan durumlarla ilgili bilgilere Tablo 14’de yer verilmiştir.

Tablo 14. Hava Harp Okulunda Harbiyelilerin ilk yıl zorlandıkları durum

İlk Yıl Zorlanılan Durum	<i>n</i>	%
Evden/Ailemden uzakta olmak	222	30
Diğer	191	25,8
Bir zorluk yaşamadım	145	19,6

Son olarak öğrencilere kendilerini ne kadar kuruma ait hissettiklerine yönelik 1 ile 10 arasında puanlaması olan bir dereceleme sunulmuştur. Öğrencilerin genellikle 7 ile 10 bandında puanlar verdikleri saptanmıştır.

4.2. Güvenirlik Bulguları (Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları)

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirliklerini test etmek amacıyla Cronbach'ın alfa katsayısına bakılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların Cronbach alfa iç tutarlık değerlerine Tablo 9'da yer verilmiştir. Tablo 15'de yer verilen bulgulara bakıldığında, tüm ölçeklerin ve alt boyutlarının yeterli güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir. Alanyazında .60'dan büyük Cronbach alfa değerlerinin güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 15. Araştırmadaki ölçek ve alt boyutların Cronbach alfa değerleri

Ölçek ve Alt Boyutları	Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları
Üniversite Tercih Nedenleri Anketi	.79
Kültürel	.87
Maddi	.77
Yetenek	.81
Statü	.77
Aile Etkisi	.62
Çevre Etkisi	.91
Kariyer İmkânı	.89
İmkânlar	.91
Kariyer Kararı Ölçeği	.92
Bilinçli Kariyer Kararı	.88
Bilinçsiz Kariyer Kararı	.83
Çevresel Etkenler	.74
Yaşam Doyumu Ölçeği	.78

4.3. *t*-Test Bulguları

Araştırma kapsamında yer alan tüm değişkenler arasında cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşan değişkenler aşağıda Tablo 16'da belirtilmiştir.

Tablo 16. Değişkenlerin cinsiyete göre betimsel istatistikleri ve t-test bulguları

Değişkenler	Grup	N	Ort.	S.s.	S.h.	<i>t Testi</i>		
						<i>t</i>	Sd	<i>p</i>
Yetenek Alt Boyutu Toplam	Erkek	722	24,91	3,99	0,15	2,68	738	.02*
	Kadın	18	21,00	6,17	1,46			

Üniversite Tercih Nedenleri Anketi Genel Toplam	Erkek	722	135,13	13,68	0,51			
	Kadın	18	128,83	12,49	2,94	1,93	738	.05*

* $p \leq .05$

Tablo 16'ya göre, yetenek alt boyutunda erkekler lehine 3,91 puan anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($t=2,68$; $p \leq .05$). Diğer bir deyişle, erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre kendilerini askerlik mesleğinde daha yetenekli bulmaktadırlar. İstatistiksel olarak bu sonuca ulaşılmış olsa da erkek öğrenci ile kadın öğrenci sayısı arasında çok fazla farkın olması bulguyu etkilemektedir. Daha sağlıklı bir sonuç elde edebilmek için kadın ve erkek sayısının birbirine daha yakın olması gerekmektedir.

Bunun dışında genel ölçek puanı açısından bakıldığında yine erkeklerin lehine 6,30 puan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($t=1,93$; $p \leq .05$). Benzer şekilde, kadın ve erkek öğrenci sayısının birbirine yakın olmaması sonucu etkilemektedir. Elde edilen bulgu istatistiksel olarak anlamlı olsa da sağlıklı bir sonucu yansıtmamaktadır.

4.4. Korelasyon Bulguları

Bu bölümde araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişki Tablo 17'de gösterilmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin ortalama ve standart sapma puanlarına da yer verilmiştir.

Tablo 17. Araştırmadaki değişkenlerin ortalama, standart sapma ve ilişkisi

	(1)	(2)	Ort.	S.s.
Üniversite Tercih Nedenleri Anketi (1)			134,98	13,68
Kariyer Kararı Ölçeği (2)	-.38*		60,86	18,07
Yaşam Doyumu Ölçeği (3)	.26*	-.36*	13,98	4,58

* $p \leq .05$

Üniversite Tercih Nedenleri Anketi puanlarının Kariyer Kararı Ölçeği puanları ile arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .14$) ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 =$

.07) belirlenmiştir ($p \leq .01$). Ayrıca Kariyer Kararı Ölçeği puanı ile Yaşam Doyumu Ölçeği puanı arasında da orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .13$) saptanmıştır ($p \leq .01$).

4.5. Regresyon Bulguları

Bu bölümde araştırmada yer alan değişkenler arasındaki regresyon bulgularına Tablo 18 ve Tablo 19'da yer verilmiştir. Aşağıdaki tablolar incelendiğinde, Tablo 11'de kariyer imkânı alt boyutu ile kariyer kararı toplam puanı arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r^2 = .01$) saptanmıştır ($p \leq .05$). Regresyon analizinde ise, kariyer kararının kariyer imkânı alt boyutunu anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($p \leq .05$). Diğer bir deyişle, kariyer imkânı alt boyutunun %1'ini kariyer kararı toplam puanı açıklamaktadır ($r^2 = .01$; $F_{(1,738)} = 5,49$; $p \leq .05$).

Tablo 18. Kariyer imkânı alt boyutu ile Kariyer Kararı Ölçeği toplam puanı arasındaki ilişki

	Kariyer Kararı Ölçeği Toplam	Ort.	S.s.
Kariyer İmkânı Alt Boyutu	-.09*	7,09	3,55

* $p \leq .05$

Tablo 19. Kariyer Kararı Ölçeği toplam puanının kariyer imkânı alt boyutunu yordaması

Değişken	<i>b</i>	St. Hata	<i>t</i>	<i>p</i>
Sabit	8,12	0,46	17,73*	.00
Kariyer Kararı Ölçeği Toplam	-0,02	0,01	-2,34*	.02

* $p \leq .05$; Kariyer İmkânı Alt Boyutu (Bağımlı değişken)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Geçmişten günümüze Türk milletinde askerlik ön plana çıkan özellikler arasında yer almaktadır. Geçmişten bu yana gelen bu özellik, Türk milletinin ordu-millet deyimini ile nitelendirilmesini sağlamıştır.¹⁷¹ Askerlik, Türk toplumunda önemli görülen ve iş ya da evlilik öncesinde ön şart olarak sunulan bir görevdir. Böyle bir kültürel temeli olan askerlik mesleğinin tercih edilmesinde farklı birçok faktör rol oynamaktadır. Bunların en temelinde toplumsal değerler ve kültürel sebepler olan vatan sevgisi, ordu millet anlayışı gelmektedir. Bunun dışında, askerlik mesleğinin toplumda kutsal sayılması da statü açısından tercih edilmesinde rol oynamaktadır. Türk toplumunda küçük yaştan itibaren askerlik mesleğinin rol model olarak gösterilmesi de aile ve çevre etkisinin bu mesleğin tercih edilmesinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bireylerin kendilerini askerlik mesleğine yatkın görmeleri, bu konuda yetenekli olduklarını düşünmeleri ve toplumda bu şekilde yer ederek bir kimlik kazanmaları da bir diğer faktör olarak dikkat çekmektedir.

Ülkemizde ekonomik kaygıları göz önüne alarak da “garanti meslek” olarak düşünen ve askerlik mesleğine maddi düşüncelerle yönelimi olan bireyler bulunmaktadır. Bu bireylerin genellikle düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin evlatları olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede, aile geçimine daha hızlı ve daha fazla şekilde katkı sağlamak isteyen bireylerin askerlik mesleğine yönedikleri söylenebilir. Bunun dışında kariyer ve imkânlar açısından da askeri okul ve askerlik mesleğinin şartları öğrencilere cazip gelmektedir. Özellikle Hava Harp Okulu’nda görülen eğitimden sonra pilot olma şansının bulunması, öğrencilerin bu okulu ve mesleği tercih etmelerinde önemli bir paya sahiptir. Elde edilen tüm bu sonuçlar, öğrencilerin askeri okulu tercih etmesi ve tanıtım yapılması açısından önemli görülmektedir. Okulu tanıtmaya amaçlı gerçekleştirilecek etkinliklerde askeri okulu isteyen adaylara bu araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkarak bilgiler verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca üniversite tanıtımında kitlenin beklentilerine göre sonuçların vurgulanmasının daha yararlı olacağına inanılmaktadır.

Yurt dışı alanyazın incelendiğinde, birçok araştırmada öğrencilerin üniversite tercih ederken imaj, şehir, ulaşım, sosyal imkânlar, ekonomik şartlar ve üniversite

¹⁷¹ K. Kemal, “Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması”, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, C. 26, S. 2 (2016): 39-69.

fırsatlarını göz önüne aldıkları saptanmıştır.¹⁷² Benzer bulgulara Türkiye alanyazında yapılan çalışmalarda da ulaşılmıştır.¹⁷³ Alanyazındaki bu bulguların bazıları bu araştırmada elde edilen bulgularla tutarlılık gösterse de bazıları benzememektedir. Bu zıtlığın en temel sebebi ise, gerçekleştirilen bu araştırmanın örneklem grubunun farklı olması ve askeri okulda yapılmasıdır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de istihdam sorunu yaşanmakta ve ekonomik olarak ülkelerin bu sorunu çözmeye çalıştıkları bilinmektedir. İstihdam sorunlarından dolayı gençlerin daha garanti olan ve geleceklerini görebildikleri mesleklere yönelim gösterdikleri söylenebilir. Bu meslekler arasında görülen, bir diğer deyişle garanti meslek olarak kabul gören askerlik mesleğine de bu yüzden yönelenlerin olduğu göze çarpmaktadır. Tansel¹⁷⁴’e göre, istihdam kavramı ülkedeki refah ile ilişkilendirilebilen ve sosyolojik açıdan toplumu etkileyen bir kavramdır. Bocutoğlu¹⁷⁵, istihdamın çalışma ve çalıştırma anlamı taşıdığını ifade etmektedir. Toplumun istikrarı ve istihdam açığının önüne geçilmesi için Çoban¹⁷⁶ üç temel noktadan söz etmiştir. Bunlar: (1) Bireyin çalışmaya istekli olması, (2) çalışmak isteyen bireyde çalışma gücünün bulunması ve (3) çalışma isteği ve gücü olan bireyin ücretini beğenmesi. Bu koşulları sağlayan bireylerin sosyolojik açıdan işsiz olma ihtimali bulunmamaktadır.¹⁷⁷

Toplumsal alanda gelişmek ve ülke olarak ilerlemek adına kalifiyeli eleman yetiştirilmesi, bu doğrultuda gerekli eğitimlerin sunulması gerekmektedir. Özellikle genç bireylerin iyi bir vatandaş olmaları için gereken eğitimin önce ailede, sonrasında okulda ve çevrede alması gerekliliğinden yola çıkarak ülkemizde sosyolojik olarak topluma fayda sağlayacakları mesleklere yönelmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda bireyin doğru mesleğe yönelirken ilgi, yetenek, değer ve inançlarının ne olduğunun belirlenmesi, sonrasında bu kriterlere paralel olan mesleği seçmelerine yardımcı olunması toplumun kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Askeri okulları tercih ederek askerlik mesleğini seçen genç bireylerin meslek seçiminde birçok farklı faktörün etkili olduğundan söz edilmektedir. Bu

¹⁷² Keith Absher and Gerald Crawford, “Marketing the Community College Starts With Understanding Students’ Perspectives”, s.14.; L. Lin, “What Are the Student Education and Educational Related Needs?”, s.17.

¹⁷³ G. Gülten, K. Alim ve G. Metin, “İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 13 (2007): 49-63.

¹⁷⁴ Aytuk Tansel, “2050’ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim”, s. 84.

¹⁷⁵ Ersan Bocutoğlu, “Makro İktisat Teoriler ve Politikalar” s.51-60.

¹⁷⁶ Orhan Çoban, “İktisada Giriş”, s.67.

¹⁷⁷ K. Sevilay ve G. Sadife, “Meslek Yüksekokullarından Mezun Olan Öğrencilerin İstihdam Sorunları”, *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi* (2015): 427-440.

öğrencilerin, hemen hemen hepsinde vatan ve millet sevgisi olduğu kuşkusuzdur fakat bir yandan da ülkenin ekonomik şartlarını ve geleceklerini görmek adına askerlik mesleğine yöneldikleri söylenebilir. Özellikle Hava Harp Okulunu tercih eden Harbiyelilerin pilot olma şanslarının olması, pilotluk ile birlikte saygın bir mesleğe kavuşacak olmaları etkili rol oynamaktadır. Bu Harbiyelilerin sonrasında maddi olarak da rahat bir yaşam sürme şansları bulunmaktadır. Bu doğrultuda, toplumda saygın yeri olan mesleklere yönelimin gençler arasında yaygın olduğu, bu durumun da sosyolojik açıdan beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Askeri açıdan istihdam durumu ele alındığında Türk Silahlı Kuvvetlerin düzenli olarak askeri personele ihtiyaç duyduğu ve bu yüzden her yıl belli düzeyde istihdamı karşıladığı söylenebilir. Bu doğrultuda askeri okullarda eğitim görmekte olan öğrencilerin okulu tercih ederken bu istihdamı göz önüne aldıkları düşünülebilir. Bunun dışında bulgularda da tespit edildiği üzere, Harbiyelilerin anne ve baba mesleklerinde genellikle ev hanımı ve işçi ya da memur olmasının öğrencilerin Harp Okullarını tercih etmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Ekonomik olarak orta sınıfta yer alan ailenin çocuklarının garanti meslek sahibi olma ve gelecek kaygısı yaşamamayı düşünerek Hava Harp Okulunu tercih ettikleri, bu doğrultuda mezun oldukları takdirde de hemen işe başlama fırsatını elde etmek istedikleri söylenebilir.

Bu çalışmada Hava Harp Okulu örnekleminde Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Bu doğrultuda, ölçeğin yapı geçerliği açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ayrıca benzer ölçek geçerliği için geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış farklı ölçeklerle ilişkisine bakılmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizleri için ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin psikometrik değerlendirmesini yapmak amacıyla yapılan açılımlayıcı faktör analizinde ilk olarak madde analizi yapılmış, madde faktör yüklerinin .30 üzerinde olduğu tespit edilmiş ve herhangi bir maddeyi çıkarmaya gerek duyulmamıştır.¹⁷⁸ Sonrasında ölçeğin toplam varyansın %62,40'ını açıklayan sekiz alt boyutlu yapıda olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, Köksal¹⁷⁹'ın 2016'da elde ettiği sonuç ile benzerlik göstermektedir. Ölçeğin sekiz alt boyutlu yapısının Hava Harp Okulu örnekleminde doğrulanıp doğrulanmadığına doğrulayıcı faktör analizi yapılarak bakılmış ve modelin doğrulandığı rapor edilmiştir. Diğer bir deyişle, uyum

¹⁷⁸ B. Şener, "Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı", (Ankara: Pegem Akademi, 2020), s.47.

¹⁷⁹ K. Kemal, "Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, C. 26, S. 2 (2016): 39-69.

indeksleri modelin uyumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, ölçek uyarlamasında kullanılan ve model ile veri arasındaki uyumluluğa bakan güçlü istatistiksel yöntemdir.¹⁸⁰ Ölçek uyarlama çalışmalarında bu analizden yararlanılmaktadır.

Ölçeğin benzer ölçeklerle ilişkisinde ise Kariyer Kararı Ölçeği ile negatif yönde ve Yaşam Doyumu Ölçeği ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Kariyer Kararı Ölçeği ile Yaşam Doyumu Ölçeği arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve hem ölçeğin hem de alt boyutlarının .60'dan büyük değer aldığı görülmüştür. Alanyazında .60'dan yukarıda değer olan iç tutarlık değerlerinin güvenilir olduğu ifade edilmiştir.¹⁸¹ Tüm bu bulgulardan yola çıkarak Üniversite Tercih Nedenleri Anketinin hem geçerli hem de güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Özetle, Üniversite Tercih Nedenleri Anketi 39 maddeden oluşan, sekiz alt boyutu olan, 5'li dereceleme olarak puanlanan ve ters maddesi olmayan bir ölçme aracıdır. Bu ölçeğin, öğrencilerin Hava Harp Okulunu tercih etme sebeplerini ortaya koymak amacıyla kullanılabileceği ve önemli bir ihtiyacı karşılayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle öğrencilerin içtenlikle yanıt verdikleri varsayılsa da verilerin kâğıt ve kalem kullanılarak toplanması, herhangi bir görüşmenin yapılmaması bir sınırlılık olarak görülebilir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle sınırlı olduğu düşünüldüğünde bu durum bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin askeri okulda eğitim görmeleri ve bir disiplin içinde bazı konularda kısıtlanmaları verdikleri cevapları etkileyebileceği için bir sınırlılıktır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda bu sınırlılıktan dolayı öğrencilerin okula ilk kayıt oldukları dönemde okulu tercih etme sebeplerinin öğrenilmesinin daha farklı sonuçları ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, Hava Harp Okulunun tercih edilmesini etkileyen faktörleri inceleyen bir ölçek uyarlama çalışması yapıldığından ve sonrasında demografik değişkenler ile meslek tercih nedenleri incelendiğinden bundan sonraki çalışmalarda Milli Savunma Üniversitesi bünyesindeki diğer okullardaki örneklem

¹⁸⁰ James M. Graham, Abbie C. Guthrie, and Bruce Thompson, "Consequences of Not Interpreting Structure Coefficients in Published CFA Research", s.16.; Timothy Levine et al., "The Desirability of Using Confirmatory Factor Analysis on Published Scales", s. 142-153.

¹⁸¹ Yalçın Karagöz, "SPSS ve AMOS Uygulamalı Nitel-Nitel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği", (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2017), s.54.

kullanılarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak inceleme gerçekleştirilebilir. Bunun dışında, okulda eğitim görmekte olan öğrenciler ile nitel bir çalışma planlanarak öğrencilerin subaylık mesleğine nasıl baktıkları derinlemesine incelenebilir. Bundan sonraki çalışmalarda öğrencilerin subaylık mesleğine yönelik görüşlerinin alınabileceği ve bu mesleği seçerken ne gibi faktörlerin yaşamlarında etkili olduğunun gösterildiği nitel bir çalışma planlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdulkadir Özcan. "Zabit." In *TDVİA*, XLIV:60. İstanbul, n.d.
- Abdullah Atli, and Sertan Hamza Gür. "Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihleri ve Bu Tercihlerine Etki Eden Faktörler." *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 2, no. 1 (June 28, 2019): 32–53.
- Abdullah Sevinç, and Diğdem Müge Siyez. "Öğrenci Kariyer Yapılandırma Envanteri'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması." *İş ve İnsan Dergisi* 5, no. 2 (October 20, 2018): 157–68. <https://doi.org/10.18394/iid.349410>.
- Adnan Boyacı, Mehmet Fatih Karacabey, and Kıvanç Bozkuş. "Meslek Yönelimini ve Yükseköğretim Kurumlarının Seçimini Etkileyen Faktörler." *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi* 5, no. 3 (September 1, 2016): 0–0. <https://doi.org/10.30703/cije.321407>.
- Adnan Çelikoğlu. *Bir Darbeci Subayın Anıları*. İstanbul: YKY, 2017.
- Ahmet Kara, Ahmet Altınok, and Cengiz Şahin. "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin İşsizlik Kaygılarının Yordayıcısı Olarak Kariyer Uyum Yetenekleri ve Kariyer Arzusu." *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8, no. 3 (July 16, 2019): 2294–2307. <https://doi.org/10.33206/mjss.533767>.
- Aibat Manhankhan. "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma." Yüksek Lisans, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2013.
- Akif Köse. "Mesleki Sonuç Beklentisinin Açıklanması: Öz-Aşkınlık, Öz-Bilinç ve Öz-Kontrol/Öz-Yönetim." *World Journal of Education* 9, no. 1 (2019): 38–55.
- Akin, Nalan Gülten, and Mühibe Akyıldız. "Fen lisesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin bulanık TOPSIS yöntemi ile analizi." *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 16, no. 1 (March 31, 2018): 77–97. <https://doi.org/10.11611/yead.359180>.
- Ali Akyıldız. "Tanzimat." In *TDVİA*, XL:1–10. İstanbul, 2011.
- Ali Eryılmaz, and Ahmet Kara. "Öğretmen Adayları İçin Bir Kariyer Uyumluluk Modeli." *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20, no. 2 (August 22, 2018): 352–65. <https://doi.org/10.17556/erziefd.322596>.
- Anna Praskova, Peter A. Creed, and Michelle Hood. "The Development and Initial Validation of a Career Calling Scale for Emerging Adults." *Journal of Career Assessment* 23 (February 12, 2014): 91–106. <https://doi.org/10.1177/1069072714523089>.

Asifa Hussain, and Mohammed Ishaq. "Public Attitudes towards a Career in the British Armed Forces." *Defence and Security Analysis* 21, no. 1 (2005): 79–96. <https://doi.org/10.1080/1475179052000341515>.

Atalay, Canan. "Asya Hun Devletinde Mao-Tun (Metehan) Dönemi." *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2014, no. 4 (December 1, 2014): 107–9. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.70255>.

Ayşe Fikriye Sarsikoğlu, and Feride Bacanlı. "Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ile Kariyer Uyumlulukları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi." *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2019, no. 13 (October 29, 2019): 95–113.

Ayşe Karadaş, Songül Duran, and Serap Kaynak. "Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi." *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 8, no. 1 (2017): 1–8.

Ayşen Akbaş Tuna. "Kariyer Seçim Faktörleri ve Sektörün Bu Faktörleri Öğrencilere Sunma Düzeyine İlişkin Bir Araştırma - Research Into Career Choice Factors And The Levels At Which Industry Present These Factors To Students." *İşletme Araştırmaları Dergisi* 9, no. 3 (September 30, 2017): 424–42. <https://doi.org/10.20491/isarder.2017.307>.

Ayşenur BÜYÜKGÖZE Kavas. "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Hizmetleri Ve Mesleklerini Değiştirmek İsteme Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 21, no. 21 (2005): 111–122.

Aysun Güneş. "Kariyere İlişkin Ebeveyn Destegi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması." Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, 2015.

Aytuk Tansel. *2050'ye Doğru Nüfus Bilim ve Yönetim*. İstanbul: Tüsiad Yayınları, 2012.

Bachman, Jerald G., David R. Segal, Peter Freedman-Doan, and Patrick M. O'Malley. "Who Chooses Military Service? Correlates of Propensity and Enlistment in the U.S. Armed Forces." *Military Psychology* 12, no. 1 (January 1, 2000): 1–30. https://doi.org/10.1207/S15327876MP1201_1.

Barbara G. Tabachnick, and Linda S. Fidell. *Using Multivariate Statistics*. 6 edition. Boston: Pearson, 2012.

Ben Wadham, Grace Skrzypiec, and Phillip Slee. "Young Australians' Attitudes to the Military and Military Service." *SAGE Open* 4, no. 3 (July 1, 2014): 1–10. <https://doi.org/10.1177/2158244014547197>.

Binnur Yeşilyaprak. *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*. 5th ed. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2014.

Briggs, Senga, and Alex Wilson. "Which University? A Study of the Influence of Cost and Information Factors on Scottish Undergraduate Choice." *Journal of Higher Education Policy and Management* 29, no. 1 (March 1, 2007): 57–72. <https://doi.org/10.1080/13600800601175789>.

Brown, Duane, and R. Kelly Crace. "Values in Life Role Choices and Outcomes: A Conceptual Model." *The Career Development Quarterly* 44, no. 3 (1996): 211–223. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1996.tb00252.x>.

Bünyamin Çetinkaya. "Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yetenek ve İlgiilerine Uygun Mesleki Tercihleri Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkinliğinin İncelenmesi." Yüksek Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1995.

Cantürk Çapık. "GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARINDA DOĞRULAYICI FAKTÖR ANALİZİNİN KULLANIMI." *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 17, no. 3 (February 19, 2014): 196–205.

Çelik, Nermin, and Umut Üzmez. "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: Çağrı Merkezi Hizmetleri Örneği." *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi* 2, no. 1 (May 1, 2014): 94–105.

Cem Dönmezoğulları. "Kariyer yapılandırma kuramına dayalı Psikoeğitim programının üniversite öğrencilerinin kariyer kararı ve güçlü yönler öz yeterlilik düzeylerine etkisi." Doktora, Ankara Üniversitesi, 2020. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/70087>.

Cemalettin Taşkıran. *Yüzyıllardır Harbiye*. İstanbul: Doğan Kitap, 2009.

Cennet Erdoğan Zorver, and Fidan Korkut Owen. "Kariyer Uyumu ve İyimserliği Ölçeği' nin geliştirilmesi." *Journal of Human Sciences* 11, no. 2 (July 20, 2014): 314–31.

Cernicova, Mariana, and Adina Palea. "Measuring the Students' Perception Chosen Profession. Case Study: PR Students in Western Romania." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5th World Conference on Educational Sciences, 116 (February 21, 2014): 2825–31. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.664>.

Ceylan Gazi Uçkun, Burcu Üzüm, and Seher Uçkun. "Narsist Kişiliğin Makyavelist Davranışlara Etkisi: Kocaeli Üniversitesi Özel Güvenlik Öğrencileri Örneği." *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20, no. 2 (September 15, 2018): 139–54. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.422221>.

David M. Tokar, Ann R. Fischer, and Linda Mezydlo Subich. "Personality and Vocational Behavior: A Selective Review of the Literature, 1993–1997." *Journal of Vocational Behavior* 53 (1998): 115–53.

David R. Segal, Jerald G. Bachman, Peter Freedman-Doan, and Patrick M. O'Malley. "Propensity to Serve in the U.S. Military: Temporal Trends and Subgroup

Differences:” *Armed Forces & Society*, 1999.
<https://doi.org/10.1177/0095327X9902500304>.

Diane Lindsey Reeves, and Gail Karlitz. *Career Ideas for Teens in Education & Training*. New York: Ferguson Pub, 2005.

Dinç, Engin. “Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu-Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma.” *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 16 (December 1, 2008): 90–106.

Duane Brown. “The Role of Work and Cultural Values in Occupational Choice, Satisfaction, and Success: A Theoretical Statement.” *Journal of Counseling & Development* 80, no. 1 (2002): 48–56. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2002.tb00165.x>.

Duygu Gizem Ertoprak. “Üniversite Tercihlerinde Etkili Olabilecek Özellikleri Belirlemeye Yönelik Bir Ölçekleme Çalışması.” *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4, no. 2 (December 4, 2015): 153–74.

E. Serra Yurtkoru, Murat Çinko, and Beril Durmuş. *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*. 7th ed. Beta Basım Yayım, 2018.

Ed Diener, Robert A. Emmons, Randy J. Larsen, and Sharon Griffin. “The Satisfaction With Life Scale.” *Journal of Personality Assessment* 49, no. 1 (1985): 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13.

Elçin Kılıç. “Meslek Seçiminde Ailenin Etkisine Yönelik Bir Araştırma.” Maltepe Üniversitesi, 2019.

Emirhan Aktaş, and Cengiz Şahin. “Üniversitesi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Kariyer Uyum Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği,” 85–95, 2019.

Enes Ceylan, Büşra Belkıs Cinsler, Selim Soytürk, Tunahan Şengün, and Hasan Erbay. “Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Tercihinde Etkili Olan Faktörler.” *Journal of Medical Education and Informatics* 3, no. 1 (March 1, 2017): 2–12.

Erdoğan Karakuş. *İngiliz Belgelerinde İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk-İngiliz İlişkileri (1938-1939)*. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2004.

Erkan Işık. “Sosyal Bilişsel Kariyer Teorisi Temelli Bir Grup Müdahalesinin Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararı Yetkinlik ve Mesleki Sonuç Beklenti Düzeylerine Etkisi.” Doktora, Çukurova Üniversitesi, 2010.

Ersan Bocutoğlu. *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*. 9th ed. Trabzon: Murathan Yayınevi, 2012.

Fahir Armaoğlu. *Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri*. Ankara: TTK Yayınları, 1991.

Faruk Caner Yam, Serdar Alkin, and Yaşar Barut. “Kariyer Hedef Tutarsızlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması.” *İş ve İnsan Dergisi* 7, no. 1 (April 17, 2020): 23–32. <https://doi.org/10.18394/iid.629970>.

Feride Bacanlı, Elvan Akyol, Semih Kaynak, and Mehmet Özhan. “Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği’ni Türkçeye Uyarlama Çalışması.” *Ege Eğitim Dergisi* 19, no. 2 (December 10, 2018): 389–407. <https://doi.org/10.12984/egefd.396759>.

Fidan KORKUT Owen, Didem Kepir, Serap Özdemir, Özlem Ulaş, and Olcay Yılmaz. “Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri.” *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8, no. 3 (January 8, 2013): 135–51. <https://doi.org/10.17860/efd.87701>.

Fuat Vurucu. “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler.” Yeditepe Üniversitesi, 2010.

Genç, Gülten, Alim Kaya, and Metin Genç. “İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkiyen Faktörler.” *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8, no. 13 (February 1, 2007): 49–63.

Gülşen Kirpik. “Z Kuşağının Girişimcilik, Profesyonellik ve Liderlik Niyeti Üzerine Bir Araştırma: Kahta Örneği,” 36–55, 2018.

Hakan Çelik. “Anadolu Liselerinde Son Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Meslek Tercihlerine Etki Eden Faktörler.” Yüksek Lisans, Yeditepe Üniversitesi, 2009.

Hakan Sarıçam, Adem Algn, Mustafa Öztürk, and Bayram Altunkara. “Mutluluk Yönelimleri ve Kariyer Uyum Yeteneği,” 125, 2015. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4907.8649>.

Haluk Tanriverdi, and Berna Kavsut. “Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 14, no. 54 (January 12, 2015): 0. <https://doi.org/10.17755/esosder.45779>.

Hasan Gül, Azamat Maksüdünov, Adilya Yamaltdinova, and Muratali Abdildaev. “Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin Kariyer Uyumluluğu ve İyimserliği ile İlişkisi: Kırgızistan Örneği.” *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 21, no. 36 (June 27, 2019): 34–46.

Hasan Hüseyin Uzunbacak, Hatice Mesci, and Selcen DENİZ Uzunbacak. “Adalet Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Mesleki Eğitimden Sonuç Beklentileri.” *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 8, no. 18 (2017): 41–55.

Hasan Şeker, and Başaran Gençdoğan. *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. 3rd ed. Ankara: NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK, 2020. <https://www.nobelyayin.com/detay.asp?u=2431>.

Hatice Gülücü, and Soner Taslak. “Meslek Seçimi İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma.” *International Social Sciences Studies Journal* 5, no. 29 (2019): 13–26.

Hazel Duru, Mustafa Bayraktar, and Filiz Gültekin. “Öğretmen Adaylarının Kariyer Kararlarının Algılanan Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Açısından İncelenmesi.” *Kastamonu Eğitim Dergisi* 28, no. 2 (March 20, 2020): 613–29. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.693421>.

Herbert W. Marsh, Kit-Tai Hau, and Zhonglin Wen. “In Search of Golden Rules: Comment on Hypothesis-Testing Approaches to Setting Cutoff Values for Fit Indexes and Dangers in Overgeneralizing Hu and Bentler’s (1999) Findings.” *Structural Equation Modeling* 11, no. 3 (2004): 320–41. https://doi.org/10.1207/s15328007sem1103_2.

Hikmet Bayar. *Askerî Okulların Tarihçeleri*. İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, 2009.

İnce, Serpil, and Leyla Khorshid. “Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi.” *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 18, no. 3 (September 29, 2015): 0. <https://doi.org/10.17049/ahsbd.08012>.

Iva Šverko, and Toni Babarović. “Integrating Personality and Career Adaptability into Vocational Interest Space.” *Journal of Vocational Behavior* 94 (June 1, 2016): 89–103. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2016.02.017>.

James M. Graham, Abbie C. Guthrie, and Bruce Thompson. “Consequences of Not Interpreting Structure Coefficients in Published CFA Research: A Reminder.” *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal* 10, no. 1 (January 1, 2003): 142–53. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM1001_7.

Jamie C. Brehaut, Annette M. O’Connor, Timothy J. Wood, Thomas F. Hack, Laura Siminoff, Elisa Gordon, and Deb Feldman-Stewart. “Validation of a Decision Regret Scale.” *Medical Decision Making* 23, no. 4 (August 2003): 281–92. <https://doi.org/10.1177/0272989X03256005>.

Jennifer Gore, Leanne Fray, Claire Wallington, Kathryn Holmes, and Max Smith. “Australian School Student Aspirations for Military Careers: Traditional Perceptions in Shifting Contexts.” *Armed Forces & Society* 43, no. 1 (2016): 238–59. <https://doi.org/10.1177/0095327X16682046>.

Jichuan Wang, and Xiaoqian Wang. *Structural Equation Modeling: Applications Using Mplus*. 1 edition. Wiley, 2012.

Joseph Sia Kee Ming. “Institutional Factors Influencing Students’ College Choice Decision in Malaysia: A Conceptual Framework.” *International Journal of Business and Social Science* 1, no. 3 (2010): 53–58.

Kadir Özden, and Özlem Sertel-Berk. “Kariyer Stresi Ölçeği’nin (KSÖ) Türkçe’ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin Sınanması.” *Psikoloji Çalışmaları* 37, no. 1 (December 3, 2017): 35–51.

Kadir Türker Geçer. “Tarihten Günümüze Türk Ordusunda Kullanılan Rütbe Sembolleri.” *Silahlı Kuvvetler Dergisi* 19, no. Ocak (2012): 68–85.

Kanten, Selahattin. “Kariyer Uyum Yetenekleri Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması.” *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 16 (December 1, 2012): 191–205.

Karaman, Abdurrahman. “Uşak Üniversitesi Banaz Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İç Mekân Tasarımı Programını Tercih Etme Nedenleri.” *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8, no. 1 (March 15, 2018): 156–72.

Kazım Karabekir. *Tarihte Almanlar ve Alman Ordusu*. İstanbul: Emre Yayınları, 2001.

Keith Absher, and Gerald Crawford. “Marketing the Community College Starts With Understanding Students’ Perspectives.” *Community College Review* 23, no. 4 (April 1, 1996): 59–68. <https://doi.org/10.1177/009155219602300406>.

Kemal Beydilli. *Büyük Friedrich ve Osmanlılar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1985.

Kemal Köksal. “Üniversite ve Meslek Tercihini Etkileyen Unsurlara Yönelik Bir Alan Araştırması.” *Kara Harp Okulu Bilim Dergi* 26, no. 2 (2016): 39–69.

Kevin O’Brien, and Zakir Rahmani. “Career Aspirations of Young Australians in Relation to the Defence Force.” *Australian Journal of Career Development* 4 (October 1, 1995): 51–53. <https://doi.org/10.1177/103841629500400316>.

L. Lin. “What Are the Student Education and Educational Related Needs?” *Marketing and Research Today* 25, no. 3 (1997): 199–212.

Lawrence S. Meyers, Glenn Gamst, and A.J. Guarino. *Applied Multivariate Research*. California: Sage Publication, 2006. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/applied-multivariate-research/book246895>.

Li-tze Hu, and Peter M. Bentler. “Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria versus New Alternatives.” *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal* 6, no. 1 (1999): 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>.

M. F. Shoffner. “Career Counseling, Theoretical Perspectives.” In *Career Counseling Foundations, Perspectives and Applications*, 40–68. Pearson Educations, Inc., 2006.

Mark L. Savickas. "The Transition From School to Work: A Developmental Perspective." *The Career Development Quarterly* 47, no. 4 (1999): 326–36. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1999.tb00741.x>.

Mark L. Savickas, and Erik J. Porfeli. "Career Adapt-Abilities Scale: Construction, Reliability, and Measurement Equivalence across 13 Countries." *Journal of Vocational Behavior* 80, no. 3 (2012): 661–73. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.011>.

Mary McMahon, and Kylie Rixon. "The Career Development of Rural Queensland Children." *Australian Journal of Career Development*, 2007. <https://doi.org/10.1177/103841620701600207>.

Matthew R. Miles, and Donald P. Haider-Markel. "Personality and Genetic Associations With Military Service." *Armed Forces & Society* 45, no. 4 (April 9, 2018): 1–22. <https://doi.org/10.1177/0095327X18765449>.

Mehmet Berkay Özünlü, and Feride Bacanlı. "Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği'nin Lise Öğrencileri İçin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışmaları." *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 13, no. 1 (March 1, 2015): 13–32.

Mehmet Pekkaya, and Nurdan Çolak. "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP İle Belirlenmesi." *The Journal of Academic Social Science Studies* 6, no. 2 (2013): 787–818.

Mehmet Şirin Akça, Ozan Korkmaz, and Ahmet Alkal. "Gelecek Vizyonları Ölçeği Türkçe Formu Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması." *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 1, no. 1 (December 28, 2018): 1–21.

Meryem Akdoğan Kozak. *Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2001.

Metin Öner, Meltem Onay, and İpek DEVECİ Kocakoç. "Öğrencilerin Kariyer Planlamalarında Girişimcilik, Profesyonellik ve Liderlik Arzularının Ölçülmesi." *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 23, no. 3 (December 29, 2016): 623–38. <https://doi.org/10.18657/yonveek.281780>.

Michael E. Scheier, and Charles S. Carver. "Dispositional Optimism and Physical Well-Being: The Influence of Generalized Outcome Expectancies on Health." *Journal of Personality* 55, no. 2 (1987): 169–210. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1987.tb00434.x>.

Mourad, Maha. "Role of Brand Related Factors in Influencing Students' Choice in Higher Education (HE) Market." *International Journal of Management in Education* 5, no. 2–3 (January 1, 2011): 258–70. <https://doi.org/10.1504/IJMIE.2011.039488>.

Mühibe Akyıldız. “Fen Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin ve Meslek Tercihlerinin Bulanık TOPSİS Yöntemi Ile İncelenmesi.” Yüksek Lisans, Yozgat Bozok Üniversitesi, 2017.

Murat Bayraktar. “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Değer Tercihleri ve Meslek Tercihleri Arasındaki İlişki.” Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi, 2009.

Murat Polat. “Öğretmen Adaylarında Mesleki Karar Pişmanlığı, Okula Bağlanma ve Eğitim-Öğretim Yaşantılarında Stresle Başa Çıkma Arasındaki İlişkilerin PLS-SEM Yaklaşımıyla İncelenmesi.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 12, no. 66 (2019): 882–91.

Mürşide Özgeldi, and Elçin Kılıç. “Meslek seçiminde ailenin etkisi.” In *Proceedings of the International Congress on Business and Marketing*, 453–66. Maltepe Üniversitesi, 2019.
<http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/4631>.

Mustafa Özkan. “Öğretmen Adaylarının Psikolojik Sağlamlık, Duygusal Zekâ Özellikleri ve Kariyer Geleceği Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” Yüksek Lisans, Uludağ Üniversitesi, 2017.

Mustafa Sürücü. “Mesleki Seçim Hedeflerinin Kariyer Engelleri ve Sosyal Bilişsel Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Bir Model Sınaması.” Doktora, Gazi Üniversitesi, 2011.

Nadya A. Fouad, Elizabeth W. Cotter, Mary E. Fitzpatrick, Neeta Kantamneni, Laura Carter, and Steve Bernfeld. “Development and Validation of the Family Influence Scale.” *Journal of Career Assessment* 18, no. 3 (April 15, 2010): 276–91.
<https://doi.org/10.1177/1069072710364793>.

Nazan Çakırcı Çalbayram, and İlknur M. Gönenç. “Meslek Tercihini Yapacak Erkek Öğrencilerin Ebelik Hakkındaki Görüşleri.” *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 26, no. 1 (2017): 32–37.

Nermin Kıbrıslıoğlu Uysal. “Araştırma Görevlilerinin Meslek Tercih Nedenlerinin İkili Karşılaştırma Yöntemi ile Ölçeklenmesi.” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7, no. 1 (2017): 24–27.

Nurgül Bölükbaş. “Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Etkileyen Faktörler.” *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi* 1, no. 1 (December 30, 2018): 10–17.

Ömer Çokluk, Güçlü Şekercioğlu, and Şener Büyüköztürk. *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. 5th ed. Pegem Akademi Yayıncılık, 2018. <https://www.pegem.net/kitabevi/46321-Sosyal-Bilimler-Icin-Cok-DeGISkenli-Istatistik-SPSS-ve-LISREL-Uygulamaları-kitabi.aspx>.

Ömer Faruk Şimşek. *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş - Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz., 2007.

Onur Hasan Özgün, Rıza Demir, and Altan Doğan. “Kariyer Belirlemeye İlişkin Özyeterliliğin Lise Ve Üniversite Öğrencileri Açısından İncelenmesi.” *Stratejik Araştırmalar Merkezi* 8, no. 32 (2016): 413–26.

Onur Övet. “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi.” Yüksek Lisans, Yeditepe Üniversitesi, 2006.

Orhan Çoban. *İktisada Giriş*. Konya: Atlas Akademi, 2013.

Ozan Karaca. “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Zorluklarının Farklı Değişkenlerce İncelenmesi: Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri Örneği.” Yüksek Lisans, Sakarya Üniversitesi, 2013.

Özgür Güldü, and Müge ERSOY KART. “Kariyer Planlama Sürecinde Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Algılarının Rolü.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 72, no. 2 (June 9, 2017): 377–400. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002450.

Özgür Osman Demir, and Ahmet Ayaz. “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü Mezunlarının Çalışma Durumlarında Kariyer Uyumluluğunun Rolü.” *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi* 10, no. 1 (June 28, 2019): 28–36.

Özlem Ulaş. “Kariyer Kararı Verme Öz-Yetkinliği: Bir Model Testi.” Doktora, Hacettepe Üniversitesi, 2016.

Özlem Ulaş, and İbrahim Yıldırım. “The Development of Career Decision-Making Self-Efficacy Scale.” *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 6, no. 45 (November 8, 2016): 77–90.

Özlem Ulaş, and Serap Özdemir. “Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Kariyer Engellerinin Yordayıcıları.” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33, no. 3 (July 31, 2018): 672–88.

Özlem Ulaş, and Seval Kizildağ. “Kariyer Engelleri Ölçeği’nin (KEÖ) Geliştirilmesi.” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34, no. 1 (January 31, 2019): 182–96. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2018037395>.

Patrick J. Rottinghaus, Kristine L. Buelow, Anna Matyja, and Madalyn R. Schneider. “The Career Futures Inventory–Revised: Measuring Dimensions of Career Adaptability.” *Journal of Career Assessment*, October 10, 2011. <https://doi.org/10.1177/1069072711420849>.

Paul Sackett, and Anne Mavor. *Attitudes, Aptitudes, and Aspirations of American Youth: Implications for Military Recruitment*. Washington, D.C.: The National Academies Press, 2002. <https://doi.org/10.17226/10478>.

Peter M. Blau, John W. Gustad, Richard Jessor, Herbert S. Parnes, and Richard C. Wilcock. "Occupational Choice: A Conceptual Framework." *ILR Review* 9, no. 4 (July 1, 1956): 531–543. <https://doi.org/10.1177/001979395600900401>.

Pınar Kirmizigül, and Suat Kolukirik. "Askerî Okul Öğrencilerinin Meslek Tercihi ve Algısı: Gata Sağlık Astsubay Okulları Örneği." *Savunma Bilimleri Dergisi* 4, no. 2 (June 1, 2005): 105. <https://doi.org/10.17134/sbd.80910>.

Rachel Croson, and Uri Gneezy. "Gender Differences in Preferences." *Journal of Economic Literature* 47, no. 2 (June 2009): 448–74. <https://doi.org/10.1257/jel.47.2.448>.

Rex B. Kline. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling: Fourth Edition*. 4th ed. New York: The Guilford Press, 2015. <https://www.guilford.com/books/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling/Rex-Kline/9781462523344>.

Reziwanguli Yusupu. "Üniversite Öğrencilerinde Kariyer Kararları İle Mükemmeliyetçilik, Öğrenme Motivasyonu ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler." Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2015.

Richard S. Sharf. *Applying Career Development Theory to Counseling*. USA: Thompson Brooks/Cole, 2006.

Robert F. DeVellis. *Scale Development - Theory and Applications*. 4th ed. Vol. 26. Chapel Hill, USA: University of North Carolina, 2016. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/scale-development/book246123>.

Robert M. Bailey, Mary E. Strackbei, James A. Hoskins, Barbara J. George, Anita R. Lancaster, and Sean M. Marsh. *Youth Attitudes towards the Military: Poll One*. Arlington, VA: Defense Manpower Data Center, 2002. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a416458.pdf>.

S. B. Erdinç, and S. Karaman. "Turizm Mesleğini Seçme Nedenlerinin İncelenmesi," 229–37. Antalya, 2012.

Şahin Kesici, Erdal Hamarta, and Coşkun Arslan. "İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması." *İlköğretim Online* 7, no. 2 (2008): 361–67.

———. "Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, no. 24 (2007): 329–42.

Sally Baker, and B. Brown. "Images of Excellence: Constructions of Institutional Prestige and Reflections in the University Choice Process." *British Journal of Sociology of Education* 28, no. 3 (May 1, 2007): 377–91. <https://doi.org/10.1080/01425690701253455>.

Sarikaya, Türkan, and Leyla Khorshid. “Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi.” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 7, no. 2 (June 1, 2009): 393–423.

Seçil Seymenler, Elif Küçü, and Didem Müge Siyez. “Beliren Yetişkinler İçin Kariyer Arzusu Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları,” 910–14. Mersin, 2015.

Seda Şahin, and Ayşen Acun. “Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları.” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15, no. 2 (December 1, 2016): 563–80. <https://doi.org/10.21547/jss.256711>.

Seher Merve Erus, and Şerife Gonca Zeren. “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kariyer Uyumları.” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7, no. 3 (n.d.): 657–68. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.242>.

Selma Saydam. “Yükseköğretimde Örgütsel İmaj ve Aidiyetin, Mesleki Sonuç Beklentisi ve Öğrenci Sadakatini Yordaması.” Yüksek Lisans, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2018.

Şener Büyüköztürk. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık, 2004. <https://www.pegem.net/kitabevi/109-Sosyal-Bilimler-icin-Veri-Analizi-El-Kitabi-Istatistik-Arastirma-Deseni-SPSS-Uygulamalari-ve-Yorum-kitabi.aspx>.

Serap Yazıcı. “Z Kuşağının İş Yaşamına İlişkin Beklentileri, İş ve Meslek Tercihlerine İlişkin Algılamalarıyla X ve Y Kuşağına Mensup İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Z Kuşağına İlişkin Beklenti ve Algılamaları Üzerine Sağlık Sektöründe Görgül Bir Araştırma.” Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi, 2019.

Serkan Volkan Sari, Fedai Kabadayi, and Mustafa Şahin. “Mesleki Sonuç Beklentisinin Açıklanması: Öz-Aşkınlık, Öz-Bilinç ve Öz-Kontrol / Öz-Yönetim.” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 7, no. 48 (October 3, 2017): 145–59.

Serpil Aytaç. *Çalışma Yaşamında Kariyer*. Bursa: Ezgi Kitapevi, 2005.

Sevilay Konya, and Sadife Güngör. “Meslek Yüksekokullarından Mezun Olan Öğrencilerin İstihdam Sorunları.” *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, December 1, 2015, 427–40.

Sezen Güleç, and Oguzhan Kirdok. “Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Karar Pişmanlıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi,” 343–47, 2018.

Sinan Okur. “Lise Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçları İle Problemlerle İlgili İnternet Kullanımları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracılık Rolü.” Yüksek Lisans, Ege Üniversitesi, 2019.

Siu Loon Hoe. “Issues and Procedures in Adopting Structural Equation Modelling Technique.” *Journal of Applied Quantitative Methods* 3, no. 1 (2008): 76–83.

Spencer G. Niles, and JoAnn E Harris-Bowlsbey. *Career Development Interventions in the 21st Century*. Ohio: Pearson Educations Inc, 2005.

Steven E. Clemente. *For King and Kaiser: The Making of the Prussian Army Officer*. New York: Greenwood Press, 1992.

Suat Erdurcan, and Oguzhan Kirdok. “Mesleki Karar Pişmanlığı Ölçeği: Uyarlama, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması - Career Desicion Regret Scale: Adaptation, Validity And Reliability Study.” *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (December 29, 2017): 1140–50. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.330880>.

Sunisa Sathapornvajana, and Bunthit Watanapa. “Factors Affecting Student’s Intention to Choose IT Program.” *Procedia Computer Science*, Proceedings of the International Neural Network Society Winter Conference (INNS-WC2012), 13 (January 1, 2012): 60–67. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2012.09.114>.

Süreyya Köker. “Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması.” Yüksek Lisans, Ankara Üniversitesi, 1991.

Tahsin Ünal. *Harp Okulu Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2001.

Timothy Levine, Craig R. Hullett, Monique Mitchell Turner, and Maria Knight Lapinski. “The Desirability of Using Confirmatory Factor Analysis on Published Scales.” *Communication Research Reports* 23, no. 4 (December 1, 2006): 309–14. <https://doi.org/10.1080/08824090600962698>.

Timothy Z. Keith. *Multiple Regression and Beyond: An Introduction to Multiple Regression and Structural Equation Modeling*. 3rd ed. New York: Taylor & Francis Group, 2019. <https://www.routledge.com/Multiple-Regression-and-Beyond-An-Introduction-to-Multiple-Regression/Keith/p/book/9781138061446>.

Tolga Nasuh Aran. “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ve Meslek Tercihlerinin Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi.” Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.

Totan, Tarık, and Rukiye Şahin. “The Stepwise Effect Of Emotional Selfefficacy Processes and Emotional Empathy on Young People’s Satisfaction with Life.” *European Scientific Journal* 11, no. 14 (2015): 442–56.

Turgut Yurdabak. *Harp Akademilerinin Tarihsel Zaman Dizini (1848-1978)*. İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, 1978.

Ulrich Bröckling. *Disiplin Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.

V. V. Shevtsov. “School and College Students’ Attitudes Toward Military Service.” *Russian Social Science Review* 48, no. 5 (September 1, 2007): 84–90. <https://doi.org/10.1080/10611428.2007.11065261>.

Veli Yılmaz. *1'nci Dünya Harbi'nde Türk-Alman İttifakı ve Askerî Yardımlar*. İstanbul: Cem Ofset, 1993.

Vernon G. Zunker. *Career Counseling a Holistic Approach*. USA: Brooks/Cole Product, 2006.

Veysel Kars, Necmi Arslan, Leyla Erik, Nuran Avcı, Pakize Gamze Bucaktepe, Tahsin Çelepkolu, and Hüseyin Avni Şahin. "Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların anksiyete ve depresyonla ilişkisi," 2014, 187–90.

Volkan Fidan. "Meslek Seçiminde Kariyer Karar Verme Zorlukları: İzmir İlindeki Denizcilik Meslek Liseleri İle Diğer Liselerdeki Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma." Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2019.

W. P. Frady. "A Study of High School Student's Career Interest Inventories and Their Relationships to Students Completion of Cccupational Programs." Doktora, Clemson University, 2005.

William F. Saler. *The Grand Illusion*. University of Nebraska Press, 1999.

Y. Terzi. "Anket, Güvenirlilik-Geçerlik Analizi," 2019. https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/1030_32625_1500.pdf.

Yalçın Karagöz. *SPSS ve AMOS Uygulamalı Nitel-Nicel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği*. Ankara: NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK, 2017.

Yavuz Özgüldür. *Türk Alman İlişkileri (1923-1938)*. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1993.

Yezdan Boz, and Nihat Boz. "Kimya ve Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olma Nedenleri." *Kastamonu Eğitim Dergisi* 16, no. 1 (March 1, 2008): 137–44.

Yılmaz, Nadide, and Nuri Doğan. "Factors Of Affecting Pre-Service Middle School Mathematics Teachers' Choice Of Profession: Sample Of Hacettepe University." *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15, no. 1 (July 1, 2015): 405–21. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2015.15.1-5000128615>.

Yıldız Kuzgun. *Meslek Danışmanlığı*. Ankara: Doğu Matbaacılık, 2000.

———. *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. Ankara: NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK, 2006.

Yu, Chen. "Chinese Knowledge Employees' Career Values, Perceived Organizational Support and Career Success." *IBusiness* 3, no. 3 (September 29, 2011): 274–82. <https://doi.org/10.4236/ib.2011.33036>.

Zeynep Erdil. “Hacettepe Üniversitesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Mesleki İlgil ve Yetenek Alanları İle Meslek Tercihlerini Etkileyen Bazı Faktörlerin Belirlenmesi.” Yüksek Lisans, Hacettepe Üniversitesi, 2006.

Zeynep Hamamcı, and Mehmet Kürşat Hamurlu. “Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları ile İlişkisi.” *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6, no. 10 (2005): 55–69.

Zytowski, Donald G. “Frank Parsons and the Progressive Movement.” *The Career Development Quarterly* 50, no. 1 (2001): 57–65. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2001.tb00890.x>.

EKLER

Ek 1: Kullanılan Anket Formu

ANKET NO:

Kişisel Bilgi Formu

1) Cinsiyetiniz

- Erkek
 Kadın

2) Yaşınız

- 0-18 19-21 21+

3) Okuduğunuz sınıf

- Hazırlık 1 2 3

4) Babanızın eğitim durumu

- Diploması yok İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Lisansüstü

5) Annenizin eğitim durumu

- Diploması yok İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Lisansüstü

6) Kardeş sayısı

- 0 1 2 3 4+

7) Kaçınıcı kardeş olduğunuz

- Küçük Orta Büyük

8) Aylık gelir durumu (Ailenin toplam geliri)

- 0-1499 TL 1500-2499 TL 2500-3499 TL 3500-4499 TL
 4500-5499 TL 5500-6499 TL 6500-7499 TL 7500 ve üzeri

9) Algılanan ekonomik düzeyiniz

- Düşük Orta altı Orta Orta üstü Yüksek

10) Nüfusa kayıtlı olduğunuz şehir (Plaka ile belirtiniz)

.....

11) Doğduğunuz şehir (Plaka ile belirtiniz)

.....

12) Yaşadığınız şehir (Plaka ile belirtiniz)

.....

13) Yaşanılan yerleşim yeri (Yaşamınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer)

- İl Merkezi İlçe Merkezi Bucak/köy Yurtdışı

14) Mezun olduğunuz lise türü

- Anadolu Lisesi Sosyal Bilimler Lisesi Anadolu Öğretmen Lisesi
 Fen Lisesi Meslek Lisesi Anadolu Meslek ve
Teknik Lise
 İmam Hatip Lisesi Temel Lise Diğer

15) Özel ders alma durumunuz

- Hiç almadım
 Okuldaki etütlere katıldım
 Dershaneye/etüt merkezine gittim
 Özel ders aldım
 Hem dershaneye/etüt merkezine gittim hem özel ders aldım
 Diğer

16) Lise bitirme ortalaması

- 50-60 61-70 71-80 81-90 91-100

17) Ebeveyn Meslek Durumu (EMEKLİ veya şu an ÇALIŞMIYOR ise daha önceki mesleğini ya da edinmiş olduğu mesleği seçiniz)

KATEGORİ	ANNE	BABA
Orta işveren (9 kişiden fazla işçi çalıştıran dükkan sahibi)		
Küçük işveren, esnaf, dükkan sahibi (1-9 kişi çalıştıran)		
Kendi hesabına büyük ticaretle uğraşan (ithalat, ihracat, toptancı, kabzımal vb.)		
Ücretli nitelikli uzman (avukat, doktor, mimar, mühendis vs.)		
Kendi hesabına çalışan uzman (avukat, doktor, mimar, mühendis vs.)		
Memur-profesyonel, üst düzey yönetici, profesyonel ordu mensubu (kamu yöneticileri, kamuda profesyonel meslek sahipleri vs.)		
Memur, maaşlı-orta düzey memur (ara eleman, öğretmen, devlet dairelerinde kamu çalışanı, astsubay ve er vs.)		
Memur, maaşlı-yardımcı hizmetler (odacı, çaycı, arşiv görevlisi vb.)		
Düzenli ücretli, beyaz yakalı (yönetici/profesyonel)		
Düzenli ücretli, beyaz yakalı-düşük ve orta vasıflı		
İşçi/hizmetli-parça başı işi olan (yevmiyeli çalışan)		
İşçi/hizmetli-düzenli işi olan (maaşlı çalışan)		
İşçi, düzenli ücretli, mavi yakalı-orta vasıflı (ustabaşı, aşçı, şoför, şef garson vb.)		

Ücretsiz aile emekçisi, ev hanımı		
Kendi hesabına marjinal işler/zanaatkar (işportacı, boya-badanacı, araba tamircisi, kuaför, marangoz, berber, su tesisatçısı, çilingir, yorgancı, yufkacı vb.)		
Çiftçi (kendi toprağını ekip biçen, ortakçı vb.)		

18) Harp Okulunun ilk yılında en çok ne ile başa çıkmak sizin için zor oldu?

Bir zorluk yaşamadım.	
Evden/ailemden uzakta olmak./ Aile özlemi	
İhtiyacım olduğunda yardım istemek	
Maddi sıkıntılar	
Bu şehirde kendimi güvende hissetmemek.	
Kendimi ait/yakın hissettiğim bir grup/arkadaş bulmak.	
Diğer(Belirtiniz):.....	
LÜTFEN TEK BİR SEÇENEĞİ İŞARETLEDİĞİNİZDEN EMİN OLUNUZ!	

19) Harp Okulu öğrencisi olarak kurumunuza duyduğunuz aidiyeti en iyi şekilde ifade eden sayı hangisidir?

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
(Az) (Orta) (Çok)

Kişisel bilgi formundaki anket numarasını optik forma kodlayı unutmayınız. Aşağıda yer alan soruları okuyunuz ve size uygun olan cevabı optik forma işaretleyiniz.

- (a) Kesinlikle katılmıyorum
(b) Katılmıyorum
(c) Kısmen katılıyorum
(d) Katılıyorum
(e) Kesinlikle katılıyorum

Sorular
1. Vatan uğruna hiç düşünmeden canımı verebilirim.
2. Subaylık mesleğini "garanti" (devlet memuru) bir meslek olduğu için seçtim.
3. Bu mesleği tercih etmemde general olma isteğim etkili olmuştur.
4. Kendimi her zaman TSK'nın bir parçası gibi hissederim.
5. Karşılaştığım engelleri aşmak benim için kolaydır.
6. Grupta öne çıkmayı severim.
7. Üniforma giydiğimde kendimi daha önemli hissederim.
8. Askerlik kutsal bir meslektir.
9. TSK'yı tercih etmemde burada çalışan tanıdıklarımın/akrabalarımın bulunması etkili olmuştur.
10. Hava Harp Okulunu tercih etmemde burada tanıdıklarımın/akrabalarımın bulunması etkili olmuştur.
11. Subay olmayı istememde rehber öğretmenimin etkisi büyük olmuştur.
12. Subaylık mesleğini maaşı iyi olduğu için seçtim.
13. Şehit olmam, ailem için gurur kaynağı olur.
14. Gazi olmam, benim ve ailem için gurur kaynağı olur.
15. Hava Harp Okulunu tercih etmemde İstanbul'da bulunması etkili olmuştur.

16. Subay olmayı istememde okul öğretmenlerimin etkisi büyük olmuştur.
17. Bu mesleği tercih etmemde yurt içi ve yurt dışı yüksek lisans/doktora yapabilme olanağının olması etkili olmuştur.
18. Hava Harp Okulunu tercih etmemde yatılı okul olması etkili olmuştur.
19. Subaylık mesleğini sosyal imkânları (orduevleri, kamplar vb.) iyi olduğu için seçtim.
20. Vatanımı her şeyden çok severim.
21. Her zaman bir subay olmak istemişimdir.
22. Sivil ortamlarda üniformamla bulunmaktan hoşlanırım.
23. Vatanımın bölünmez bütünlüğü benim için vazgeçilmezdir.
24. Subay olmayı istememde izlediğim filmlerin/dizilerin etkisi büyük olmuştur.
25. Bu mesleği tercih etmemde yurt dışında çalışma imkânının olması etkili olmuştur.
26. Yakın arkadaşımın/arkadaşlarımın subay olması benim tercihim de etkilemiştir.
27. Ülke güvenliğini sağlayan bir kurumda olmaktan gurur duyarım.
28. Bulduğum ortamlarda asker olduğumu gururla söylerim.
29. Uçmayı severim.
30. Hava Harp Okulunu tercih etmemde okul masraflarının devlet tarafından karşılanması etkili olmuştur.
31. Vatan borcu namus borcudur.
32. Subaylık mesleğini emeklilik (OYAK) imkânları iyi olduğu için seçtim.
33. Zorlu hava şartları ile mücadele etmekten keyif alırım.
34. Hava Harp Okulunu tercih etmemde eğitim kalitesi etkili olmuştur.
35. Türk bayrağını gördüğümde duygulanırım.
36. Hava Harp Okulunu tercih etmemde aldığım üniversite puanı etkili olmuştur.
37. Hava Harp Okulunu tercih etmemde alacağım çift diploma (lisans ve subaylık) etkili olmuştur.
38. Bu mesleği tercih etmemde pilot olma isteğim etkili olmuştur.
39. TSK'nın bir üyesi olmam ailem için gurur kaynağıdır.
40. Kariyerim hakkında düşündüğümde heyecanlanırım.
41. Askerî dersler ile kariyerimle ilgili farkındalıklarım (maddi olanaklar, çalışma koşulları vb.) arttıkça gelecekte başka bir alana yönelmeyi düşünüyorum.
42. Seçtiğim meslekten hoşlanıp hoşlanmadığımdan emin değilim.
43. Kariyerimi ailem istediği için seçmişim, bu yüzden dersler pek ilgimi çekmiyor.
44. Kariyerimde başarılı olmak için yeni beceriler öğrenebilirim.
45. Kariyerimde başarılı olacağıma inanıyorum.
46. Gelecekte hangi alanda çalışmak istediğimi hâlâ bilmiyorum.
47. Verdiğim kariyer kararlarının, geleceğimi belirlediğinin farkındayım.
48. Gelecek kariyerim hakkında umutluyum.
49. Kariyerimi seçerken hangi alanın benim isteklerime uygun olduğunu bilmiyordum.
50. Kariyerimde başarılı olmak için neler yapmam gerektiğini biliyorum.
51. Bazı insanların kariyeri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşıyorum.
52. Kariyerimle ilgili bir alanda eğitim almaya başladıktan sonra, bu alanın bana uygun olmadığını hissettim.
53. Kariyerimde başarılı olma yolundaki engellerin üstesinden gelebilirim.
54. Kariyer kararım tamamen tesadüflere bağlıdır.
55. Değişen dünyaya ve artan taleplere uyum sağlayabilirim.
56. Kariyerime karar verirken bu konuda kimlerden bilgi alabileceğimi bilmiyordum.
57. Kariyerimdeki başarıyı benim çabalarım belirleyecektir.

58. Kariyerim hakkında düşündüğümde içimi bir sıkıntı kaplar.
59. Kariyerimle ilgili amaçlarıma ulaşmaya yönelik planlama yapıyorum.
60. Kariyerime karar verirken hakkında bilgi sahibi olduğum çok az meslek vardı.
61. Kariyerime karar verirken yaşadığım kafa karışıklığı nedeniyle işi oluruna bırakarak şimdiki kariyerimi seçmişim.
62. Kariyerime karar verirken kariyerimin gerektirdiği eğitimler konusunda bilgim yeterli değildi.
63. Geleceğim için hazırlık yapıyorum.
64. Düşüncelerine önem verdiğim bazı kişiler istediğim kariyer kararını vermeme engellemiştir.
65. Şu anki kariyer kararımın benim için en uygun karar olduğunu zannetmiyorum.
66. Kariyerimde neyi hedeflediğimi biliyorum.
67. Kişiliğime en uygun olan kariyerin ne olduğunu bilmiyorum.
68. Kariyer ilgilerimin farkındayım.
69. Şu anki kariyerimde yetenekli olup olmadığımı bilmiyorum.
70. Pek çok açıdan ideallerime yakın bir yaşamım var.
71. Yaşam koşullarım mükemmeldir.
72. Yaşamım beni tatmin ediyor.
73. Şimdiye kadar, yaşamda istediğim önemli şeyleri elde ettim.
74. Hayatımı bir daha yaşama şansım olsaydı, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : BALIK, Hasan Hüseyin
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 01.08.1970 DADAY
Telefon : +90 533 231 28 22
e-mail : hasanbalik@gmail.com

Eğitim

Derece	Üniversite ve Bölüm	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Bristol Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği	16 Ocak 1998
Yüksek Lisans	Milli Savunma Üniversitesi Askeri Sosyoloji	03 Temmuz 2020
Lisans (1)	İstanbul Üniversitesi Sosyoloji	07 Temmuz 2019
Lisans (2)	Karadeniz Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği	26 Haziran 1992

Mesleki Deneyim

Yıl	Yer	Görev
1992-1998	Elektrik-Elektronik Müh. Böl., Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi	Araş. Gör.
1998-1999	Elektrik-Elektronik Müh. Böl., Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr.
1999-2006	Elektrik-Elektronik Müh. Böl., Mühendislik Fakültesi, Fırat Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr.
2006-2008	Elektronik-Haberleşme Müh. Böl., Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Beykent Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr.
2009-2010	Yazılım Müh. Böl., Mühendislik-Mimarlık Fakültesi,	Doç. Dr.

	Beykent Üniversitesi	
2010-2011	Elektrik-Elektronik Müh. Böl, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Doç. Dr.
2011-2013	Elektrik-Elektronik Müh. Böl, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, İstanbul Arel Üniversitesi	Doç. Dr.
2013-2016	Yazılım Müh. Böl., Mühendislik Fakültesi, İstanbul Aydın Üniversitesi	Prof. Dr.
2016-Halen	Bilgisayar Müh. Bölümü, Elektrik-Elektronik Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi	Prof. Dr.

Yabancı Dil

İngilizce 88,750 (YÖKDİL-17.03.2018)